

Anja Marie Jahr

Medvirkningspraksis i byutviklingen av Sandvika sjøfront

En kvalitativ casestudie av ikke-kommersielle interessenters opplevelse av Bærum kommunes medvirkningspraksis i forbindelse med utviklingen av sjøfronten i Sandvika.

Masteroppgave i Lektorutdanning i geografi

Veileder: Hilde Nymoen Rørtveit

Mai 2023

Anja Marie Jahr

Medvirkningspraksis i byutviklingen av Sandvika sjøfront

En kvalitativ casestudie av ikke-kommersielle interessenters opplevelse av Bærum kommunes medvirkningspraksis i forbindelse med utviklingen av sjøfronten i Sandvika.

Masteroppgave i Lektorutdanning i geografi
Veileder: Hilde Nymoen Rørtveit
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for geografi

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på fem flotte år som student i Trondheim innen lektorutdanningen i geografi. Oppgaven teller 30 studiepoeng og har blitt skrevet i løpet av våren 2023. Gjennom dette arbeidet har jeg lært mye om temaer innenfor byutvikling og medvirkning, i tillegg til det å gjennomføre et større forskningsprosjekt på egenhånd.

Jeg ønsker særlig å takke min veileder Hilde Nymoen Rørtveit for mange fine råd og god veiledning i arbeidet mitt med oppgaven. I tillegg ønsker jeg å takke alle intervjupersonene som har stilt opp og delt sine opplevelser om den aktuelle medvirkningsprosessen. Uten deres bidrag hadde ikke oppgaven vært mulig å gjennomføre. Jeg vil også takke deltakeren fra Bærum kommune for uvurderlig informasjon om medvirkningstiltak og -prosesser kommunen har gjennomført i forbindelse med dette planprosjektet. Til slutt vil jeg også takke den lille klassen min på 11 studenter for hyggelige og sosiale dager på mastersal denne våren. Dere gjorde hverdagen morsom.

Trondheim, mai 2023

Anja Marie Jahr

Sammendrag

Temaet for denne oppgaven er medvirkning. Her ser jeg spesifikt på medvirkning fra innbyggere og frivillige interessegrupper i et planprosjekt i Bærum kommune. Medvirkningens rolle i planlegging har fått stadig større fokus de siste tiårene og anses i dag som en sentral del av ethvert utviklingsprosjekt for god og legitim planlegging. Forskning omkring dette temaet er derfor svært dagsaktuelt og kan anvendes for å kartlegge eventuelle sprik mellom det normative idealet for planlegging og realiteten i norsk planleggingspraksis, og i tillegg å bidra til læring og bedre forståelse angående dette temaet.

Oppgaven presenterer funnene som er gjort vedrørende medvirkningsprosessene for utviklingen av Sandvika sjøfront i Bærum kommune i forbindelse med utbyggingen av E18 Vestkorridoren. Studiet svarer på følgende problemstilling: «i hvilken grad opplever innbyggere og frivillige interessegrupper at de har reell innflytelse gjennom medvirkning på utviklingen av Sandvika sjøfront?». I tillegg stilles det også tre tilhørende forskningsspørsmål. Disse forskningsspørsmålene er følgende: «i hvilken grad tilrettelegger Bærum kommune for medvirkning fra ikke-kommersielle interessenter?», «i hvilken grad opplever innbyggere og frivillige interessegrupper at de får tilstrekkelig informasjon om prosjektet og om medvirkningsmuligheter?» og: «hvilke tiltak gjennomfører Bærum kommune for å sikre medvirkning fra alle grupper i samfunnet?». Forskningen er utført gjennom en kvalitativ casestudie av byutviklingen for dette området, og datamaterialet for oppgaven er samlet inn gjennom syv kvalitative dybdeintervjuer og dokumentanalyse av et plandokument.

Hittil i prosessen har innbyggere og interessegrupper medvirket på planprogrammet for den nye hovedlokalveien ved sjøfronten, og datamaterialet for oppgaven gjelder følgelig for dette tidspunktet av planprosessen. Resultatene i denne oppgaven viser at Bærum kommune tilrettelegger for medvirkning i høy grad, mens innbyggere og frivillige interessegrupper føler at de bare til en viss grad har reell innflytelse gjennom medvirkning. Studiet viser at kommunen vektlegger å tilrettelegge for mange ulike metoder for medvirkning, og at de inntar en transformativ planleggerrolle for mye av utviklingen for Sandvika generelt, og da også indirekte for utviklingen av sjøfronten. Men ut ifra datamaterialet fra innbyggere og interessegrupper som har deltatt er det et misforhold mellom innsatsen kommunen viser og disse ikke-kommersielle interessentenes opplevelse av egen deltakelse og mulighet for innflytelse i planprosjektet. Innbyggerne og interessegruppene som har deltatt uttrykker særlig at det

oppleves som svært ressurskrevende å holde seg informert om prosjektet og å delta i medvirkningsprosessene, og at de savner større grad av tilbakemeldinger og fortløpende statusoppdateringer i forbindelse med denne deltakelsen. Studien konkluderer med at Bærum kommune i stor grad tilrettelegger for medvirkning, men at innbyggere og interessegrupper kun til en viss grad føler at de har reell innflytelse gjennom deres deltakelse.

Abstract

The topic of this study is citizen participation in planning processes, and specifically participation by residents and voluntary interest groups in a planning project in Bærum municipality. The role of participation in planning has gained increasing focus in recent decades and is today considered an important part of any planning project to achieve good and legitimate planning. Therefore, research on this topic is highly relevant and can contribute to uncover gaps between the normative ideal in planning and the reality of Norwegian planning practice today.

This thesis presents the findings from field work on the participatory processes for the waterfront development of Sandvika in Bærum municipality, in regard to the development of the West Corridor of E18. The study answers the following research question: «To what extent do local citizens and voluntary interest groups that participated in the planning of the waterfront development of Sandvika feel that they have a real influence through participation?». In addition, three associated research questions are also answered. These questions are the following: «to what extent does Bærum municipality facilitate participation from non-commercial actors?» , «to what extent do residents and voluntary interest groups receive sufficient information about the project and their opportunities for participation?» and: «how does Bærum municipality facilitate participation from all groups in society?». The research has been done through a qualitative case study of urban development processes in Sandvika, and the data material that has been analyzed consists of seven qualitative interviews and a planning document.

This far in the planning process, citizens and interest groups have contributed with input to the planning program for the new main local road in this area, and the data material in this study applies to this point of the planning process. The findings show that the municipality facilitates participation to a high degree, while residents and interest groups feel that they have only limited influence. The study shows that Bærum municipality experiments with various methods of participation, and that they take on a transformative planning role for much of the development of Sandvika in general, and therefore also indirectly for the development of the waterfront. Based on the data from the citizens and interest groups that have participated in this study, it also seems to be a mismatch between the efforts of the municipality and the non-commercial actors' experiences of participation and their ability to make changes in the planning project. The citizens and the interest groups who have

participated describes the participatory processes as time- and resource demanding, and that they wish for a higher degree of communication and feedback on the ongoing status of the project and their participation. The study concludes that Bærum municipality facilitates participation to a large extent, but that residents and interest groups only to a certain extent feel that they have a real influence through their participation.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	iii
Abstract	v
1. Innledning	1
1.1 <i>Bakgrunn og aktualisering av oppgaven</i>	1
1.2 <i>Problemstilling og forskningsspørsmål</i>	2
1.3 <i>Oppgavens struktur</i>	3
2. Teori	5
2.1 <i>Planleggingsteori</i>	5
De endrede rollene innenfor planprosesser	5
Den strategiske vendingen i planlegging på 1990-tallet	8
2.2 <i>Medvirkning</i>	9
Det lovpålagte kravet for medvirkning i plan- og bygningsloven av 2008	9
Legitimering av medvirkning i planprosesser	10
Ulik grad av innbyggerinnflytelse i medvirkningsprosesser	11
Ulike rom for medvirkning	15
Medvirkning i norsk planleggingspraksis	16
3. Metode	21
3.1 <i>Avgrensning og valg av metode</i>	21
Strategisk utvalg av deltakere og utvalgsstørrelse	21
Rekruttering av intervjupersoner	22
Avgrensning av datainnsamlingen	23
3.2 <i>Kvalitativt intervju</i>	24
Strukturering av intervjuene	25
Gjennomføring av intervjuene	26
Transkribering og etterarbeid	27
3.3 <i>Dokumentanalyse</i>	28
3.4 <i>Datamaterialets kvalitet</i>	29
Validitet, reliabilitet og mulige feilkilder	29
Etiske dilemmaer	32
4. Empiri	33

4.1	<i>Presentasjon av oppgavens case</i>	33
	Byen Sandvika	33
	Planprosessen for Sandvika sjøfront	34
	Medvirkningsprosesser for Sandvika som helhet og for sjøfronten.....	36
	Bærum kommunes opplevelse av medvirkning	38
4.2	<i>Datamateriale fra innbyggere og interessegrupper</i>	39
	Tema 1: hvorfor deltakerne har engasjert seg i medvirkningsprosessene for sjøfronten.....	40
	Tema 2: deltakernes opplevelse av kommunens tilretteleggelse og informasjon om medvirkning	40
	Tema 3: deltakernes opplevelse av innflytelse på byutviklingen av sjøfronten.....	45
5.	Analyse	51
5.1	<i>Bærum kommunes tilretteleggelse og fokus for medvirkning</i>	51
5.2	<i>Mange innbyggere får ikke med seg medvirkningsmulighetene</i>	52
5.3	<i>Lovens krav om særskilt tilretteleggelse for spesifikke grupper</i>	55
5.4	<i>Rommene for medvirkning i utviklingsprosjektet</i>	56
5.5	<i>Innbyggernes opplevelse av «et sort hull» mellom høringer</i>	58
5.6	<i>Responsiv- og transformativ planleggerrolle</i>	59
5.7	<i>Innbyggers grad av innflytelse på utviklingen av Sandvika sjøfront</i>	62
6.	Konklusjon	67
7.	Referanseliste	73
8.	Vedlegg	77
8.1	<i>Vedlegg 1: Intervjuguide med byplanlegger i Bærum kommune</i>	77
8.2	<i>Vedlegg 2: Intervjuguide med lokale innbyggere i Sandvika som har involvert seg i medvirkningen av prosjektet</i>	79
8.3	<i>Vedlegg 3: Intervjuguide med lokale frivillige interessegrupper i Sandvika som har involvert seg i medvirkningen av prosjektet</i>	81
8.4	<i>Vedlegg 4: Samtykkeskjema for informant i Bærum kommune</i>	83
8.5	<i>Vedlegg 5: Samtykkeskjema for innbyggere og frivillige interessegrupper</i>	87

Figurliste

Figur 1 Arnsteins medvirkningskilde med åtte steg for innbyggers innflytelse på medvirkning (Arnstein, 1969).	12
Figur 2 Kart over Sandvika sjøfront (Bærum kommune, 2020).	35
Figur 3 E18 som planlegges å legges under bakken, med nåværende lokalvei liggende bak (private bilder).	35

Tabelliste

Tabell 1 Interesser for deltakelse (White, 1996)	14
Tabell 2 Kilder til datamaterialet for oppgaven	29

1. Innledning

Denne oppgaven handler om medvirkning og vil ta for seg hvordan innbyggere opplever medvirkningsprosesser i et byutviklingsprosjekt. Forskningen gjennomføres som en casestudie av det planlagte byggeprosjektet av Sandvika sjøfront i Bærum kommune.

1.1 Bakgrunn og aktualisering av oppgaven

Metoder for god medvirkning i planprosesser har fått større fokus de siste tiårene. Medvirkning anses i dag som en naturlig del av ethvert utviklingsprosjekt (Nyseth & Ringholm, 2018). Medvirkning kan defineres som: «enkelpersoners og gruppers rett til å kunne delta i og påvirke offentlige utrednings- og beslutningsprosesser» (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 8). Målet med slik medvirkning er at innbyggere i et lokalsamfunn skal kunne bidra til å planlegge sin egen fremtid, slik at planleggingen kan sikre gode løsninger som tar hensyn til ulike grupper i et bærekraftig samfunn, legge til rette for at ulike interessenter har mulighet til å bli hørt, fremme engasjement og kreativitet gjennom demokratisk deltakelse og gi et grundig beslutningsgrunnlag. Måten denne innbyggermedvirkningen blir tilrettelagt for, kan være avgjørende for å sikre effektive, og ikke minst inkluderende, planprosesser (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014).

Medvirkning anses altså som en svært viktig del av utviklingsprosjekter, og ses derfor på som en naturlig del av enhver offentlig planprosess for god planlegging. Legitimeringen av medvirkning vil presenteres grundigere senere i oppgaven. I tillegg er også medvirkning lovfestet i Plan- og bygningsloven av 2008. I §5-1 står det følgende: «enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning». (Plan- og bygningsloven, 2008). Dette betyr at det skal tilrettelegges for en viss grad av medvirkning ved all byutvikling og annen arealplanlegging, og at kommunen har et ansvar for at ulike berørte parter får mulighet til å påvirke prosessen. Formålet med denne lovbestemmelsen er å få mer aktiv medvirkning fra lokale innbyggere og andre berørte parter i planprosesser og planutforming (Falleth et al., 2008). I følge tidligere forskning anses medvirkning i dag som en svært viktig del av all arealutvikling, og de aller fleste planleggere vektlegger dette i stor grad i sine planprosesser (Nyseth & Ringholm, 2018)

Likevel beskriver loven kun et minstekrav for medvirkning, der det skal varsles om oppstart, holdes offentlig høring og tas hensyn til barn og unge (Hanssen & Millstein, 2021). Dette gir stort handlingsrom for metoder og redskaper som private planforslagsstillere, fylkeskommuner og kommuner kan bruke for å tilrettelegge for medvirkningsprosesser i planutvikling, utover minstekravet. Formålet med medvirkningen er at innspill og dialog med innbyggere og andre berørte aktører skal kunne føre til endringer underveis i planprosessen, for å danne løsninger som er bedre tilpasset et mangfoldig samfunn (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014). Siden loven ikke presiserer hvordan medvirkning skal sikres, eller i hvilken grad innspill som kommer fra aktører og innbyggere skal påvirke det endelige resultatet, er det naturlig at reell innvirkning på offentlige planprosesser vil variere. I tillegg kan metodene for medvirkning føre til at enkelte interessenter ikke får mulighet til å fremme sine synspunkter for saken, fordi de for eksempel ikke får med seg planprosessene før det er for sent, eller at plattformene for medvirkning virker fremmedgjørende på personen. Det er derfor interessant å se på i hvilken grad innbyggere opplever at de har makt til å påvirke hvordan lokalsamfunnet deres utvikler seg, og det er dette som kommer til å utforskes videre i denne oppgaven.

Det har altså blitt stadig mer fokus på medvirkning for god planlegging i Norge de siste tiårene, og forskning på medvirkningsprosesser er dermed svært dagsaktuelt. Synet på god planlegging gjennom ulike planleggingstilnæringer har endret seg i løpet av de siste tiårene, som vil bli grundigere gjennomgått i teoridelen av oppgaven. Vi har gått fra ekspertorienterte tilnæringer, der god planlegging utføres av planleggeren som uavhengig ekspert, til kommunikative tilnæringer, der dialog og god samtale i et pluralistisk samfunn står i fokus (Lane, 2005). Men i realiteten kan altså, som tidligere nevnt, slike kommunikative planleggingstilnæringer se annerledes ut i virkeligheten, og det er dermed interessant å se på disse prosessene sett i perspektiv fra innbyggere og andre ikke-kommersielle interessenters opplevelse av slik planlegging.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Gjennom datainnsamling fra kvalitative intervjuer og dokumentanalyse er formålet med denne oppgaven å undersøke hvordan Bærum kommune tilrettelegger for gode medvirkningsprosesser for innbyggere og frivillige interessegrupper, og hvordan disse ikke-kommersielle deltakerne opplever deres engasjement og innvirkning på prosjektet. Problemstillingen er derfor følgende:

«I hvilken grad opplever innbyggere og frivillige interessegrupper at de har reell innflytelse gjennom medvirkning på utviklingen av Sandvika sjøfront?»

Videre utdypes problemstillingen med følgende forskningsspørsmål:

- *I hvilken grad tilrettelegger Bærum kommune for medvirkning fra ikke-kommersielle interessenter?*
- *I hvilken grad opplever innbyggere og frivillige interessegrupper at de får tilstrekkelig informasjon om prosjektet og om medvirkningsmuligheter?*
- *Hvilke tiltak gjennomfører Bærum kommune for å sikre medvirkning fra alle grupper i samfunnet?*

Problemstillingen vil besvares gjennom dokumentanalyse og syv kvalitative intervjuer, der seks intervjuer er med lokale innbyggere og frivillige interessegrupper i Bærum kommune som har engasjert seg i utviklingen av Sandvika sjøfront og ett intervju med en ansatt i Bærum kommune som er ansvarlig for medvirkningsprosessene av sjøfronten.

1.3 Oppgavens struktur

For å svare på denne problemstillingen vil jeg først presentere relevant teori i kapittel 2, der jeg går inn på planleggerens rolle og hvordan denne har endret seg siden 1960-tallet, legitimering av medvirkning i planprosesser, to modeller for innbyggermedvirkning av Arnstein og White og noen sentrale utfordringer innen medvirkningspraksis i Norge i dag. I kapittel 3 vil jeg gå gjennom de kvalitative metodene jeg har brukt for innhenting av relevant datamateriale for å svare på problemstillingen, og redegjøre for ulike valg jeg har tatt underveis i denne prosessen. Empirien for oppgaven vil deretter presenteres som to deler i kapittel 4, der jeg i den første delen presenterer Sandvika sjøfront som casestudie, med innhentet informasjon fra planansvarlig i Bærum kommune. I den andre delen vil datamaterialet fra deltakerne som stiller som privatpersoner og frivillige interessegrupper presenteres. I kapittel 5 vil dette datamaterialet analyseres og drøftes opp mot problemstillingen og teorien fra kapittel 2 i oppgaven, der jeg vil besvare på forskningsspørsmålene og problemstillingen. Til slutt vil jeg, i kapittel 6, komme med en konklusjon for oppgaven og refleksjoner rundt forskningsprosessen.

2. Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere aktuell teori for problemstillingen, med fokus på planleggerens rolle og medvirkning i planprosesser. Planleggerens rolle innenfor planlegging har endret seg gjennom de siste tiårene, i tråd med samfunnsendringer og en økende forståelse av planleggingens kompleksitet. Dette er relevant for oppgaven, da synet på medvirkning har endret seg i tråd med hva som blir ansett som god planlegging, og hvordan en planlegger bør tilrettelegge for slik deltakelse. Innen medvirkning vil jeg særlig fokusere på legitimering av denne praksisen i planprosesser, medvirkningsstigen til Arnstein og Sarah White sin interesselypologi og ulike rom for medvirkning. I tillegg vil jeg, basert på tidligere forskning, presentere noen sentrale utfordringer ved medvirkning slik det i praksis gjennomføres i Norge i dag.

2.1 Planleggingsteori

Siden slutten av 1700-tallet har en mengde disipliner, filosofier og teorier formet hvordan planlegging gjennomføres i det offentlige rom. Siden 1960-tallet har planleggingsfeltet og synet på god planlegging flyttet seg fra én ytterlighet med teknokratisk determinisme til en annen ytterlighet med filosofisk indeterminisme (Connell, 2010). Planleggingsteorier er ulike empiriske eller normative tilnærminger til planlegging i samtiden. Empiriske planleggingsteorier forklarer og tolker virkeligheten og baserer seg på hvordan planlegging *faktisk skjer* i samtidens samfunn. Eksempler på slike tilnærminger kan være pragmatisk planlegging og flytende planlegging (fluid planning). Normative planleggingsteorier fokuserer derimot på hvordan planlegging ideelt sett *bør* foregå. Eksempler på dette kan være talsmannsplanlegging, kommunikativ planlegging eller opprørsplanlegging (insurgent planning) (Allmendinger, 2002). Mangfoldet av normative planleggingsteorier som har vokst frem viser at synet på hva som er god planlegging, og også hva planleggerens rolle i en planprosess bør være, vil variere ut fra tid og sted.

De endrede rollene innenfor planprosesser

Planleggerens rolle vil altså variere ut fra konteksten til planprosessen, og synet på denne rollen har endret seg drastisk i løpet av de siste tiårene. Sent på 1950-tallet vokste synoptisk planlegging frem som en planleggingstilnærming i USA og Storbritannia (Lane, 2005). Denne tilnærmingen er svært rasjonell, og god planlegging gjennomføres her ved at planleggeren finner de «objektivt» beste midlene for å møte forhåndsbestemte mål satt av politikere, med en

tanke om at ressurser, som tid og penger, er ubegrenset (Klakegg, 2004). Denne tilnærmingen har et ekspertorientert syn på planlegging. Det vil si at god planlegging skjer når planleggeren tar det valget som er instrumentelt rasjonelt, altså det som blir sett på som det objektivt beste middelet for å nå et mål (Banfield, 1985). Planleggerens rolle som ekspert begrenser betydningen av innbyggermedvirkning, fordi det «riktige» valget for å nå et mål vil være det samme uavhengig av innbyggerens ønsker og meninger. Innbyggere blir også sett på som en enhetlig, homogen gruppe med felles behov og interesser, noe som kun gjør deltakelse nødvendig for å legitimere og validere målet for planleggingen (Lane, 2005). Denne tilnærmingen har blitt mye kritisert, men har likevel fremdeles betydning for planleggingspraksis i dag og brukes i mye planlegging som et ideal og utgangspunkt for prosessen (Klakegg, 2004).

Utover 1960- og 70-tallet blir altså dette planleggersentrerte synet på god planlegging utfordret. Flere ulike tilnærminger vokste frem som kritikk til synoptisk planlegging, blant annet inkrementell planlegging, talsmannsplanlegging og kommunikativ planlegging. Alle disse nyere planleggingstilnærmingene kritiserte synoptisk planlegging for å ikke ta hensyn til mangfoldet som finnes i samfunnet, og med dette ble det også større fokus på offentlig deltakelse og innbyggermedvirkning som avgjørende for god planlegging (Lane, 2005). Forståelsen av planlegging som en verdinøytral og teknisk rasjonell aktivitet ble utfordret, og innbyggeres deltakelse, meninger og pluralistiske interesser ble følgelig verdsatt på en ny måte (Rørtveit, 2023).

Talsmannsplanlegging var en tilnærming som vokste frem på 1960-tallet som en respons til erkjennelsen av ulike verdier som grunnleggende for god planlegging (Rørtveit, 2023). En modell for denne planleggingstilnærmingen ble lansert av Davidoff i USA, og utfordrer det tidligere synet på en enhetlig offentlig interesse. God planlegging skjer her når planleggeren virker som en talsperson for sosiale grupper, miljøinteresser og andre ressursvake grupper som typisk marginaliseres i planprosesser (Davidoff, 1965). Kommunikativ planlegging utviklet seg blant annet videre som en kritisk normativ teori til talsmannsplanlegging. Denne tilnærmingen er et deltakende og dialogisk forsøk på å involvere det pluralistiske mangfoldet av grupper og interesser som finnes i samfunnet (Healey, 1992). I motsetning til talsmannsplanlegging, forsøker ikke planleggere innen kommunikativ planlegging å forsvare interessene til spesifikke grupper, men vil heller fokusere på å skape den ideelle samtalen. Her vil altså fokuset ligge på å forbedre den offentlige diskursen og dialogen. Kommunikativ planleggingstilnærming

kritiserer alle tidligere planleggingsteorier for å ignorere eksisterende maktstrukturer som favoriserer aktørene med makt og ressurser, og mener dette fokuset på den ideelle samtalen vil motvirke slike maktskjevheter (Barrantes & Yagüe, 2012).

Den tidligere rasjonelle og ekspertorienterte planleggingstilnærmingen i norsk planlegging ble med andre ord utfordret utover 80- og 90-tallet, da ulike kommunikativt orienterte tilnærminger vokste frem. Følgelig fikk også medvirkning i planprosessene betydelig større fokus, både som en viktig del av et velfungerende lokaldemokrati og for bedre resultater i planleggingen som passer til et pluralistisk samfunnsbilde (Vik & Refstie, 2014). Dette kalles den kommunikative vendingen i planlegging, og markerer et skifte der deltakelse og medvirkning ble sentrale verdier i norsk planleggingspraksis (Rørtveit, 2023). I følge slike kommunikative perspektiver kan ikke planlegging foregå uten deltakelse, dialog og engasjement fra innbyggere og andre berørte interessenter for å legitimere planleggingen og skape forståelse for ulike meninger innen befolkningen (Lane, 2005).

Kommunikativ planlegging har imidlertid også mottatt en del kritikk i senere tid. Denne kritikken har blant annet gått ut på at tanken om at man kan skape en ideell samtale er urealistisk, fordi maktstrukturer alltid vil dominere debatten. Maktrelasjoner vil alltid påvirke hvordan medvirkningsprosessen foregår, hvem som har beslutningsmyndighet, hva som vil prioriteres og lignende. Tidligere studier har, i samsvar med denne kritikken, vist at medvirkning har liten effekt når det gjelder sosial rettferdighet, og at det er lite transformativt. For en mer transformativ planleggingsprosess, kreves det derfor nytenkning omkring medvirkning og metoder for reell innbyggerdeltakelse (Vik & Refstie, 2014).

I senere tid har flere nyere tilnærminger kommet til som i større grad legger fokus på transformativ planlegging. Her vektlegges blant annet betydningen av at innbyggere initierer forandringer utover de inviterte rommene for deltakelse, som planleggeren kontrollerer. Slike rom for deltakelse gjennomgås mer senere i dette kapitlet. Én av disse nyere planleggingstilnærmingene er agonistisk planlegging, der de positive sidene ved visse former for politisk konflikt vektlegges. Her fremheves betydningen av at kunnskap og rasjonalitet aldri kan skilles fra maktstrukturer, og at kunnskap er kontekstuell, og historisk og sosialt betinget. Mens kommunikativ planleggingsteori fokuserer på å nå konsensus gjennom demokratiske prosesser, vil agonister i mye større grad anerkjenne konflikter og interessemotsetninger som nødvendige for god planlegging. Denne tilnærmingen fokuserer altså på konstruktive debatter,

og å anerkjenne forskjeller som forblir uløste når man tar beslutninger som kan være delvis konsensuelle (Bäcklund & Mäntysalo, 2010).

Den strategiske vendingen i planlegging på 1990-tallet

Planlegging har altså gått fra en praksis med «top-down»-styring og instrumentell rasjonalitet, til å fokusere mer på utvikling nedenfra, med et normativt ideal om at planer skal formes og utvikles i tråd med et pluralistisk samfunnsbilde. Et mangfold av interesser og en overgang til en mer markedsstyrt planlegging har ført til økt kompleksitet når det kommer til styring, der både nettverksorienterte, markedsorienterte og hierarkiske styringslogikker i dag er til stede i planlegging til samme tid. Dette har bidratt til et behov for at kommunen må ta en mer strategisk rolle i planprosesser (Rørtveit, 2023). Behovet for mer strategisk planlegging har videre vokst frem for å bedre imøtekomme komplekse problemer i samfunnet, håndtere usikkerhet på en bedre måte og gi en langsiktig retning for områdeutvikling ved å fokusere på overordnede problemer i samfunnet (Ringholm & Hofstad, 2018).

Som følge av denne økte kompleksiteten i samfunnet har planleggere med andre ord blitt oppfordret til å arbeide mer transformativt gjennom å ta en mer strategisk rolle, i tillegg til å handle responsivt og hierarkisk. En strategisk rolle for en planlegger innebærer å tilrettelegge for utvikling som åpner opp for nye potensialer og muligheter og endre retningen i utviklingen av et område ved å utfordre gjeldende maktstrukturer. En responsiv planleggerrolle består derimot av å respondere på lovpålagte oppgaver og politiske bestillinger innenfor allerede etablerte rammer (Healey, 2009). Slik responsiv planlegging baserer seg altså i større grad på å kun følge lovkrav og andre fastsatte rammer for å tilfredsstille behovene i et bestemt enkeltstående prosjekt, med den konsekvens at maktstrukturene slike de er i dag ofte vedlikeholdes. Strategisk planlegging er derimot mer kompleks og innebærer at man både setter overordnede mål som gir en bevisst retning gjennom langsiktighet i samfunnsplanleggingen og samtidig har fleksibilitet til å imøtekomme usikkerheter og endringer på en god måte. Dette gjøres gjennom dialog med omgivelsene og ulike metoder for dannelsen av rom for medvirkning og eksperimentering av ulike løsninger (Ringholm & Hofstad, 2018).

Med andre ord må en planlegger jobbe både responsivt og transformativt for å ta hensyn til denne økende kompleksiteten i samfunnsutviklingen ved å følge det hierarkiske lovverket og samtidig å ta en mer initierende og handlingsutløsende rolle (Rørtveit, 2023). Eksempler på

strategisk planlegging i Norge er innføringen av regional- og kommunal planstrategi i plan- og bygningsloven av 2008. Målet med dette har vært å fremme langsiktig og målrettet overordnet planlegging innenfor ulike geografiske nivåer i Norge. I tillegg har medvirkning blitt sterkere vedlagt i denne loven av samme årsaker (Ringholm & Hofstad, 2018). Ved annet planarbeid, som for eksempel ved behandling av en reguleringsplan for et enkeltstående prosjekt, vil planleggeren påta seg en responsiv rolle for å imøtekomme de spesifikke kravene her fordi det er det som er passende for situasjonen. Når det gjelder utviklingen av Sandvika, er det tydelig at kommunen arbeider transformativt gjennom strategiske planer for utviklingen av byen, og når de gjennomfører medvirkningstiltak som ByLaben i 2019 med mange ulike medvirkningsmetoder, står på stands under den årlige byfesten og lignende. Her viser kommunen initiativ til å samle inn kunnskap fra mange ulike kilder og arbeider for å tilpasse den langsiktige utviklingen av byen på en måte som imøtekommer behovene som finnes i lokalmiljøet. Samtidig har kommunen også arbeidet responsivt når det gjelder utviklingen av sjøfronten ved å utarbeide et planprogram som en direkte respons til utbyggingen av E18 og behovet for en ny lokalvei som følge av dette. Jeg kommer mer tilbake til dette i analysen.

2.2 Medvirkning

Det lovpålagte kravet for medvirkning i plan- og bygningsloven av 2008

Medvirkning har altså fått et stadig større fokus i norsk planleggingspraksis, og ses på som et essensielt aspekt for å føre legitim og god planlegging i dag. Medvirkning er et lovpålagt krav i all planlegging etter plan og bygningsloven av 2008. Aktøren som utarbeider et planforslag skal, etter denne loven, tilrettelegge for medvirkning i prosessen (Falleth et al., 2010). Konkret er minstekravet for medvirkning i loven at planens oppstart må annonseres, og at den videre skal sendes ut til høring og offentlig ettersyn (Birkeland, 2016). Å sende ut planforslaget til høring vil si å sende det direkte til berørte aktører som man vil ha tilbakemelding fra, mens offentlig ettersyn innebærer å legge ut planforslaget offentlig, slik at hele befolkningen har tilgang til dokumentet og kan komme med innspill. I planprosesser som utføres av andre offentlige eller private aktører, skal kommunen påse at kravet om medvirkning er oppfylt. Loven fremhever altså at kommunen har et ansvar for å sjekke at medvirkning tilrettelegges for, også i planforslag de ikke selv har fremmet (Hanssen, 2015). Loven konkretiserer også at kommunen spesielt skal fokusere på å tilrettelegge for medvirkning fra grupper som krever særskilt tilrettelegging. Dette kan blant annet være barn og unge eller andre grupper som ikke har mulighet til å delta direkte (Hanssen & Millstein, 2021).

I lovens forarbeider forstås medvirkning som grupper og enkeltpersoners rett til å delta i og påvirke ulike beslutningsprosesser i planleggingen av offentlige rom (Ringholm & Hanssen, 2018). I følge disse forarbeidene er formålet med medvirkning at: «[...] innbyggerne i et samfunn er med på selv å planlegge sin framtid» (NOU 2001:7). Det gis også uttrykk her for at det ikke er tilstrekkelig at innbyggere får adgang til medvirkning, men også at planforvaltningen har en plikt til å aktivt skape et engasjement hos innbyggerne for utviklingsprosjekter som vil påvirke deres hverdag. For bedre medvirkning gjennom flere runder med høringer og offentlig ettersyn, har loven av 2008 nå også et krav om utarbeidelse av et planprogram. Planprogrammet skal inneholde en oversikt over formålet med planprosjektet, frister og deltakere i planprosessen, hvordan det tilrettelegges for medvirkning, hvilke alternativer som vurderes under prosessen og utredningsbehov. Det vil si at et planprogram gir mulighet til å medvirke før flere av detaljene er fastsatt og ideen er mer på idéstadiet. Dette planprogrammet gir en forventning om mer medvirkning, der berørte interessenter skal få mulighet til å medvirke under flere stadier i planprosessen. Forslaget til dette planprogrammet skal altså også sendes ut til høring og offentlig ettersyn samtidig som det varsles om planoppstart (Ringholm & Hanssen, 2018). Disse kravene er lovens minstekrav for medvirkning, og gir kommunen stor frihet når det kommer til omfang, innhold og metoder for medvirkning. Kommunen oppfordres videre til å tilrettelegge for medvirkning som går utover dette minimumskravet (Hanssen & Millstein, 2021).

Legitimering av medvirkning i planprosesser

Medvirkning er altså et lovfestet krav som skal gjennomføres i alle planprosesser etter Plan- og bygningsloven av 2008. I utviklingen av planer blir medvirkningsprosesser generelt sett på som en viktig prosess, og dette vektlegges i stadig større grad (Nyseth & Ringholm, 2018). I denne loven understrekes det nå også at kravet for medvirkning utvides til å inkludere prosessen for utarbeidelse av planprogrammet. Medvirkning anses som sentralt også i denne delen av planprosessen fordi det understreker viktigheten av medvirkning for hele prosessen, og fordi dette gir mulighet for å komme med innspill og medvirke tidlig i prosessen, da det fortsatt er stort handlingsrom for hva som kan gjøres (Hanssen, 2013) I dag har det blitt en selvfølge å ta i mot innspill fra innbyggere i planprosessen og det ses på som avgjørende god planlegging. Betydningen av slik medvirkning legitimeres gjennom *kunnskapsargumentet* og *demokratiargumentet*. Ifølge kunnskapsargumentet bidrar medvirkning til at planleggere får økt lokalkunnskap ved utarbeidelsen av en plan. Demokratiargumentet fastslår at medvirkning

bidrar til legitimering av planprosessen fordi berørte aktører har rett til å få synspunktene sine hørt (Ringholm & Hanssen, 2018).

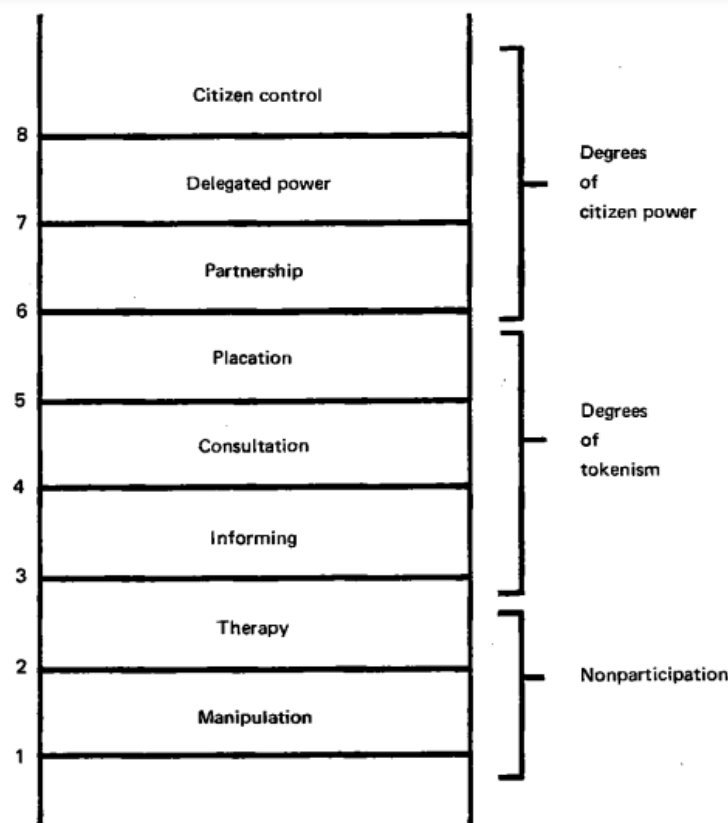
Kunnskapsargumentet for medvirkning legitimerer altså denne prosessen ved å trekke frem demokratiets instrumentelle verdi gjennom innsamling av lokalkunnskapen innbyggere sitter med, og hvordan denne kunnskapen vil bidra til å gjøre utviklingsprosjekter bedre og mer passende for den befolkningen som skal bruke området (Ringholm & Hanssen, 2018). Studier viser at de kommunene som lykkes med å involvere innbyggere i stor grad i medvirkningsprosesser, har en gjennomgående holdning om at denne medvirkningen vil bidra med ressurser og kunnskap som vil være verdifull i planprosessene som foregår i kommunen (Hanssen, 2013). Slik lokalkunnskap vil kunne bidra til å utforme handlingsrom som er veltilpasset sosialt fellesskap og hverdagslige gjøremål gjennom en bedre forståelse av innbyggeres ønsker og behov, stedstilhørighet og lignende (Rørtveit, 2023).

Demokratiargumentet for medvirkning fokuserer på at medvirkning er legitimt på grunn av demokratiets egenverdi, der åpenhet er sentralt, og at alle berørte parter har rett til å bli hørt (Ringholm & Hanssen, 2018). Disse to argumentene for medvirkning henger også sammen, fordi man gjennom et godt lokalt kunnskapsgrunnlag i medvirkningsprosessene kan øke innbyggeres tillit til de politiske planprosessene og dermed også legitimiteten til planprosessene og lokaldemokratiet. Aktiv deltakelse fra innbyggere i åpne, demokratiske prosesser er sentralt for et velfungerende samfunn. Det kan argumenteres for at demokratiargumentet for medvirkning har blitt styrket i tråd med den kommunikative vendingen i norsk planlegging, og i tråd med endrede roller for norske planleggere som prosessledere som tilrettelegger for god deltakelse gjennom samskaping og dialog. Slike demokratiske medvirkningsprosesser kan bidra til å styrke fellesskapet til innbyggere, og gi en følelse av eierskap til lokalsamfunnet (Rørtveit, 2023).

Ulik grad av innbyggerinnflytelse i medvirkningsprosesser

Medvirkning som et krav ved byutvikling er altså viktig for et godt og velfungerende demokrati. Det vil derfor være relevant å trekke inn ulike teoretiske bidrag for ulike former for involvering av innbyggere. Av de mest kjente er Sherry Arnstein (2000) som bruker en stige som en metafor for å beskrive innbyggeres rolle i medvirkningsprosesser i planleggingsprosjekter som påvirker deres liv, se figur 1 for illustrasjon av stigen. Teoretikeren er mest kjent for å koble ulike metoder for medvirkning med grad av innflytelse og makt hos innbyggeren. Denne stigen vil

senere bli anvendt for å vurdere i hvilken grad innbyggere har innflytelse i det aktuelle prosjektet i denne oppgaven. Arnsteins deltakelsesstige fra 1969 går fra liten grad av medvirkning fra innbyggere til full innbyggerkontroll, der innflytelsen til deltakelsen fra innbyggere vil variere i stor grad (Arnstein, 2000 [1969]). Nederst på stigen finnes to nivåer av ikke-deltakelse, som Arnstein har kalt manipulasjon og terapi. Videre kommer informering og konsultering, og på toppen med høyest grad av innbyggermedvirkning og makt til innbyggere er partnerskap, delegert makt og innbyggerkontroll (Connor, 1988).

Figur 1 Arnsteins medvirkningskilde med åtte steg for innbyggeres innflytelse på medvirkning (Arnstein, 1969).

Nederst på stigen finnes det altså ingen reell makt til innflytelse blant innbyggere. Offentlige høringer og lignende blir her brukt til å overtale innbyggere til å akseptere det som allerede har blitt bestemt. Her er det ingen reell medvirkning fra lokalsamfunnet, og formålet med offentlige høringer og andre medvirkningsprosesser er kun å overtale innbyggerne til å akseptere de allerede vedtatte beslutningene rundt et prosjekt. Her kan innbyggere tro at de bidrar til å påvirke det endelige resultatet gjennom medvirkning, men i realiteten har deres meninger og ytringer ingenting å si for hvordan området blir seende ut (Arnstein, 2000). Formålet med slik medvirkning, er altså ikke reell innflytelse fra innbyggere, men heller å *undervise* deltakere.

Litt høyere på stigen kommer informering og konsultasjon, der innbyggerne får ha en stemme i prosessen, men her er det likevel ingen garanti for at deres meninger vil bli hørt, da de ikke har noe gjennomslagskraft eller makt til å sikre innflytelse. Her forsøker man altså til en viss grad å tilrettelegge for medvirkning, men prosessen blir likevel mer symbolsk. De tre høyeste nivåene på stigen til Arnstein, partnerskap, delegering av makt og fullstendig innbyggerkontroll, innebærer at en betydelig andel av makten ved beslutningstaking blir overført til lokalbefolkningen. Ved innbyggerkontroll har innbyggerne fått mesteparten av eller fullstendig makt over beslutningstakingen ved byutviklingsprosesser. Denne modellen for innbyggermedvirkning er en forenkling av virkeligheten, men formålet er altså å illustrere at innbyggeres innflytelse på prosjekter gjennom medvirkning vil variere i svært stor grad. Følgelig vil graden av reell innflytelse på medvirkning fra innbyggere være avhengig av hvordan det tilrettelegges for medvirkning i praksis (Arnstein, 1969).

Det hierarkiske systemet til denne stigen indikerer at deltakelse på høyt nivå er fordelaktig over et lavt nivå av innbyggerinnflytelse. Full innbyggerkontroll regnes altså som et ideal for medvirkning innenfor byutvikling ifølge Arnstein sin deltakelsesstige. Men i praksis kan forskjellige nivåer av innflytelse fra innbyggere være passende til ulike prosjekter avhengig av formålet og kapasiteten til byutviklingsprosjektet. Noen ganger vil altså informering, eller til og med manipulasjon og terapi, være fordelaktig i et utviklingsprosjekt på grunn av begrensede ressurser og kapasitet (Hurlbert & Gupta, 2015). Arnstein sin stige kan også kritiseres for å koble metoder for medvirkning med grad av innflytelse og makt innbyggeren vil ha på prosjektet. Dette gir et forenklet bilde av innbyggeres reelle rolle i en planprosess, da utbyggere kan gjennomføre kreative og innovative løsninger for medvirkning og likevel ikke legge til rette for at disse innspillene får en reell innvirkning på det endelige resultatet. Medvirkning i praksis og innbyggeres innflytelse og makt gjennom ulike metoder for medvirkning kan altså ofte se annerledes ut i virkeligheten. Det som i teorien kan presenteres som «riktige» metoder for innflytelsesrik medvirkning kan altså i realiteten gi liten eller ingen grad av påvirkningskraft fra innbyggere (Kenny et al., 2015).

Arnsteins medvirkningsstige kan også ses i forbindelse med en annen tilnærming til en gradering av innbyggermedvirkning som Sarah White publiserte i 1996. I stedet for å se på innbyggerinnflytelse som et lineært forhold der mer innflytelse alltid presenteres som fordelaktig, fokuserer typologien til White mer på ulike funksjoner deltakelse kan ha, se tabell 1. Her antas det ikke at innbyggere alltid vil ha interesse av å ha så mye innflytelse som mulig,

som i Arnstein sin deltakelsesstige kalles innbyggerkontroll, men heller at innbyggere kan være fornøyde med medvirkning gjennom en begrenset form for deltakelse, som til sammenligning vil havne mye lenger ned på stigen til Arnstein. I tillegg fokuserer hun også på de potensielt negative sidene ved høy grad av deltakelse fra innbyggere som et argument for at mer innflytelse ikke vil være bedre i alle situasjoner for planlegging (Kamruzzaman & White, 2018).

Tabell 1 *Interesser for deltakelse (White, 1996)*

Form	Top-Down	Bottom-Up	Funksjon
Nominell	Legitimering	Inkludering	Vise
Instrumentell	Effektivitet	Kostnad	Middel
Representativ	Bærekraftighet	Pressmiddel	Stemme
Transformativ	Myndiggjøring	Myndiggjøring	Middel/mål

White påpeker også at medvirkning kan ha ulikt formål dersom man ser på det fra et «top-down» eller «bottom-up» perspektiv. Tabell 1 viser de ulike interessene til ulike former for deltakelse når man ser ovenfra-og-ned eller nedenfra-og-opp. Et «top-down» perspektiv viser interessene til de som implementerer og utformer prosjektene, mens «bottom-up» karakteriserer hva deltakere selv forventer og ønsker ut fra sin egen deltakelse. I den siste kolonnen i tabellen ser man hvilken overordnet funksjon hver type deltakelse har. Nominell medvirkning, som ifølge White er den enkleste formen for medvirkning og deltakelse, har som formål å opprettholde en illusjon av at innbyggere har en stemme i byutviklingsprosjekter. Tiltak av denne typen har dermed som hovedfunksjon kun å legitimere de allerede besluttede prosessene hos utviklere. Dette vil til sammenligning havne på en av de nederste trinnene til Arnsteins deltakelsesstige. Etter dette kommer instrumentell medvirkning i White sin typologi, der medvirkningen brukes som et middel for å effektivisere utviklingsprosjekter, ved at innbyggere deltar med arbeidskraft, dekning av kostnader og lignende. Her har medvirkning en instrumentell verdi, og ses på som en nødvendig kostnad hos innbyggere for å få ting gjort (White, 1996).

Videre gir representativ deltakelse ytterligere kontroll til innbyggerne, og har som formål å gi deltakere en stemme i utformingen av et prosjekt, slik at prosjektet sikrer en passende og bærekraftig utvikling av området som samsvarer til interessene til lokale innbyggere. Slik får

innbyggerne makt til å påvirke prosjektet. Her kontrollerer fortsatt offentlige aktører utbyggingsprosessene, men innbyggere har altså en reell stemme til å påvirke resultatet. Til slutt har transformativ deltakelse størst grad av innflytelse fra innbyggere, og har som hensikt å være både et middel og et mål, der innbyggeren myndiggjøres. Formålet er å gi deltakere makt til å ta egne beslutninger og handle for å kjempe mot urettferdighet og utfordre status quo, og myndiggjøring til å handle for egne interesser. Slik deltakelse som myndiggjøring ses ofte på som noe som er kontrollert nedenfra-og-opp, men offentlige aktører kan tilrettelegge og oppfordre til aktiviteten (White, 1996). Formålet med medvirkningen vil med andre ord avgjøre om medvirkningen vil ha potensialet til å utfordre dominerende maktstrukturer, eller fortsette de maktforholdene som allerede finnes, og dermed tilrettelegge for enten transformativ eller responsiv planlegging. Men det blir også påpekt at medvirkning er en dynamisk prosess, og at formen for medvirkning følgelig kan endre seg i løpet av et planprosjekt.

Ulike rom for medvirkning

Hvilke ulike rom for deltakelse som finnes vil også ha mye å si for hvordan medvirkning gjennomføres, og rollen innbyggerne reelt får i prosessen. Arnsteins medvirkningsstige og lignende modeller knytter metoder for medvirkning til grad av påvirkningskraft og maktutøvelse for deltakere. Men ulike metoder vil i realiteten ikke kunne garantere at innspill tas inn og at aktørers deltakelse fører til en reell innvirkning på planarbeidet. Rom for deltakelse er dermed en annen måte å se på medvirkning, og bygger på en kritisk debatt der rommene deltakelse foregår innenfor ikke forstås som nøytrale (Rørtveit, 2023). Rom for deltakelse henger tett sammen med maktstrukturene som finnes i samfunnet, og disse maktstrukturene former altså hvilke rammer og i hvilken kontekst medvirkning foregår under. Disse strukturene setter rammer for hvem som får delta, hvordan de får delta, hva som er mulig, hvilke diskurser som dominerer og hvilke interesser som blir vektlagt og trukket frem. Det kan argumenteres for at de som former rommet for medvirkning har makt innenfor det aktuelle rommet og kan være maktløse i forhold i andre rom. Når en ser på medvirkning i et spesifikt prosjekt, vil det dermed være avgjørende å se på hvem som initierer og setter rammer for rommene for deltakelse, og hvilke mål de hadde for medvirkningen. Disse rommene spenner fra lukkede rom på den ene siden til krevde eller skapte rom på den andre siden (Gaventa, 2004). En slik forståelse av rom for deltakelse kan også brukes som argument for at riktig metode fra et høyt nivå i Arnsteins medvirkningsstige ikke kan garantere god involvering av innbyggere (Rørtveit, 2023).

Lukkede rom er planleggingssituasjoner der det ikke åpnes opp for medvirkning. Dette ses ikke på som en ideell situasjon, da medvirkning er et lovpålagt krav. Men i realiteten er det viktig å være klar over at mange beslutninger tas før de kommer ut til høring. For eksempel vil en markedsdrevet styringsform skape rom som i mindre grad er tilgjengelige for innbyggerne slik at de blir tilnærmet maktesløse til å påvirke planprosjekter (Gaventa, 2004). Videre blir inviterte rom for medvirkning skapt og formet av sentrale personer i kommunen eller av en ekstern konsulent. Disse plattformene for medvirkning initieres ofte for å oppfylle det lovpålagte kravet for medvirkning, men kommunen og andre relevante konsulenter kan også velge å skape inviterte rom for medvirkning som går utover dette lovpålagte minstekravet. Slike rom vil struktureres og styres av de som skaper dem, og handlingsrommet for ulike aktører vil påvirkes deretter. Eksempler på dette er offentlige høringer, folkemøter og lignende som er satt opp av kommunen (Cornwall, 2008). Her har altså planleggeren kontroll over situasjonen.

Krevde rom skapes og eies derimot av innbyggere eller ekskluderte grupper med relativt lite makt, der disse gruppene former rom for medvirkning på eget initiativ (Vik & Refstie, 2014). Slik deltakelse kan beskrives som medvirkning som foregår utenfor det formelle, hierarkiske plansystemet. Disse rommene kan være mer eller mindre organiserte, men skapes gjennom kollektiv mobilisering i lokalsamfunnet. Rommene kan skapes som en protest mot tiltak som planlegges å gjennomføres, eller som initiativ til forandringer i nærmiljøet (Vasstrøm & Paaby, 2021). Maktforskjellene i slike rom er ofte mindre, sammenlignet med inviterte rom, fordi de som deltar i disse rommene ofte samles som følge av en felles interesse. For at planleggeren kan innta en transformativ rolle, kan det ofte være behov for å åpne opp og tilrettelegge for gode plattformer for innbyggeres deltakelse og initiativ, og slik sikre et samarbeid om en sosialt bærekraftig samfunnsutvikling (Rørtveit, 2023).

Medvirkning i norsk planleggingspraksis

Selv om norske planprosjekter i praksis ofte tilrettelegger for flere formelle medvirkningsmuligheter for innbyggere, opplever mange at de blir marginalisert i planprosessene. I dag karakteriseres byplanleggingen i Norge som mer forhandlingspreget og utbyggerstyrt sammenlignet med andre nordiske land, og dette skaper utfordringer når det gjelder innbyggermedvirkning i praksis (Hanssen, 2013). Medvirkning anses, som tidligere nevnt, som en sentral del av planleggingsprosesser i dag, og et viktig aspekt ved god og legitim planlegging. Men likevel finnes det flere utfordringer når det kommer til inkluderende, effektiv

og innflytelsesrik medvirkning, og tidligere forskning viser at det finnes et tydelig gap mellom medvirkning slik det presenteres i teorien og hvordan det faktisk gjennomføres i praksis (Vik & Refstie, 2014). Blant annet kan Arnsteins medvirkningsstige og tilsvarende modeller kritiseres for å forenkle medvirkningsprosesser, ved å antyde at «riktig» bruk av metoder for medvirkning alltid vil resultere i god medvirkning med høy grad av innbyggerinnflytelse på planprosjekter i praksis (Kenny et al., 2015).

Noen utfordringer ved medvirkningsprosesser i praksis i dag stammer fra svakheter i det institusjonelle rammeverket (Hanssen & Millstein, 2021). Én utfordring handler om tidspunktet for medvirkningen. Når medvirkning tilrettelegges for tidlig i prosessen har utbyggere stort handlingsrom for endringer, men samtidig finnes det så lite informasjon på dette tidspunktet at det blir vanskelig å vite hva som kan påvirkes. På motsatt ende vil arenaer for medvirkning sent i prosessen forsyne innbyggere og andre berørte aktører med mye informasjon. Men samtidig vil mange viktige beslutninger allerede være bestemt, og deltakelsen får følgelig lite reell innflytelse på det endelige resultatet. Dette kan fort føre til at medvirkningen blir mer symbolsk enn reell, da mange beslutninger allerede er tatt på dette tidspunktet. Dette fører igjen til at innbyggere får en rolle som mer responsiv enn proaktiv, der de heller må demonstrere til allerede vedlagte planer (Hanssen & Millstein, 2021).

Lokale aktører opplever altså ofte planforslaget som nærmest ferdigstilt innen den tiden de kommer med innspill, og at det følgelig kun blir utbyggere og kommunale planleggere som får reell påvirkningsmyndighet over det endelige resultatet. Dette fører også til at kommunale planleggere og utbyggere ikke får verdifull lokalkunnskap før de tar vesentlige valg for det endelige resultatet, og kan føre til byutvikling som passer mindre for det pluralistiske lokalsamfunnet. Forskning viser at innbyggere ofte er engasjerte i hva som skjer i nærmiljøet sitt, men at de som følge av manglende muligheter for tidlig medvirkning mobiliserer seg for sent i prosessen (Hanssen, 2015). Dette medfører at utbyggere og kommunale planleggere ofte mister et potensial for proaktiv deltakelse og verdifull lokalkunnskap for god planlegging, i tillegg til at planleggingsprosessen blir mindre legitim, som forklart i et tidligere delkapittel. I det store perspektiv kan det også føre til at innbyggerne føler mindre eierskap til byutviklingen. Forskningen viser også at tidspunktet for når innbyggere inviteres til å medvirke er avgjørende for hvordan innbyggeres engasjement mottas.

Videre er det også et problem at mange innbyggere ikke får med seg medvirkningsmulighetene som finnes i starten av et planprosjekt. Som tidligere nevnt er det lovpålagt å annonsere om oppstart av et planarbeid. Det skal konkret annonseres i én avis og varsles i elektroniske medier til berørte innbyggere. Men tidligere forskning viser at dette kravet ofte ikke gir tilstrekkelig invitasjon til medvirkning for lokalbefolkningen fordi et overveldende flertall ikke får med seg denne invitasjonen til medvirkning. Dette kommer av at innbyggere enten ikke ser informasjonen som finnes ute, eller ikke har kapasitet til å finne informasjonen digitalt. Følgelig fører dette til at medvirkningen fra innbyggere ofte kommer så sent i prosessen at den ikke får reell effekt (Hanssen, 2015).

Mange planleggere opplever også at det generelt er vanskelig å skape engasjement omkring større planforslag blant innbyggere. Som nevnt tidligere er høringer og offentlig ettersyn lovpålagt. I tillegg gjennomfører ofte kommuner noen medvirkningstiltak utover minstekravet for overordnet planlegging, som for eksempel arealstrategi eller samfunnsplan, da gjerne i form av folkemøter (Hanssen, 2015). Men slike folkemøter kan ofte virke fremmedgjørende for innbyggere fordi de krever at man tar ordet i store folkemengder, noe mange vegrer seg for. De overordnede temaene som blir gjennomgått i møtet oppleves også ofte som så vage at det bare blir de som allerede har satt seg inn i saken og har kapasitet til å forstå som klarer å komme med relevante innspill. Dette ekskluderer igjen store deler av befolkningen i å delta i praksis (Hanssen, 2013). Mangelen på mer tilspissede medvirkningstiltak som fanger alle berørte grupper i et samfunn vil altså være problematisk (Hanssen, 2015). Som en konsekvens til at kommunen ikke aktivt går ut for å fange opp alle grupper i samfunnet, vil man dermed i praksis ofte oppleve at de som deltar hovedsakelig kommer fra den ressurssterke delen av befolkningen. Dette er mennesker som har tid og kapasitet til å sette seg inn i og forstå innholdet av ulike planforslag. En slik overrepresentasjon av eliten i lokalsamfunnet kan være problematisk fordi denne gruppen kan fremme ideer og ønsker som ikke er representativt for hva flertallet av lokalbefolkningen mener eller ønsker for nærområdet (Pløger, 2017). Denne mangelen på interesse fra den generelle befolkningen kommer også ofte som et resultat av at kommunen ikke informerer godt nok, slik at befolkningen i tilstrekkelig grad får informasjon om hva som finnes av muligheter for medvirkning, hva som står på spill i disse planprosessene, og når de må delta for å få en innvirkning på prosjektet (Hanssen, 2015).

De fleste planleggere i Norge jobber aktivt med å tilrettelegge for god medvirkning gjennom åpenhet og en god dialog, og følger et normativt ideal om reell innflytelse fra berørte

interessenter og innbyggere. Men selv om planleggere i stor grad vektlegger viktigheten av medvirkning, opplever innbyggere ofte denne prosessen annerledes i praksis. Mens planleggere ser på deltakelse som en god ressurs for bedre beslutningsgrunnlag, god mobilisering av lokale ressurser, lavere risiko for konflikter og en god demokratisk øvelse, opplever deltakere ofte at de ikke blir lyttet til i vesentlig grad. Deltakelsen deres oppleves ofte som mer symbolsk, da de i liten grad erfarer at de påvirker resultatet av planleggingen (Pløger, 2017). Videre viser forskning at deltakere ofte sitter igjen med en følelse av avmakt fordi de stort sett ikke vinner frem med synspunkt og ønsker i planprosessene (Vik & Refstie, 2014). Dette gir igjen disse innbyggerne en mer protesterende og responsiv rolle enn en kreativ og proaktiv rolle, der de opplever at de blir motarbeidet når de ønsker å delta tidlig i prosessen, og så kommer inn for sent når de deltar i høringer der viktige beslutninger allerede er tatt (Hanssen, 2015).

I dagens praksis viser undersøkelser at det ofte ikke gjennomføres medvirkning som går utover lovens minstekrav (Hanssen, 2015). Dette fører igjen ofte til at innbyggere ikke får med seg kanalene for medvirkning som finnes, og følgelig at det blir lite medvirkning i praksis (Hanssen & Millstein, 2021). Som nevnt tidligere har kommunen et ansvar for å påse at medvirkningen tilrettelegges for i disse situasjonene. Men det kommer frem at svært få kommuner krever medvirkningstiltak som går utover dette minstekravet fra andre utbyggere, noe som gjør mulighetene for medvirkning, og da særlig tidlig i prosessen, minimal. Slik loven stiller krav til medvirkning i tidlig fase i prosjektet, vil innbyggere i praksis ha så lite informasjon at de ofte ikke deltar. Perioden mellom annonseringen av oppstart og den første høringen oppleves dermed av mange lokale aktører som et «sort hull» der de ikke vet hva statusen på prosjektet er, mens viktige beslutninger tas i lukkede rom av planmyndigheter og utbyggere (Hanssen, 2013).

Reell innflytelse og påvirkning fra innbyggere på planprosesser er også vanskelig å måle. Forskning viser at kun 7% av lokalpolitikere føler seg bundet av offentlige høringsuttalelser fra lokale aktører for vedtak av planer, og rundt 13% fra innspill gjennom åpne folkemøter. Undersøkelsen viser samtidig at en stor andel føler seg bundet av utbyggingsavtaler mellom planadministrasjonen og utbyggere, noe som igjen understreker at utbyggere og kommunale planleggere i stor grad legger føringer for planleggingen i prosesser der politikere ideelt sett forventes å ta imot alle innspill. Dette skjer særlig når det ikke finnes formelle medvirkningskanaler tidlig i prosessen. Forskningen viser også at innspill fra lokalsamfunnsaktører er den typen innspill som i minst grad er viktig for utfallet av

reguleringsplanprosesser, mens kontakten mellom utbyggere og kommunale etater oftest er det som påvirker utfallet mest (Hanssen, 2015). Dette bekrefter følelsen av avmakt som finnes hos mange innbyggere, og deres opplevelse av at de ikke har mulighet til å påvirke det endelige resultatet i byutviklingsprosjekter.

Dette gapet mellom teori og praksis når det gjelder god medvirkning kan blant annet forklares gjennom manglende kapasitet for mange kommuner og manglende interesse fra berørte innbyggere. Særlig tidlig i prosessen, i den overordnede planleggingsfasen, finnes det ofte lite engasjement i lokalsamfunnet (Hanssen, 2015). Disse faktorene som er nevnt her påvirker igjen hvordan medvirkning gjennomføres i praksis, til tross for det kommunikative idealet i norsk planteori der medvirkning og god dialog tillegges svært stor vekt for legitim og riktig planlegging.

3. Metode

I den følgende delen av oppgaven vil jeg gå gjennom de metodiske valgene jeg har tatt for datainnsamlingen og forskningsdesignet for oppgaven. Jeg valgt å benytte kvalitativ metode, der jeg skal utforske en enkeltstående casestudie for å svare på problemstillingen. Casestudier kan bygge på ulike data og ulike metoder (Edgren et al., 2021). For denne forskningen vil jeg benytte både kvalitativt intervju og dokumentanalyse for å datainnsamling, som er kvalitative forskningsmetoder. (Thagaard, 2013). I dette kapitlet vil jeg først beskrive forskningsdesignet for oppgaven, og deretter kvalitativt intervju og dokumentanalyse som metode. Her vil jeg beskrive hvordan jeg har gått frem for å finne relevante deltakere, valg av antall deltakere som har blitt intervjuet og analyse av dette datamaterialet. Deltakerne blant de lokale innbyggerne og frivillige interessegruppene som har latt seg intervjuet har blitt anonymisert av hensyn til deres personvern, og deltakeren fra Bærum kommune er kun nevnt med stillingstittel, da stillingen til denne deltakeren er sentral for informasjonen vedkommende har kommet med.

3.1 Avgrensing og valg av metode

For denne oppgaven har jeg altså valgt å benytte kvalitativ forskningsmetode fordi jeg mener at denne metoden vil være mest passende for å svare på problemstillingen. Spesifikt har jeg valgt å se på ett casestudie, som er planprogrammet for utviklingen av sjøfronten i Sandvika i Bærum kommune. Denne casen er relevant for oppgavens problemstilling, da formålet med oppgaven er å undersøke opplevelsen til innbyggere som har involvert seg i akkurat dette prosjektet. Det er derfor kun denne casen som er relevant for problemstillingen. En casestudie vil være en god metodisk tilnærming når man ønsker å utvikle kunnskap som ikke kan generaliseres. Under et casestudie kan man bruke alle former for kvalitative og kvantitative forskningsmetoder, og for denne problemstillingen har jeg vurdert at kvalitativt intervju og tekstanalyse er mest passende for den aktuelle oppgaven (Tjora, 2021).

Strategisk utvalg av deltakere og utvalgsstørrelse

For denne casestudien er altså et spesifikt prosjekt valgt som case, nemlig planprogrammet for det overnevnte byutviklingsprosjektet (Tjora, 2021). For å få en håndterbar mengde datamateriale, er det viktig å gjøre et utvalg som er passende for omfanget på forskningen man skal gjennomføre. Utvalget skal også velges basert på problemstillingen, slik at datamaterialet kan brukes til å svare på denne på en god måte. Jeg har derfor hatt visse kriterier for hvem som har blitt spurt om å delta i denne undersøkelsen. Denne oppgaven har som formål å studere

hvordan lokale innbyggere og frivillige interessegruppers opplevelse av medvirkningsprosessene for byutviklingen av sjøfronten i Sandvika. Siden dette er et casestudie, er grensene for hvem som naturlig er inkludert og ekskludert i studiet allerede avgrenset (Edgren et al., 2021). Kriteriene for hvem som har blitt spurt om å delta har altså vært privatpersoner og interessegrupper som er lokalisert i nærområdet og har engasjert seg i prosjektet gjennom å sende inn innspill eller på andre måter deltatt i medvirkningen av sjøfronten. Jeg tok altså et «strategisk valg», som vil si at deltakerne ble valgt ut fra egenskaper eller kvalifikasjoner som er passende for problemstillingen jeg skal undersøke (Thagaard, 2013).

Utvalget av intervjupersonene for oppgaven ble totalt syv deltakere, der én deltaker er en arealplanlegger i Bærum kommune som jobber med prosjektet og tilrettelegger for medvirkningsmetodene for sjøfronten. Denne personen har jeg valgt å intervju for å få nødvendig informasjon om hvordan kommunen legger opp til medvirkning her, og litt generell informasjon om deres syn på innbyggermedvirkning i kommunen. Videre er tre deltakere lokale innbyggere som bor like ved det relevante området og som har sendt inn innspill til planprogrammet. De tre siste deltakerne er representanter for tre ulike frivillige interessegrupper i Sandvika, som også føler seg direkte påvirket av planene for det spesifikke området og som har engasjert seg i prosjektet gjennom å sende inn innspill. Disse seks sistnevnte intervjupersonene har til felles at de ikke har kommersielle interesser i prosjektet, men heller at de handler på eget initiativ og engasjement. Derfor blir rollen deres i denne sammenhengen relativt lik. Det kan argumenteres for at de frivillige interessegruppene muligens har noe bedre posisjon for å medvirke, da de både har etablerte forhold til kommunen og ressurser til å gjennomføre tiltak på egen regning. Dette kommer jeg tilbake senere i oppgaven. Det kan likevel argumenteres for at det ikke er store forskjeller mellom disse to gruppene av deltakere.

Rekruttering av intervjupersoner

Rekruttering av intervjupersoner handler om å finne ut hvem man skal intervju og hvordan man får kontakt med disse menneskene (Edgren et al., 2021). For å finne deltakere har jeg kontaktet en «portvokter», altså et menneske som har sikret meg adgang til informasjon om hvem som har sendt inn innspill til planprogrammet av sjøfronten i Sandvika (Thagaard, 2013). Dette er en bekjent av min far som er ansatt i Bærum kommune. Denne vokteren sendte meg en lenke til saksinnsyn for planprogrammet, der jeg blant annet fikk tilgang til et

oppsummeringsdokument av høringsinnspillene til prosjektet. I dette dokumentet står det at det totalt har kommet inn 39 innspill for «Felles planprogram med byplangrep for Sandvika sjøfront og ny Hovedlokalvei (fylkesvei)». Disse innspillene har kommet fra ulike vel og interesseorganisasjoner, offentlige instanser, grunneiere, kommunale tjenestested og lokale privatpersoner som bor i nærområdet (Bærum kommune, 2022b). Jeg fant her et utvalg av relevante deltakere blant innspillene som hadde kommet fra lokale innbyggere og frivillige interessegrupper. For å få kontakt med disse deltakerne sendte jeg e-post til ulike innbyggere og interessegrupper som sto oppført her, og så avtalte jeg tidspunkt for intervju med de som responderte. Kontaktinformasjonen til deltakeren jeg intervjuet fra Bærum kommune fant jeg ved å lete meg frem på kommunens nettsider.

Avgrensning av datainnsamlingen

I denne oppgaven har jeg altså valgt å ekskludere offentlige og private aktører med kommersielle interesser som en del av problemstillingen og datainnsamlingen min. Jeg har valgt å gjøre denne avgrensningen på grunn av begrenset mengde tid og ressurser. Denne masteroppgaven er kun 30 studiepoeng, og mengden datamateriale som er passende for en slik oppgave er dermed begrenset. Det ville altså vært for omfattende å prøve og dekke over alle ulike typer interessenter som har sendt inn innspill. Jeg har derfor valgt å heller fokusere på én spesifikk gruppe i medvirkningsprosessen, nemlig de som deltar av ikke-kommersielle årsaker. Det er også mye fokus på innbyggers deltakelse og påvirkning i medvirkningsprosesser i nyere planlegging og planleggingsteori, som vist i teoridelen av oppgaven, og jeg vil derfor argumentere for at dette fokuset på deres deltakelse er svært dagsaktuell og relevant forskning.

Jeg har også valgt å kun intervju lokalpersoner og private interessegrupper som *har* engasjert i medvirkningsprosessene. Tidlig i arbeidet med denne oppgaven vurderte jeg å inkludere deltakere blant de som *ikke* har engasjert seg for å undersøke hvorfor noen velger å være passive når det gjelder planarbeid i lokalmiljøet deres. Men jeg fant fort ut at dette ble utfordrende fordi mennesker jeg snakket med i nærområdet ikke hadde noe de følte de skulle si. De kunne ingenting om prosjektet, og de interesserte seg ikke for hva som foregikk. Dette er interessant, og et argument for å inkludere hvorfor noen velger å forbli passive i slike situasjoner. På grunn av størrelsen på forskningen, måtte jeg likevel velge å avgrense dette da det fort ble for omfattende å inkludere denne gruppen mennesker i datamaterialet.

Jeg har også valgt å benytte kvalitative dybdeintervjuer som metode fremfor spørreundersøkelser. Siden bruk av spørreundersøkelser er mindre tidskrevende både når det gjelder gjennomførelse og etterarbeid hadde dette gitt meg mulighet til å inkludere enda flere deltakere i studiet mitt. Men jeg vil argumentere for at dybdeintervjuer er fordelaktig i denne situasjonen fordi intervjuene kan gi meg nyanserte og reflekterte fortellinger fra deltakerne. Siden problemstillingen for denne oppgaven omhandler hvordan deltakere *opplever* sin deltakelse i en medvirkningsprosess, mener jeg at spørreundersøkelser ikke ville klart å fange opp like omfattende data fra hver deltaker, noe som etter min mening vil være kritisk for å kunne svare på problemstillingen på en tilfredsstillende måte. Derfor mener jeg altså at kvalitative dybdeintervjuer vil gi bedre datamateriale for oppgavens formål enn spørreundersøkelser.

Dersom jeg hadde hatt mer tid og ressurser, kunne jeg intervjuet enda flere interessegrupper og privatpersoner som bor i området, og i tillegg sammenlignet deres syn på medvirkning med hvordan ulike aktører med kommersielle interesser ser på den samme muligheten. Dette kunne muligens gitt et enda grundigere innsyn i hvordan innbyggers innflytelse på medvirkning reelt sett er, da jeg kunne brukt denne dataen til å sammenligne ulike aktørers grad av maktutøvelse. Men som nevnt har jeg vært nødt til å tilpasse forskningen for dette studiet til størrelsen på oppgaven. Muligens kunne videre forskning bygget på funnene i denne oppgaven gjennom å se på nettopp dette. Jeg skulle også gjerne ha intervjuet en representant fra Statens vegvesen, fordi de har ansvar for planprosjektet sammen med Bærum kommune. Det hadde derfor vært interessant å se på hvordan de ser på medvirkningen av sjøfronten, og sammenlignet dette med Bærum kommune sitt perspektiv. Jeg lyktes imidlertid ikke med å oppnå kontakt, så dette ble ikke en mulighet.

3.2 Kvalitativt intervju

Formålet med kvalitativt intervju er å få et innblikk i hvilke perspektiver og synspunkter en deltaker har på ulike temaer som blir tatt opp i samtalen, med formål om å kartlegge og forstå enkeltpersonens følelser, tanker og erfaringer (Thagaard, 2013). Dette gjøres gjennom en relativt fri samtale rundt temaene man ønsker å undersøke, for å se på hvordan et fenomen oppleves for mennesker ut fra deres erfaringer (Edgren et al., 2021). Datamaterialet i dette studiet kommer hovedsakelig fra disse kvalitative dybdeintervjuene. Grunnen til dette er at formålet med oppgaven er å studere hvordan innbyggere og frivillige interessegruppers

subjektive opplevelse av egen deltakelse i medvirkningsprosessene. Dette er data som gjelder for spesifikt denne gruppen mennesker som har deltatt i dette ene prosjektet, og det er derfor samtaler med denne gruppen som vil gi relevant datamateriale.

Strukturering av intervjuene

Når man skal gjennomføre kvalitative intervjuer er det behov for å lage en intervjuguide. En intervjuguide er et forhåndslagd dokument som inneholder en liste med temaer eller spørsmål som man ønsker svar på i løpet av samtalen. Intervjuer kan være strukturerte, semistrukturerte eller ustrukturerte. En strukturert intervjuguide følger en standardisert og forhåndsbestemt liste med spørsmål som er satt i en bestemt rekkefølge, og den som holder intervjuet avviker ikke fra denne planen. Slike strukturerte intervjuer kan minne mer om et spørreskjema, siden personen som intervjuer ikke tilpasser samtalen noe særlig til svarene de mottar (Dunn, 2021). En semistrukturert intervjuguide vil også ha forhåndsbestemte spørsmål eller temaer, men det vil her være fleksibilitet når det gjelder rekkefølgen på spørsmålene, mulighet for oppfølgingsspørsmål og avstikkere der det passer i samtalen. Dette gir mye spillerom til intervjupersonene, da intervjuet vil tilpasses til svarene man mottar. Et ustrukturert intervju vil ha få forhåndsbestemte spørsmål og i stor grad utvikle seg i den retningen deltakeren tar samtalen (Phillips & Johns, 2012).

For alle intervjuene jeg har gjennomført har jeg valgt å følge en semistrukturert intervjuguide. For å sikre at datainnsamlingen vil gi meg tilstrekkelig informasjon, og at informasjonen kan sammenlignes på en god måte på tvers av deltakerne, har det vært viktig å ha noen forhåndsbestemte spørsmål. Disse spørsmålene danner rammen for intervjuet (Tjora, 2021). Samtidig vil jeg også argumentere for at det er fordelaktig å ha fleksibilitet til å stille oppfølgingsspørsmål og endre på rekkefølgen på spørsmålene jeg stiller, slik at samtalen går mer naturlig og jeg kan få deltakerne til å utdype utsagn de kommer med underveis (Thagaard, 2013). Samtalen vil også føles mer naturlig når man tillater digresjoner, og dette kan bidra til at deltakeren synes det er lettere å få uttrykt alt de vil si (Tjora, 2021). På denne måten mener jeg at datamaterialet vil bli bedre sammenlignet med et strukturert intervju (Thagaard, 2013).

Jeg har altså hatt noen sentrale spørsmål oppført i ulike intervjuguider, samtidig som at jeg har hatt fleksibilitet til å endre på rekkefølgen på spørsmålene og hoppe over spørsmål dersom deltakeren allerede tilstrekkelig har svart på dette i et tidligere spørsmål. Jeg har også stilt oppfølgingsspørsmål der det har vært relevant. Jeg har laget tre ulike intervjuguider, én til

intervjuet med deltakeren min i Bærum kommune, én for lokale innbyggere og én for private interessegrupper. Disse er vedlagt i vedlegg 1-3 i slutten av oppgaven. Intervjuguiden for innbyggerne og interessegruppene er nesten identiske, med unntak av at jeg ikke ber om hvilken stilling deltakeren jeg har snakket med i interessegruppene har, da de her stiller på vegne av gruppen de er medlem i.

Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført både ansikt-til-ansikt og over videosamtaler. I starten var planen min å gjennomføre alle intervjuene ansikt-til-ansikt, men fordi deltakerne bor så langt unna Trondheim og tidspunktene for intervjuene ble spredt ut over flere uker, ble det kostbart å gjennomføre dette. Lengden på intervjuene varierte fra ca. 15 minutter til litt over en time, avhengig av hvor mye deltakerne hadde å si om spørsmålene de ble stilt. Noen hadde konkrete svar på hvert spørsmål, mens andre deltakere tok lange digresjoner og reflekterte mye i løpet av samtalen. For noen deltakere var det også naturlig med flere oppfølgingsspørsmål enn for andre, og dette påvirket igjen hvor lang tid samtalen endte opp med å ta.

Under gjennomførelsen av intervjuene møtte jeg to av innbyggerne og deltakeren fra Bærum kommune fysisk, og resten over videosamtaler. Da jeg skulle intervjuer deltakere jeg møtte ansikt-til-ansikt, valgte jeg å la dem bestemme hvor vi skulle møtes. Dette ble hjemme hos dem eller på kontoret deres. Jeg valgte dette for å gjøre intervjuet så lite krevende for dem som mulig, og for å skape en komfortabel og avslappet situasjon under selve intervjuet (Tjora, 2021). I tillegg var dette fordelaktig da lokasjonen hjalp meg å se hvor nærme innbyggerne jeg intervjuet bodde i forhold til Sandvika sjøfront. Jeg møtte deltakeren fra Bærum kommune på kontoret til vedkommende, og dette var fint for å se hvor arealplanleggerne som jobber med dette prosjektet arbeider, i tillegg til at vedkommende enkelt kunne vise meg ulike dokumenter på datamaskinen sin. Dette hadde vært mer utfordrende dersom vi hadde møttes digitalt.

Av praktiske og økonomiske årsaker ble de gjenværende fire intervjuene altså gjennomført over videosamtale. Fordelen med å holde disse intervjuene over videosamtaler fremfor over telefonen er at man her ikke mister muligheten til å tolke deltakernes kroppsspråk (Tjora, 2021). Noe tidligere forskning viser også at mange mennesker opplever videosamtaler som mer komfortabelt enn fysiske møter (Dunn, 2021). En ulempe med slike digitale samtaler er at man kan få en mindre personlig relasjon under intervjuet (Tjora, 2021). For samtalene jeg hadde fysisk opplevde jeg at det naturlig ble mer uformell småprat før jeg begynte å stille spørsmålene

fra intervjuguiden min, mens det under videosamtalene ble mer «rett på sak». Videosamtalene opplevdes derfor litt mer formelle, og ble også følgelig kortere. Dette kan igjen påvirke hvor mye deltakerne ender opp med å reflektere over opplevelsen deres av medvirkningsprosessene og hvor gode og utfyllende svar jeg får ut av intervjuene. I tillegg er det alltid en risiko for tekniske problemer ved slike videosamtaler, men dette opplevde jeg heldigvis ikke.

For å sikre at jeg fikk med meg alt deltakerne delte under intervjusituasjonene valgte jeg å ta lydopptak fremfor å notere underveis. Det er fordeler og ulemper ved begge disse metodene for å lagre data fra intervjuer, men det vil være fordelaktig å ta lydopptak i situasjoner der deltakeren tillater dette. For å sikre at etiske retningslinjer for dette ble fulgt, sendte jeg inn en søknad til Sikt (tidligere NSD) om å få ta lydopptak, og deltakerne ble også bedt om å lese gjennom og skrive under på et samtykkeskjema der de krysset av dersom de godkjente at jeg kunne ta opp samtalen, se vedlegg 4 og 5. Lydopptak er et svært godt hjelpemiddel for datainnsamling gjennom kvalitative intervjuer fordi alt deltakeren sier blir bevart, og jeg som forsker kan dermed konsentrere meg om hva som blir sagt og stille passende oppfølgings spørsmål for å skape en best mulig dialog. Det blir også lettere å opprettholde en personlig og god kontakt med deltakeren, og å vise at jeg er interessert i det de har å fortelle. Ved eventuell bruk av sitater i analysen i oppgaven, kan jeg i tillegg finne disse ordrett i lydopptakene (Thagaard, 2013).

Transkribering og etterarbeid

Kvalitative dybdeintervjuer produserer mye data, og for å kunne analysere denne dataen er det nødvendig å transkribere den først. Transkribering vil si å forvandle den muntlige samtalen i intervjuet til tekst. For å sikre at all data fra intervjuene blir riktig analysert har jeg skrevet hver samtale ordrett i et eget dokument, og jeg har også inkludert kommentarer som beskriver kroppsspråk og tone, i tillegg til de uttrykte ordene. I tillegg skrev jeg ned samtalene på samme måte som de ordla seg, i stedet for å endre setningene til en mer skriftlig form. For å huske disse ekstra detaljene godt gjennomførte jeg transkriberingen samme dag eller dagen etter hvert enkelt intervju (Dunn, 2021). På dette tidspunktet i arbeidet visste jeg ikke hva som kom til å være relevant for den senere analysen i oppgaven, og derfor var jeg opptatt av å være svært detaljert i transkriberingsprosessen. Grunnet varierende lengde på de ulike intervjuene og hvor raskt deltakeren snakket, tok transkriberingen av hvert enkelt intervju mellom 30 minutter og tre timer.

Etter at jeg hadde transkribert dataen gjennomførte jeg en temasentrert analyse. Temasentrerte analyser vil si at man analyserer datamaterialet med hensyn til temaer som representeres i prosjektet. Dette gjøres ved å studere informasjon for hvert sentralt tema i intervjuet på tvers av alle deltakerne for så å kunne sammenligne informasjon omkring de samme temaene. For å motvirke at en slik fremgangsmåte fører til at det helhetlige perspektivet forsvinner, har jeg beskrevet sammenhengen hvert sitat er hentet ut fra, altså hva vi snakket om som førte til det spesifikke sitatet fra deltakeren. For mitt datamateriale har jeg kommet frem til at tre temaer er en passende mengde, da for få temaer kan gjøre analysen lite nyansert, mens for mange kan gjøre den for lite oversiktlig (Thagaard, 2013). Denne kategoriseringen av datamaterialet har blitt gjennomført med tanke på å kunne svare på problemstillingen for oppgaven. Det transkriberte datamaterialet mitt ble dermed delt inn i tre deler; én del om hva som fikk deltakerne til å engasjere seg i medvirkningsprosessene til sjøfronten, én del om hvordan de opplever at kommunen tilrettelegger for informasjon om medvirkning og medvirkningsplattformer, og én del om deltakernes opplevelse av egen innflytelseskraft på prosjektet gjennom medvirkning.

3.3 Dokumentanalyse

Dokumentanalyse er en annen kvalitativ forskningsmetode der man analyserer allerede eksisterende tekster. Mens kvalitative intervjuer og observasjon er metoder som direkte involverer mennesker, er dette en «ikke-påtrengende metode» der man ikke direkte er involvert i menneskers liv (Edgren et al., 2021). Fordelen med å bruke dokumentanalyse som en supplerende metode er at man kan få informasjon om ulike saksforhold som allerede er nedtegnet. Denne informasjonen kan brukes som bakgrunnsdata for de kvalitative dybdeintervjuene og gi relevant informasjon ut over egen datagenerering (Tjora, 2021). Dokumentet som har blitt brukt for innsamling av datamateriale her er det tidligere nevnte oppsummeringsdokumentet av høringsuttalelser i forbindelse med planprogrammet kalt: «Felles planprogram med byplangrep for Sandvika sjøfront og ny Hovedlokalvei (fylkesvei)» (Bærum kommune, 2022b).

I dette tilfellet er dokumentet et «casespesifikt dokument». Når man analyserer slike dokumenter er det viktig å være bevisst på når det er skrevet, til hvilket formål og ikke minst *hvem* som har skrevet det. Dette vil påvirke hvordan teksten fremstilles, og hvordan virkeligheten formes av avsenderens forståelse av den (Tjora, 2021). Det har i denne

sammenhengen dermed vært viktig for meg å være bevisst på at denne oversikten over innspill fra ulike privatpersoner og interessegrupper er skrevet slik Bærum kommune har forstått innspillene. Det vil altså alltid være en mulighet for at det kan være et avvik fra hva disse interessentene har ønsket å formidle, og hvordan kommunen har mottatt budskapet. Av denne årsaken har denne metoden altså kun blitt brukt for å bli kjent med hva deltakerne har sendt inn av innspill på forhånd av intervjusituasjonene, for at jeg kunne stille mer forberedt. Dette vil igjen bidra til å styrke validiteten i studiet, altså forskningens gyldighet. I tillegg ble også dokumentet brukt for å finne relevante deltakere i rekrutteringsprosessen av forskningen. En oversikt over alle kildene som har blitt brukt for innsamling av datamateriale til denne oppgaven, se tabell 2.

Tabell 2 Kilder til datamaterialet for oppgaven

	Hvem	Intervjuets dato
Deltaker 1	Byplanlegger i Bærum kommune	26. januar 2023
Deltaker 2	Privatperson	26. januar 2023
Deltaker 3	Privatperson	27. januar 2023
Deltaker 4	Privatperson	2. februar 2023
Deltaker 5	Representant for Bærum Idrettsråd	31. januar 2023
Deltaker 6	Representant for Sandvika Vel	8. februar 2023
Deltaker 7	Representant for Lakseberget båtforening	9. februar 2023
Plandokument	«Felles planprogram med byplangrep for Sandvika sjøfront og ny Hovedlokalvei (fylkesvei)»	Dokumentanalyse

3.4 Datamaterialets kvalitet

Validitet, reliabilitet og mulige feilkilder

Høy grad av validitet og reliabilitet er viktig for å sikre datamateriale av høy kvalitet, og det kan være avgjørende for om forskningen blir god. Særlig innenfor kvalitative studier kan subjektivitet i stor grad påvirke resultatene man ender opp med, og dette vil igjen påvirke kvaliteten på studiet (Brink, 1993). Validitet er knyttet til spørsmål om gyldigheten til tolkningene av datamaterialet som er gjort (Thagaard, 2013). Her ser man på nøyaktigheten av de vitenskapelige funnene, og forskning med høy grad av validitet vil demonstrere hva som

faktisk eksisterer ved at dataen er relevant for det som undersøkes. Videre kan man skille mellom indre og ytre validitet, der indre validitet handler om i hvilken grad resultatene fra forskningen er sanne og en riktig representasjon av virkeligheten, mens ytre validitet går ut på i hvilken grad disse representasjonene av virkeligheten er anvendelig på tvers av ulik forskning (Brink, 1993).

For å sikre høy grad av validitet i oppgaven leste jeg meg godt opp på teori til oppgaven og om det spesifikke byutviklingsprosjektet før jeg utformet en intervjuguide. Slik passet jeg på at spørsmålene jeg planla å stille ville være relevante for å svare på problemstillingen. Jeg planla også en semistrukturert intervjuguide, fremfor et ustrukturert intervju, med hensikt om å kunne sammenligne svarene til de ulike deltakerne i etterarbeidet av datainnsamlingen. For å sikre ytterligere informasjon om innspillene til de ulike innbyggerne og interessegruppene jeg intervjuet brukte jeg også dokumentanalyse som supplerende metode. Disse to metodene vil utfylle hverandre og dermed styrke forskningens indre validitet. Når det gjelder ytre validitet vil jeg argumentere for at resultatene av denne forskningen er gyldige for intervjupersonenes opplevelse av medvirkning i forbindelse med utviklingen av Sandvika sjøfront. Forskingen kan gi et bilde på hvordan innbyggere og interessegrupper i andre prosjekter kan ha samme opplevelse og at resultatene fra denne forskningen dermed kan overføres til annen forskning. De teoretiske perspektivene i oppgaven min for å forstå slike prosesser, i tillegg til funnene i oppgaven, kan overføres til andre planprosesser og dermed bidra til å øke bevissthet i planleggingspraksis rundt medvirkning. Det kan altså tenkes at mange opplevelser for innbyggeres deltakelse i byutviklingsprosjekter går igjen for ulike prosjekter og steder i Norge. Funnene fra min oppgave samsvarer med tidligere studier, som for eksempel forskningen til Falleth et al. (2008), som konkluderer med at lokalsamfunnet i liten grad har innflytelse på reguleringsprosessene i planprosesser.

Reliabilitet handler om forskningens pålitelighet (Thagaard, 2013). Mer konkret går reliabilitet ut på repeterbarheten av deltakernes utsagn og refleksjoner i tillegg til min evne til å registrere og samle inn datamateriale nøyaktig. Ved høy grad av reliabilitet vil man altså kunne få sammenlignbare resultater ved gjentakelse av forskningen (Brink, 1993). Jeg vil argumentere for at reliabiliteten i denne oppgaven er høy, både når det gjelder innhenting og behandling av data fordi mesteparten av datamaterialet kommer fra muntlige dybdeintervjuer med deltakere som jeg selv har gjennomført. Siden problemstillingen omhandler innbyggere og interessegruppers *opplevelse* av egen deltakelse i medvirkningsprosesser av Sandvika sjøfront,

vil direkte samtaler med disse deltakerne være en svært pålitelig kilde for å innhente kunnskap om dette emnet. Jeg har også vært bevisst egen rolle i innhenting av dataen, og slik vært bevisst på å tolke tilbakemeldingene jeg har fått på en mest mulig objektiv måte. Derfor mener jeg at en annen forsker ville fått samme resultater ved å stille de samme spørsmålene til denne gruppen med deltakere. Reliabiliteten blir også styrket gjennom at jeg har analysert de skriftlige innspillene til deltakerne slik de har blitt mottatt av kommunen, slik at dette kan utfylle datainnsamlingen fra dybdeintervjuene med deltakerne.

Jeg har også blitt kjent med medvirkningsprosessen i prosjektet fra kommunens perspektiv på en pålitelig måte gjennom direkte samtale med arealplanleggeren som er ansvarlig for dette prosjektet, noe som gir meg sterkt kunnskapsgrunnlag for å forstå prosessene disse deltakerne har gått gjennom. Jeg mener dette styrker nøyaktigheten av forskningen, fordi det i større grad gjør meg kompetent til å forstå innholdet i datamaterialet jeg har fått fra de ulike intervjuene og fra dokumentanalysen. Samtidig blir reliabiliteten for forskningen noe lavere ved at dataen kun er hentet inn fra ett tidspunkt i planprosessen. Dersom disse deltakerne hadde blitt stilt de samme spørsmålene på et senere eller tidligere tidspunkt i prosessen, er det fullt mulig at opplevelsen deres om egen medvirkning kan være annerledes. Dette kan igjen påvirke repeterbarheten av forskningen, og dermed også forskningens reliabilitet.

Det finnes også ulike feilkilder i denne forskningen som vil påvirke kvaliteten av funnene. Tidspunktet for intervjuene vil som sagt være relevant for relevansen til resultatene i dette studiet, og innen denne oppgaven er publisert kan disse altså være endret. Deltakerne kan ha mottatt mer informasjon om prosjektets gang og planer, og kommunen kan ha gitt mer tilbakemelding til disse deltakerne som igjen endrer deres syn på i hvilken grad de føler at de har hatt innvirkning på utviklingen av sjøfronten. Informasjon deltakerne har gitt under gjennomføringen av intervjuene kan også ha blitt feiltolket av meg, og dermed påvirke resultatenes nøyaktighet og etterprøvbarehet. I tillegg var det, som tidligere nevnt, innsendt 39 innspill fra ulike aktører og interessenter til det aktuelle planprosjektet, og jeg har kun samlet inn data fra seks av disse. Dersom jeg hadde skrevet en oppgave som var større enn 30 studiepoeng, og dermed hatt tid og ressurser til å intervju enda flere, kan det være mulig at resultatene mine hadde blitt annerledes. Det er også viktig å påpeke at alle deltakerne kommer fra en relativt homogen gruppe ved at de alle er voksne og har høyere utdanning. Det kan følgelig argumenteres for at kvaliteten i studiet går noe ned, siden resultatene da trolig vil påvirkes av dette. Men årsaken til at kun denne demografiske gruppen er intervjuet, er at det

kun er denne gruppen som har engasjert seg i dette prosjektet. Dette gjør at deres synspunkter ikke nødvendigvis trenger å være særlig representativt for hele nærmiljøet til Sandvika sjøfront.

Etiske dilemmaer

Ved innsamling av data tok jeg noen etiske hensyn. Fra de kvalitative intervjuene har jeg samlet inn data som omhandler privatmenneskers følelser, opplevelser og tanker. Dette fordrer at man opprettholder disse deltakernes rett til privatliv og integritet på en respektfull måte (Edgren et al., 2021). Innenfor denne forskningsmetoden er det et prinsipp om at deltakerne ikke skal komme til skade av å delta i prosjektet, noe jeg har vært bevisst på gjennom utformelsen av intervjuguidene og etterarbeidet (Thagaard, 2013). For å ta hensyn til dette har jeg anonymisert alle deltakerne i datamaterialet mitt. Det eneste som kommer frem er grad av utdanning og stillingstittelen til deltakeren min i Bærum kommune. Siden jeg her ikke kunne garantere full anonymitet, har jeg sendt sitatene fra denne deltakeren til vedkommende for sitatsjekk. Alle deltakerne har skrevet under på et samtykkeskjema der de aksepterer å delta, og der de spesifikt krysser av på at de godkjenner at denne informasjonen deles. Her har de også fått informasjon om hva studiet går ut på, og at de til enhver tid kan trekke seg fra å delta. I tillegg jeg fått godkjenning av Sikt (tidligere NSD), som har godkjent at jeg kan ta lydopptak og dele denne informasjonen.

4. Empiri

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere det innsamlede datamaterialet. De syv deltakerne som har deltatt i dybdeintervjuene for denne forskningen vil anonymiseres og presenteres som deltaker 1-7. Deltakeren min fra Bærum kommune er deltaker 1, de tre innbyggerne som har deltatt er deltaker 2-4 og de tre interessegruppene er deltaker 5-7. Se tabell 2 for oversikt over deltakerne. Først vil jeg gjøre rede for den aktuelle casen for denne oppgaven. Her vil jeg presentere informasjon om Sandvika og spesifikt om planprosjektet, der informasjonen er hentet til dels fra datainnsamlingen min fra deltaker 1, og dels fra andre kilder. I del 2 vil jeg videre presentere datamaterialet fra deltakerne som har deltatt i medvirkningsprosessene av utviklingen av sjøfronten.

4.1 Presentasjon av oppgavens case

Byen Sandvika

Bærum kommune har gjennomgått store endringer de siste 200 årene, og har gått fra å være et svært fruktbart landbruksområde til å bli Norges største forstad. I dag bor det omtrent 110 000 innbyggere i kommunen, og med unntak av Oslo er Bærum det området i Norge med høyest befolkningstetthet. Til tross for dette har kommunen likevel klart å holde på mye av sitt landlige preg, med store områder dominert av natur. Men kommunen forventes å oppleve enorm vekst i løpet av de neste tiårene, med svært rask utbygging og utvikling (Lundesgaard, 2007).

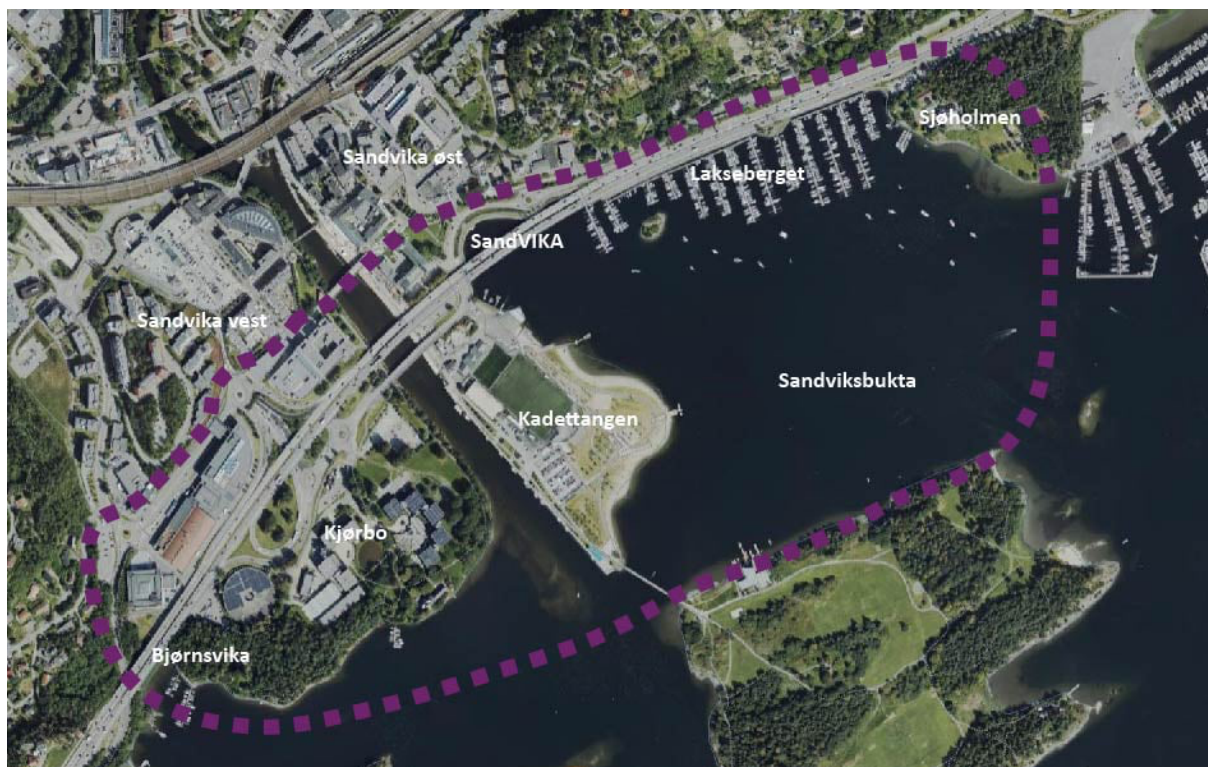
Sandvika er den eneste byen i Bærum kommune i dag med offisiell bystatus siden 2003, og stedet er også administrasjonssenteret i kommunen (Kjeldstadli & Thuesen, 2006). Sandvika er med andre ord en relativt ny by. På 1960-tallet og utover ble det meste av bebyggelsen i «Det Gamle Sandvika» sanert, og ny og større utbygging har kommet til i form av storbybebyggelse, offentlige rom, gågater og miljøgater, kjøpesentre og lignende. I 1993 ble Sandvika storsenter i bygget Sandvika Vest, og senere videre utvidet i 1997 og 2007. Dette enorme kjøpesenteret ga over tusen arbeidsplasser og ble en viktig hjørnestein i Sandvika og omegn (Wøllo, 2006). Med utvidelsene som kom i 2007 ble Sandvika storsenter offisielt Nordens største kjøpesenter. Sandvika hadde opplevd sterk vekst i populasjon før årtusenskiftet og planen videre var å utvikle området fra et bygdesenter til hovedstaden i kommunen (*Vårt Bærum*, 2020). Sandvika er med andre ord et dynamisk område, med storbytrekk i form av et enormt kjøpesenter og voksende infrastruktur, men samtidig også landlig i form av blant annet gode bademuligheter

ved Kadettangen og Kalvøya og med store områder dominert av skog (Kjeldstadli & Thuesen, 2006).

E18 gjennom Sandvika følger i dag traseen til den gamle Drammensveien som ble utbygget i Sandvika i 1850-årene. Da ble veien lagt i et rettere løp mellom Sandvika og Lysaker, og nærmere fjorden. På 1960-tallet ble denne veien bygget ut som E18. Veien gjennom kommunen er i dag en av de mest trafikkerte veistrekningene i Norge, og det har i lang tid vært et ønske om å forbedre trafikksituasjonen i området. Ved å få lagt veien delvis inn i en tunell, vil Sandvika og omegn ha store muligheter for å utvikle miljø og samferdsel på en god og bærekraftig måte (Lundesgaard, 2007).

Planprosessen for Sandvika sjøfront

I sammenheng med utbyggingen av E18 Vestkorridoren, som strekker seg fra Oslo sentrum til vest for Asker, planlegges det omfattende byutvikling for sjøfronten i Sandvika. Dette området strekker seg «fra Bjørvika/Kjørbo i vest til Sjøholmen i øst» (Bærum kommune, 2020). Se figur 2 og 3 for kart og bilder av det aktuelle området. Utviklingen av den nye europaveien har flere formål, blant annet økt fremkommelighet for fotgjengere, syklistene og kollektiv transport, økt fremkommelighet for næringslivet, bedre trivsel gjennom redusert støy og byutvikling i Sandvika (Bærum kommune, 2022a). Ifølge deltakeren min i Bærum kommune, som videre vil bli omtalt som «deltaker 1», utgjør Parsell 2 Ramstadsletta – Slepanden et totalkonsept som består av både omleggingen av E18 i tunell, som er hovedveikonseptet, og en ny lokalvei langs sjøfronten i Sandvika, som er hovedlokalveisystemet. Byutviklingen som er planlagt for Sandvika sjøfront og det lokale veisystemet i dette området har blitt utarbeidet i samarbeid med Statens vegvesen og Bærum kommune. Delen av E18 som går gjennom Sandvika planlegges å flyttes under bakken, noe som åpner opp tidligere utilgjengelig areal ved sjøfronten i Sandvika. I sammenheng med dette prosjektet skal det bygges en lokalvei langs denne sjøfronten (Bærum kommune, 2020). Dette fører igjen til et behov for omfattende arealplanlegging.

Figur 2 Kart over Sandvika sjøfront (Bærum kommune, 2020).

Figur 3 E18 som planlegges å legges under bakken, med nåværende lokalvei liggende bak (private bilder).

Ifølge deltaker 1 har det vært snakk om at E18 skal legges i tunell i 20-30 år. Men de første konkrete planene ble presentert i kommuneplanen av 2014 for Bærum kommune. Her sto det at E18 planlegges å legges i tunell, og at det må komme en lokalvei langs sjøfronten i denne sammenheng. I denne kommunedelplanen ble det stilt krav om felles planlegging for Statens vegvesen og Bærum kommune for byplangrep for omleggingen av E18 og utviklingen av denne lokalveien. Hittil i planprosessen har det ifølge deltaker 1 blitt utarbeidet et planprogram for hele sjøfronten, mens reguleringsplaner for området ikke er fastsatt ennå.

Medvirkningsprosesser for Sandvika som helhet og for sjøfronten

Som en del av Bærum kommunes planstrategi for 2019-2023 understrekes det at medvirkning skal ha en rolle i utviklingsarbeidet i kommunen (Bærum kommune, 2019). Som nevnt tidligere i teoridelen er det lovfestede minstekravet for medvirkning i planprosesser at det varsles om oppstart og gjennomføring av høringer og offentlig ettersyn. Spesifikt for planprogrammet av Sandvika sjøfront har kommunen hatt et folkemøte i mai 2022 der de har informert offentligheten om planen for området, og de har sendt programmet ut til høring der hvem som helst kunne komme med innspill gjennom en medvirkningsportal på Statens vegvesen sine hjemmesider og Bærum kommunes nettsider. Deltaker 1 kommenterer videre at det også ligger informasjon om prosjektet på nettsidene deres, men at denne ikke er oppdatert i det siste. For høringsrunden som har blitt gjennomført for planprogrammet kom det totalt inn 39 innspill, som deltakeren mener er relativt lite. Deltakeren bemerker at denne planprosessen har gått veldig raskt.

3. mai 2021 ble alle berørte grunneiere varslet om planoppstart for reguleringsplanen tilhørende E18-utbyggingen. Her ble det sendt ut ca. 5500 digitale varsler. For høring av planprogrammet som gjelder sjøfronten spesifikt ble det sendt ut rundt 1600 varsler, og vesentlig færre ble altså varslet. Høringsperioden for sistnevnte planprogram varte fra 6. mai til 20. juni 2022. Grunnen til dette var ifølge deltakeren at:

«innenfor planavgrensningen for planprogrammet av sjøfronten er det vesentlig færre grunneiere/beboere, og kun de som blir direkte berørt av utbyggingen av den nye hovedlokalveien ble varslet – i form av e-post».

I denne e-posten har de berørte partene fått informasjon om prosjektet, planprosessen og hvordan de kan medvirke. Alle offentlige instanser, private aktører og privatpersoner ble varslet samtidig, og sender inn innspill på samme måte. Deltakeren bemerker at «ingenting er fastbestemt før privatpersoner kommer inn».

Utover medvirkningsmetodene som har blitt tilrettelagt for planprogrammet av sjøfronten er det også relevant å nevne at Sandvika by har gjennomført flere tiltak for medvirkning som har omhandlet hele Sandvika, der sjøfronten også har vært inkludert. Hele prosessen for utviklingen av sjøfronten hittil startet altså med kommunedelplanen av 2014. I 2018 ønsket kommunen å

utvikle en mulighetsstudie for sjøfronten spesifikt, og inviterte i denne forbindelsen tre team for å utføre et parallelloppdrag for utarbeidelsen av dette. Her kunne hvem som helst komme og se på utstillingen. Videre gjennomførte Bærum kommune i 2019 en «ByLab» i Sandvika der flere metoder for medvirkning ble gjennomført, blant annet gjestebud, medvirkningsmøter og lignende. Dette var et pilotprosjekt arrangert av Plan- og bygningstjenesten i forbindelse med en medvirkningsuke 11.-15. november 2019 for å innhente medvirkningsinnspill fra innbyggere om ideer og ønsker for fremtidig utvikling av Sandvika gjennom ulike metoder for medvirkning. Her kalte kommunen inn ulike grupper og deltakeren påpekte at de særlig fokuserte på ungdom og unge voksne, fordi de er vanskelig å få i tale. Denne ByLaben omhandlet utvikling av hele Sandvika, inkludert sjøfronten. Under den årlige byfesten i Sandvika har kommunen også stått på stand og snakket med enkelte personer om hva de ønsket med Sandvika i 2040. Da var det også særlig fokus på å få tak i unge «fordi de er fremtiden», ifølge deltakeren. I tillegg har kommunen i løpet av 2021 gjennomført en detaljregulering av Lakseberget friluftsområde og en prinsippsak av Sandvika sjøfront før planprogrammet ble laget. Prinsippssaken ble laget ut fra innspillene som var mottatt i løpet av ByLaben, der kommunen ønsket å formidle hvordan de ser for seg utviklingen av sjøfronten med hensyn til tilgjengelighet og lignende. Denne prinsippssaken har også ligget ute for høring. Til prinsippssaken ble det laget en stedsanalyse som bygger på disse innspillene fra innbyggerne ved at den sier noe om hva utfordringene og mulighetene for området er. I 2023 ble 1. gangs behandling av «Felles planprogram med byplangrep for Sandvika sjøfront og ny lokalvei» gjennomført.

Det har altså blitt gjennomført en god del metoder for medvirkning når man inkluderer tiltak som omhandler de ulike planer for hele Sandvika, der sjøfronten inngår som et av delområdene i byen og er blitt omhandlet indirekte. Spesifikt for planprogrammet for sjøfronten har det kun blitt gjennomført ett informasjonsmøte og tilrettelegging for innspill gjennom digitale plattformer. I løpet av høringsperioden for planprogrammet ble det gjennomført dialogmøter med de fire mest berørte og største grunneierne, slik at de hadde muligheten til å komme med utdypende tilbakemeldinger. Planprogrammet som gjelder sjøfronten i Sandvika omfatter flere delområder, der den nye hovedlokalveien utgjør det første delområdet som det planlegges en reguleringsplan for. Til dette planarbeidet har det blitt utarbeidet et byplangrep som gjelder for hvordan sjøfronten skal utvikles, som beskriver hvordan dette området kan utvikles med muligheter for «utviklingsområder, natur- og friområder, byrom og fjordtorg, nye gang- og sykkelveiforbindelser, i tillegg til en ny lokalvei» (Bærum kommune, 2020). Deltaker 1

kommenterer at: «det har vært mindre medvirkning for de øvrige delområdene fordi vi ikke har kommet så langt i prosessen enda rett og slett». Vedkommende sier videre at det vil komme mer medvirkning for sjøfronten for de ulike delområdene når planene skal realiseres og reguleringsplaner utformes. Hittil har planene for området vært så overordnet at det blir utfordrende på dette stadiet i planhierarkiet. Deltakeren legger også til senere i intervjuet at det er svært få som bor i det aktuelle området for planprogrammet, og at det er en utfordring å vite hvordan du skal legge opp til god medvirkning for et område der man typisk ikke går eller oppholder seg. Dette fører naturlig til at færre personer vil være direkte berørt. Deltakeren legger også til at man ofte opplever at de samme personene blir hørt hver gang.

Bærum kommunes opplevelse av medvirkning

I løpet av intervjuet blir deltaker 1 spurt om vedkommende tenker at innbyggere og frivillige interessegrupper har en realistisk forståelse av hvor mye de kan påvirke planprosessen. Deltakeren svarer følgende:

«Nei, jeg tror ikke det – for mange kan dette planarbeidet virke komplisert. Gjennom planarbeidet har kommunen sett at dette er komplekst fordi det er målkonflikter mellom Statens vegvesen som vektlegger god fremkommelighet, mens vi ønsker en byutvikling til det beste for Sandvika. Foreløpige illustrasjoner viser en ny hovedlokalvei som blir en ny barriere og ikke til det beste for byen...»

Deltakeren legger til at siden staten eier veien og fremkommelighet står i fokus, vil det føre til en stor bilvei i stedet for en koselig lokalgate som bygger opp under knutepunktet Sandvika, slik kommunen ønsker. I forbindelse med dette sammenligner også deltakeren dette arbeidet med utviklingsprosjektet for Kadettangen, som er det lokale badestedet i Sandvika. Her sier vedkommende at kommunen har mer de skulle ha sagt her fordi dette er areal som kun tilhører kommunen.

Per dags dato er hele prosjektet for E18, og da følgelig også for utbyggingen av sjøfronten, satt på pause fordi prosjektet nå ligger an til å koste 3 milliarder mer enn først antatt. På grunn av de store trafikkmengdene som forventes på den nye hovedlokalveien, sier deltakeren at det fra et politisk hold også er foreslått at hovedlokalveien kan legges i en kulvert under Sandvika, slik at det kan anlegges en hyggeligere lokalgate på overflaten som inngår som en del av byen. Men dette vil koste ytterligere 2 milliarder.

«En slik kulvertløsning kan medføre at vi ender opp med en lokalvei som blir en enda dårligere løsning for byen. En kulvert er lite bymessig og kostnadene for gjennomføring kan føre til at vi ender opp med å måtte spare på kvaliteten på veien på overflaten, være seg beplantning, granitt eller annet».

På grunn av kostnadsøkningen for veiprojektet av parsell 2 E18 er prosjektet nå satt på pause for å se på kostnadsreducerende tiltak og eventuelt andre trafikale løsninger. Deltakeren håper at Samferdselsdepartementet, som er over Statens vegvesen i planhierarkiet, ser på hvordan disse målkonfliktene slår ut, slik at denne pausen kan benyttes til å se på hvordan byutvikling og en ny hovedlokalvei langs Sandvika sjøfront best kan forenes.

Jeg spurte også om hvorfor kommunen tenker at så få innbyggere og interessegrupper har kommet med innspill. Deltakeren svarte at vedkommende tror mange ikke vet hva de kan medvirke på, eller hva medvirkning egentlig er.

«Mange kan også muligens tenke at deres stemme ikke har noe å si, eller at medvirkning oppleves som vanskelig og fremmedgjort. Og så kan det også være at det ikke har vært god nok informasjon utad».

Av innspillene til det aktuelle planprogrammet var det bare én privatperson som sendte inn innspill blant de 1600 personene som bor like ved og som kommunen derfor hadde varslet. De andre har sendt inn på eget initiativ. Men deltakeren presiserer at disse innspillene fra andre privatpersoner behandles på akkurat samme måte.

«For delområde hovedlokalvei har det hittil vært snakk om så store strukturer og veisystem, slik at det ikke er så enkelt for privatpersoner å delta. Når reguleringsplanen for delområdet som omhandler lokalveien foreligger og skal ut på høring, vil planen være på et høyere detaljnivå slik at det kan være mer forståelig og at man kan få litt mer å si, vel og merke på detaljnivå»

Men deltakeren presiserer at dette er et vanskelig veiprojekt, der Bærum kommune heller ikke føler at de blir hørt i særlig stor grad.

4.2 Datamateriale fra innbyggere og interessegrupper

Som nevnt er deltaker 2-4 i denne presentasjonen av datamateriale private innbyggere, mens deltaker 5-7 er frivillige interessegrupper. I denne delen av oppgaven vil jeg presentere disse

deltakernes opplevelse. Som nevnt i metodedelen har jeg gjennomført en temasentrert analyse av datamaterialet der jeg har delt opp resultatene i tre temaer som er relevante for å svare på problemstillingen og tilhørende forskningsspørsmål. Empirien fra deltakerne vil her presenteres tematisk. Jeg vil først presentere resultatene fra de private innbyggerne og så for interessegruppene for hvert tema. Det er sentralt å nevne at deltaker 4 er en privat innbygger som jobber i kommunen med relevante oppgaver innenfor arealplanlegging og byutvikling. Denne deltakeren kan derfor stille sterkere enn de andre private innbyggerne som har deltatt, fordi det er naturlig at denne deltakeren vil kunne mer om prosesser for medvirkning, i tillegg til at denne personen naturlig vil ha kontakter som andre innbyggere typisk ikke vil ha.

Tema 1: hvorfor deltakerne har engasjert seg i medvirkningsprosessene for sjøfronten

Det som har vært gjennomgående for deltaker 2-4, altså de private innbyggerne som har blitt intervjuet, er at innspillene deres hovedsakelig har gått ut på at de ønsker lite bebyggelse ved sjøfronten og å bevare den naturen som fantes ved sjøfronten før E18 ble bygget. Særlig fremmer disse deltakerne et ønske om å bevare og sikre stiene ned til sjøen, som de mener er viktige for å binde åsen sammen med fjorden. Deltaker 2 og 3 har også foreslått at den nye lokalveien bygges i en kulvert under bakken, slik at området over kun brukes til rekreasjon og friluftsliv (Bærum kommune, 2022b).

Videre har interessegruppene, altså deltakere 5-7, hovedsakelig sendt inn innspill som fokuserer på deres interessefelt. Deltaker 5 er en interessegruppe innenfor idrettslagene i Bærum, og denne gruppen har dermed sendt inn innspill om at det er behov for flere idrettsanlegg i Sandvika som følge av antatt befolkningsvekst i området, og at dette bør tilrettelegges for ved sjøfronten. Deltaker 6 er en velgruppe, og stiller seg positiv til mye av planene for sjøfronten, og sier de håper at kollektivtrafikk, gå- og sykkelveier og lignende prioriteres i utbyggingen. Deltaker 7 er en båtforening i området, og har sendt inn innspill om at de mener at de ikke har fått stort nok areal for båtplassene sine (Bærum kommune, 2022b).

Tema 2: deltakernes opplevelse av kommunens tilretteleggelse og informasjon om medvirkning

Når det gjelder deltakernes opplevelse av hvor godt det har blitt tilrettelagt for ulike metoder for medvirkning og om det i tilstrekkelig grad har blitt informert om disse mulighetene, er det et vesentlig skille mellom de private innbyggerne og interessegruppene. Dette kommer av at interessegruppene, som nevnt i metodekapittelet, allerede har veletablert kontakt med

kommunen, i tillegg til at de har ressurser som en privat innbygger ofte ikke vil ha i denne konteksten. Jeg vil derfor presentere resultatene fra deltaker 2-4 sammen, og deltaker 5-7 sammen.

Deltaker 2 og 3 har jobbet mye sammen når det gjelder deres medvirkning av sjøfronten. Deltaker 2 sier at hen helt tilfeldig oppdaget at det var planer om å fylle ut nedenfor huset til vedkommende i forbindelse med utbyggingen av sjøfronten. Da hen hadde blitt bevisst på dette, fant vedkommende planene om denne utfyllingen i arealdelen av kommuneplanen, «ganske godt gjemt langt ned i små detaljer på et kart». Deretter kontaktet vedkommende deltaker 3 for å gå sammen og informere nabolaget, fordi de følte at dette var noe som berørte alle i nabolaget. Deltaker 2 legger til at:

«kommunen informerer ikke synes jeg. Det har slått meg flere ganger at hvis man ikke holder Budstikka der det averteres, så er det vanskelig å få med seg ting. Og kommunen sitter jo på et register over alle som eier eiendom, og da mener jeg at det bør være mulig å sende ut en melding i posten – altså fysisk post, ikke epost. Særlig sårne ting som er så viktig som utbygging vegg i vegg med eiendommen da».

De to deltakerne inviterte til et møte på Blommenholm skole i november 2019, der rundt 30-40 naboer deltok. Deretter har de informert denne gruppen fortløpende på eget initiativ.

De to deltakerne har medvirket på utviklingsprosjektet ved å stille på møter, sende høringsuttalelser sammen med den nevnte nabolagsgruppen og lese seg til informasjon. Deltaker 3 begynte å engasjere seg da Norconsult presenterte mulighetsstudier for området. Ingenting var fastsatt eller bestemt på dette tidspunktet av planprosessen, men deltakernes opplevelse var at dette ikke kom tydelig frem. I stedet følte vedkommende at det virket som om mulighetsstudiene viste hva som helt sikkert skulle komme. Deltakeren sier at hen oppdaget dette i Budstikka først, og at hen ikke fikk en direkte invitasjon til å delta i denne presentasjonen av mulighetsstudier. Deltaker 3 legger også til at det i en plan for sjøfronten sto at det skulle være medvirkning, «og det er det vi ofte etterspurte; når skal vi få lov til å medvirke? [Kommunen] inviterte til slutt til et medvirkningsmøte, men på en ganske dårlig måte. Jeg husker ikke helt hvordan jeg fikk vite det, men det var nesten tilfeldig via en nabo eller noe sånt.» Dette møtet var Sandvika ByLab i 2019.

Deltaker 2 sier at de fikk litt informasjon etter at de hadde sendt inn høringsuttalelsen på vegne av nabolaget. Etter dette kontaktet de to deltakerne planutvalget og spurte om å komme og presentere sine tanker. Slik ble de invitert til et forberedende møte før planutvalgets møte, og deltaker 2 sier at det ikke ble tatt noe referat fra kommunens side. Begge deltakerne tydeliggjør også at deres inntrykk er at man må vise mye initiativ for å delta. Deltaker 3 sier at:

«informasjonen om medvirkning er veldig digital, og jeg tror nok ikke man når ut til de som ikke jobber på PC-en sin. Og det er jo noe med å nå mange. Jeg kan godt tenke meg at det er mange med høyere utdanning som får med seg dette med medvirkning, fordi man skal ha kapasitet til å kunne lese en tekst, og orke å sette seg inn i dokumenter med kjempelange setninger og rare ord. For å holde seg oppdatert må man jo aktivt gå inn på nettsidene og lete. Jeg gjør dette, men føler likevel at det å finne frem til spesifikt riktig lenke og så sitte der og lese disse dokumentene – da må man kanskje ta den kaffekopp nr. 2 utover dagen. Og sånn som det er nå så sier de jo veldig lite. Det ligger bare ute at det skal bygges, men det virker utrolig hemmelig hva de planlegger. For det skal visst bare være hemmelig fram til man får mer informasjon i posten, og da er det jo ofte for sent.»

Deltakeren legger også til at hen gjerne skulle ønske at kommunen kunne kontakte nabolaget mer direkte, for eksempel på SMS. Deltaker 2 kommer også med tilsvarende utsagn:

«jeg er ganske overbevist om at kommunen formelt sett holder seg til reglene, ved å annonsere i Budstikka for eksempel, men fra min yrkeskarriere så har jeg jo lært at hvis informasjonen ikke når frem, så er det den som informerer som har skylden. Du må vise mye engasjement selv. Du må for det første vite, og selv etter at jeg har blitt engasjert i dette her, så har jeg problemer med å følge med.»

Deltaker 4 er, som nevnt, ansatt i kommunen, men ikke direkte involvert med sjøfronten og stiller her som nabo til utviklingsprosjektet. Deltakeren erkjenner dette som en fordel som deltaker i medvirkningsprosessen. Vedkommende sier at:

«jeg har sett i saksdokumentene at innspillene mine tas med videre i planleggingen. Så min opplevelse foreløpig er at de tar til seg innspillene mine. Men tiden vil jo vise da, om innspillene mine blir fulgt opp reelt sett. Men jeg vil jo følge med fremover nå og passe på at når det kommer til mer konkret prosjektering, så må jeg jo på nytt passe på at de ikke har glemt det ut. Så det er jo litt krevende for folk hvis du ikke kjenner til prosessene. Det er jo mitt store fortrinn, at jeg kjenner til prosessene. Men stakkar de folkene som ikke gjør det. Det er mye å sette seg inn i for dem.»

Deltakeren legger til at hens inntrykk er at kommunen ikke har vært så innovative på medvirkningsmetoder for dette prosjektet, og at det har vært mer medvirkningsopplegg når det gjelder sentrum av Sandvika. «Men planene for sjøfronten er jo fortsatt på et forholdsvis overordnet nivå, og da er det vanskeligere å være konkret».

Videre, da deltakeren ble spurt om deres inntrykk av om det er enkelt for privatpersoner å vite hvordan de skal medvirke i prosessene, svarer vedkommende:

«Jeg vil jo si at jeg tror det er et lite antall som gjør det. Du må være ganske godt opplyst, du skal være interessert, og forstå hva det innebærer. Og ut fra det jeg så av antall uttalelser til planprogrammet, så er det veldig få og spesielt få private. Enten så synes de dette er fantastisk, og trenger ikke å si det skriftlig. Eller så er det, det jeg tror mest, at interessen ikke er stor nok og at de ikke forstår hva dette betyr. Eller så er det at de stoler på folkevalgte, på velforeninger, organisasjoner og lignende, og at de ikke tror enkeltpersoner har innflytelse. Men det er ikke så vanskelig å vite hvordan man skal medvirke vil jeg si. Men det er jo de formelle, lovpålagte medvirkningsprosessene som er brukt hovedsakelig. Så det har ikke vært masse sånne ad hoc-medvirkningsprosesser. Jeg føler det er ganske bra, men vi fikk ingen brev om planprogrammet, mens jeg fikk det som berørt nabo i E18-prosjektet. Så jeg vil si at E18-prosjektet får en høyere score enn sjøfronten når det gjelder den delen.»

Deltakeren legger også til at hen kunne tenkt seg å få en SMS-varslings eller lignende når det gjelder sjøfronten, og at de kunne gjort mer for å gjøre det lettere for folk å få tak i informasjon og vite når man kan si sin mening, og at sjøfronten er et område som mange har et forhold til, ikke bare de aller nærmeste naboene.

«Men der er det vel tolkning av loven og. Hvor mange skal ha personlige brev og hvor mange forventer man at leser avisen og følger med i pressen. Men hvis poenget er at de skal få mest mulig innspill... Men de har og kanskje tenkt at planprogrammet er et vanskelig dokument eller en vanskelig fase å medvirke på. Eller så kan de mene at det en skal kunne påvirke på er veldig lite, så det blir feil å legge opp til medvirkning når hensikten med planprogrammet er å gi et svar til E18-prosjektet. Eller at de har tenkt at det er organisasjoner de vil ha innspill fra her, ikke enkeltpersoner. Men det kan og hende at kommunen ikke har vært veldig bevisst på valgene de har gjort, og at de ikke har gått veldig grundig til verks i å se på hvor nedslagsfeltet av de som skal få personlige brev er».

Deltakeren legger også til at hen synes pressen og kommunens nettsider har vært flinke til å skrive om saken, men at man kan lure på hvor mange som går inn der og leser. «Det har ikke vært noe oppslag i gatene for eksempel, eller at de har vist plakater av hvordan det kan bli. De har begrenset seg til å ha det digitalt.»

Deltakerne som har representert interessegruppene som har deltatt har alle hatt etablerte forhold med kommunen før dette prosjektet begynte. Deltaker 5 har hatt tre eller fire teamsmøter med relevante idrettslag om deres behov og sendt dette til politikere og presentert i planutvalget i planavdelingen. Denne deltakeren har også deltatt på visjonsseminarene til Bærum kommune. Deltakeren sier videre at: «dette visjonsseminaret synes jeg har vært ganske dårlig. De skrapet liksom i overflaten. Men vi bruker enhver arena. Så om vi ikke blir invitert, så melder vi oss bare på». Deltaker 6 sier at: «det har vært både informasjonsmøter og andre møter, pluss at vi har mulighet til å være med i medvirkningsportalen på nett. Så vi har jo store muligheter hvis vi ønsker, og jeg føler absolutt at det er bra tilrettelagt». Når sistnevnte deltaker videre ble spurt om vedkommende synes det har vært god informasjon for privatpersoner og interessegrupper å vite om disse mulighetene for informasjon og medvirkningsplattformer, svarte hen:

«ja, nå er jo jeg kanskje litt spesielt interessert, så jeg leter det jo opp. Det er jo gjerne sånn at folk ikke er så ivrige, men jeg føler i hvert fall at for oss så har vi fått bra nok informasjon. Men det er nok ikke så mange som engasjerer seg. De har noen meninger, men de engasjerer seg ikke så mye. Og så spørs det jo hvor mye folk leser avisene og holder seg oppdaterte».

Deltakeren legger til at de føler at de har god kontakt med kommunen.

«Vi er veldig heldige som har kommunen ganske nært. Så vi blir stadig invitert i møter og lignende. Så for oss er det veldig lett å nå inn til kommunen. Altså, hvis vi trenger å snakke med noen så har vi aldri noen problemer med det. Vi er heldige der».

Deltaker 7 nevner at det har vært en del samlinger i form av medvirkningsworkshops og lignende for Sandvika generelt, som da også har angått sjøfronten. Men denne deltakeren vektlegger at hen føler en mangel på oppfølging av hva som skjer med dette engasjementet: «ble det en oppsummering fra kommunen og noen konklusjoner? Det har vi ikke sett noe til». Når deltakeren ble spurt om deres opplevelse av hvor god informasjon det har vært i media og på ulike plattformer til medvirkningsmuligheter for sjøfronten, svarer vedkommende:

«det er vanskelig for meg å svare på, fordi vi har jo vært proaktive. Vi har jo lett etter ting. Og vi bruker jo ganske mye tid bare på å se i postjournaler og saksbehandlingsdokumenter fra kommunen. Så vi leter jo der og passer på for å få med oss om noe skjer. Man må legge inn masse innsats selv».

Tema 3: deltakernes opplevelse av innflytelse på byutviklingen av sjøfronten

I dette delkapittelet vil empirien som omhandler intervjupersonenes opplevelse av egen innflytelse på prosjektet bli presentert. Deltaker 2 og 3 ønsket å motvirke eller redusere utfyllingene langs kysten i forbindelse med utbyggingen av sjøfronten. Deltaker 2 sier at de ikke fikk gjennomslag for å hindre utfyllingen, men legger til at:

«vi – på vegne av den gruppen som hadde møtet den gangen - har snakket med begge instansene som bestemmer både muntlig og skriftlig, men det har ikke gitt noe resultat. Men det kan man ikke egentlig vente heller. For det er viktig at alle innspill kommer inn, fordi de som skal ta beslutning har ulike forhold som de skal vurdere mot hverandre.»

Deltakeren beskriver at de ønsket å hindre utfyllingen på grunn av at de ønsker at området i størst mulig grad skal være slik det var før E18 kom. Deltaker 3 nevner tilsvarende: «jeg følte litt at hver gang man kom i kontakt med kommunen om sjøfronten så hørte man «tada – dette skjer». Og at man egentlig ikke hadde mulighet til å påvirke». Deltaker 3 nevnte blant annet ByLaben i Sandvika i 2019, og beskrev at hen ikke opplevde at man fikk så mye informasjon på dette opplegget og at deres forslag om en kulvert ikke var hengt opp som en av løsningene for opplegget.

«Det var et medvirkningsmøte der de delte oss opp i grupper og delte ut post-its, og jeg følte at det var et litt barnslig opplegg. Jeg vet ikke helt hva de gjorde med disse lappene videre, men du føler jo at det stopper opp der. De kalte det medvirkningsmøte, og da følte jeg at de kunne krysse av på listen sin. At da var de ferdige. Jeg synes ikke det var bra nok.»

Deltaker 2 og 3 beskriver begge en opplevelse av at kommunen ikke er så mottakelige for å påvirkes av innspill som de skulle ønske. Deltaker 2 sier følgende:

«vi var på et såkalt medvirkningsmøte da vi tok kontakt med planutvalget i den nåværende kommunegården. På det møtet hadde vi sett for oss at vi skulle diskutere litt konkrete ting, men da var kommunen overhodet ikke forberedt på at det skulle være noe møte. De var jo der, men de hadde ikke tenkt på noe annet enn at de skulle fortelle oss det vi allerede visste, sånn som jeg husker det.

Det var et informasjonsmøte, ikke et medvirkningsmøte. Et medvirkningsmøte er en dialog mener jeg. Informasjon går bare den ene veien, og dette var informasjon.»

Deltaker 3 nevner tilsvarende:

«det vi ønsker er jo bare å komme med reelle fakta om hvordan det er for oss som har bodd her og kanskje komme med noen løsninger. Og så ser man for seg at noen kanskje har lyst til å ta med dette. Men når man kommer med innspill så er det for min del sånn at jeg føler at piggene er litt ute – nå kommer de der ekle naboene og skal si alt vi ikke orker å høre. Men det kan de jo ikke si. Det er liksom formaliteter, for hvor blir det av alle disse medvirkningsforslagene? Det forsvinner liksom. Så man kjenner jo på denne motløsheten. Og det må jo være noen gode tanker bak det, men hva? Det er veldig vanskelig å si noe med tanke på all tiden som går der man ikke blir invitert på ordentlige, gode, faktisk informative møter».

Disse to deltakerne ble senere i intervjuet spurt om de hadde sett noe respons til innspillene de hadde sendt inn. Da svarer deltaker 2:

«jeg registrerte en nyhetsmelding i Budstikka at arbeiderpartiets gruppe i kommunestyret, der den ene av disse arbeiderpartirepresentantene var på møtet med planutvalget der vi presenterte vår sak, var veldig fasinert av den kulvertløsningen jeg snakket om. De lanserte den som sin egen, og det er greit. Poenget er at det blir sånn».

Deltaker 3 svarer på det samme spørsmålet med at: «de har vel svart på høringsuttalelsen vår, og de skal jo undersøke litt mer med sjø og fjord, som vi ønsket. Og området de skal utbygge har blitt redusert.»

Deltaker 4 sier at vedkommende har sett i saksdokumentene at innspillene tas med i videre planlegging og sier at hens opplevelse er at de foreløpig tar til seg innspillene. Men deltakeren sier at tiden vil vise og at hen vil følge med videre når mer konkret prosjektering kommer, at de ikke har glemt dem ut. Når denne deltakeren ble spurt om vedkommende tenker at andre innbyggere som ikke jobber i kommunen kan ha reell innflytelse, svarte hen:

«ja, men det krever utrolig mye ressurser. Og du må kanskje drive lobbyvirksomhet som innbygger i verste fall for å få innflytelse på beslutningstakerne. Men er du veldig engasjert, kan du få en rolle i en organisasjon, og du kan til og med bli politiker. Så det er mange måter å påvirke. Om de som påvirker har et stort flertall bak seg, er jo en annen ting. For det er ikke sikkert det er det flertallet

ønsker. Men en enkeltperson kan få gjennomslag for noe som et lite mindretall ønsker. Og det er jo et paradoks.»

Videre skal jeg presentere interessegruppens opplevelse av innflytelse. Da deltaker 5 ble spurt om deres opplevelse av egen innflytelse, svarte vedkommende:

«veldig liten. Når vi sitter i informasjonsmøter så spør vi oss «ja, hvor er idretten da? Og hvor skal idretten være når dette forhåpentligvis blir realisert?» Vi er litt skeptiske, men vi kommer jo til å jobbe videre for dette. Men Statens vegvesen har jo nå sagt at dette prosjektet blir dyrere enn planlagt. Og de sier at dette er bra, for da får de bedre tid til å planlegge. Og dette synes vi også er kjempebra, at vi får litt lenger tid på denne prosessen og ser hvor vi skal trykke på. Og så er det jo lokalvalg i september, og da handler det jo om å se hva disse forskjellige politikerne faktisk sier, for det er jo de som har den endelige beslutningen på forvaltningen av områdene. Og så skal vi arrangere en stor paneldebatt i slutten av august, der vi inviterer alle partiene og alle idrettslagene har leid inn en profesjonell debattleder for oss å trykke på. For vi vet jo at det er mange prosjekter vi har jobbet på som vi har fått gjennomført, og noen vi ikke har fått gjennomført, så vi lærer jo av våre feil også, på dette med at man har en mulighet til å påvirke og få gjennomført det man ønsker. Men man må jobbe godt og lenge.»

Deltakeren vektlegger videre at de føler at det krever mye innsats å påvirke, og da særlig når det gjelder innspill fra den frivillige bevegelsen kontra kommersielle interesser. «Det er vanskeligere for interessegrupper å komme gjennom. Da må du trykke på de riktige knappene». Deltakeren legger også til at de har erfaringer fra tidligere prosjekter i nærområdet, og at: «vi ser at det er viktig å være litt forut for det som skjer. Og det er egentlig det vi forbereder oss på nå, at vi hele tiden er obs og ser signalene og knytter kontakter og påvirker politikerne». Til dette spurte jeg om de følte at politikerne videre tar til seg disse innspillene, og til dette svarte deltakeren: «De tar det inn over seg. Så det er jo bare det at vi gjør et godt grunnarbeid da. At vi vet hva vi snakker om og at vi gir signaler om det. Og at vi kan referere til tidligere prosesser i kommunen som ikke har gått like bra». Til slutt sier deltakeren følgende om egen innflytelseskraft: «jeg har troa på at vi har mulighet, det er jo høringsrunder som går og lignende. Men det er tidskrevende arbeid, og du skal liksom vite hva du driver med og hva som er viktig å få frem av poenger».

Deltaker 6 sin opplevelse av egen innflytelse kan beskrives som positiv.

«Jeg føler at vi har blitt hørt og at vi har mulighet til å delta der vi ønsker, både ved å delta på møter og å komme med innspill. Så jeg føler at kommunen har vært ganske åpne der ved at innspillene blir tatt inn. Vår interessegruppe er veldig engasjert i utviklingen av Sandvika, og det er ikke alltid sånn at vi blir hørt, men vi får komme med innspill og kommunen inviterer oss på veldig mange møter. Og vi inviterer også både politikere og kommunen i våre møter for å informere om det som skjer».

Til slutt i intervjuet ble deltakeren spurt om vedkommende tror at det er bedre tilrettelagt for medvirkning fra interessegrupper enn private innbyggere, og til dette svarte hen: «neida, det tro jeg ikke. Fordi jeg føler at Bærum kommune er ganske åpne og veldig velvillige til å ta imot innspill fra innbyggere også».

Deltaker 7 sier at de har engasjert seg i planleggingen av sjøfronten på egenhånd, og på egen regning, ved å leie inn en arkitekt som har utarbeidet et forslag der deres ønsker om nok båtplasser tilfredsstilles, fordi de ønsket å «vise at det går an». Interessegruppen publiserte dette forslaget offentlig for 5-6 år siden. Da jeg spurte om kommunens respons til dette forslaget, svarte deltakeren: «kommunen svarer jo ikke noe på det. Vi får ikke noe direkte svar. Det eneste vi har fått, var at vi hadde et møte med han som den gangen var formann i planutvalget, og de var positive og hadde fått med seg at vi hadde kommet med forslag». Da jeg videre spurte om de følte at de måtte ta så drastiske valg for å få gjennomslag, svarte deltakeren: «ja, det var ingen interesse. De skjønnte ingenting av hva det vil si at de har såpass mange båter og brukere i det området». Senere i intervjuet forklarer deltakeren at de nå har blitt hørt til en viss grad ved at:

«kommunen har jo nå skjønt at de skal ha båthavn der. Så sånn sett så ga det vel en effekt. Men nå har vi jo ikke kommet langt i planprosessen. Så det er vanskelig å si om vi får det som vi ønsker. Jeg synes jo egentlig at denne dialogen med kommunen er litt krevende. Vi bruker veldig mye tid på det og det er ikke veldig mye konkret som kommer tilbake. Vi bruker mye tid på innspill, høringer, medvirkning osv., men det å få et svar på det du sier, det er helt umulig».

Deltakeren forklarer videre at deres interessegruppe har relativt sterke juridiske avtaler på bruken av de relevante områdene fordi kommunen på 1990-tallet solgte båthavnene gjennom en anbudsprosess og båtforeningene vant. «Så det vi opplever er at der du blir hørt og der du blir tatt vare på, det er der du har noen rettigheter. Altså som en ren interessent uten rettigheter, så har du ikke mye du skulle sagt». Til slutt i intervjuet kommenterer deltakeren videre om sin opplevelse av medvirkningsprosesser i kommunen:

«det jeg er mest kritisk til er at når du gir et bidrag, så er det absolutt ingen tilbakemelding på hva de synes om dette og om de tar det til seg. Er det viktig? Kommer det til å få påvirkning på videre prosess eller løsning? Det er ingen respons på disse innspillene».

Deltaker 7 forklarer også at hvis planen om utfyllingene slik de er planlagt nå gjennomføres, må deres båthavn flyttes til et nytt område. Dette er det tilrettelagt for, men deltakeren mener at det ikke er et stort nok område. Nå er området de skal få til disposisjon, ifølge deltakeren, større enn det var i utgangspunktet. «Men det hadde ikke kommet til å skje hvis det ikke var for at vi har rettigheter og kommunen eventuelt kunne kommet til å få et erstatningsansvar hvis de tok fra oss plasser».

Deltaker 7 kommenterer altså at hens opplevelse av medvirkningsprosessene i kommunen er at de generelt krever mye tid og ressurser, både for de som skal tilrettelegge for medvirkning og ikke minst for de som skal medvirke, og med litt for lite resultat.

«Vi har holdt på med utfyllingen av Lakseberget i seks år, og det er fremdeles ingenting som er fylt ut. Men vi har brukt utrolig mange timer på å følge med på saken. Så hastigheten og ressursbruken, der stiller jeg spørsmålstejn. Og holdningen blir fort at dette bare er noe de må få gjort. Og det er sånn vi føler det vi også – vi som skal bli medvirket. Deltakeren legger ved at deres interessegruppe trolig har brukt flere millioner kroner for å medvirke på dette prosjektet. «Og blir det noe ved det? Ser vi noe spor av det vi sa?»

Alle deltakerne ble også stilt spørsmål om de tenker at alle de ulike sosiale gruppene blant lokale innbyggere har reell og like god mulighet for innvirkning i byutviklingen som skjer. Deltaker 3, 4 og 6 drar særlig frem unge fordi de tenker at denne gruppen ikke får med seg hva som skjer i byutviklingen på grunn av mangel på interesse. Deltaker 2 mener at de som allerede bor i nærområdet ikke prioriteres, mens det ofte er fokus på nyinnflyttere. Deltaker 3 kommenterer at det er fint at de har ungdomsrådet for å trekke inn ungdom, men at det stort sett er de over 40 år som stiller på kommunens møter, og særlig overvekt av de som er litt eldre, fordi de har tid, interesse og mulighet til å følge med og stille opp. Deltaker 4 kommenterer at alle har anledning, men få får nok med seg alt, og da kanskje ærlig barn og unge. «Men kommunen må få skryt for at de prøver å formidle til alle som bor i området». Deltaker 6 trekker frem godt voksne som en gruppe som kanskje ikke har samme muligheter for medvirkning reelt

sett fordi all informasjon er nettbasert, og dette er utfordrende for mange i denne generasjonen.

Til slutt svarer deltaker 7 at vedkommende tenker at:

«den jevne mann eller kvinne er nok ikke proaktive på den måten som vi er. Men det er klart at vi har en lokalavis som er ganske flinke til å skrive om ting som skjer, og jeg tror at når det først kommer dit så følger nok folk med. Men foran det skal det være veldig tydelig at det er noe som vil påvirke deg for at folk engasjerer seg altså».

5. Analyse

For denne delen av oppgaven vil jeg bruke den tidligere presenterte teorien til å drøfte datafunnene fra forrige kapittel opp mot problemstillingen og tilhørende forskningsspørsmål for studiet. Dette kapittelet er delt opp i delkapitler som omhandler temaer som er blitt gjennomgått i teoridelen på den måten jeg har bedømt som mest hensiktsmessig i forhold til datamaterialet. I neste kapittel vil jeg komme med en konklusjon ved å gi konkrete svar på problemstillingen og forskningsspørsmålene på grunnlag av drøftelsen i dette kapittelet.

5.1 Bærum kommunes tilretteleggelse og fokus for medvirkning

Som nevnt i teoridelen har det normative idealet for kommunikativ planlegging blitt ansett som stadig mer sentralt for god planlegging. Som det kommer frem fra deltaker 1 i empiridelen har Bærum kommune lagt inn mye innsats for å tilrettelegge for gode og allsidige medvirkningsmuligheter for utviklingen av Sandvika generelt, som da også inkluderer sjøfronten. For hele byen vil jeg altså argumentere for at Bærum kommune har gått langt utover lovens minstekrav når det gjelder tilretteleggelse og muligheter for medvirkning, blant annet gjennom presentasjon av mulighetsstudier i 2018, Sandvika ByLab i 2019, kommunens stands under den årlige byfesten, høring for prinsippssaken for spesifikt sjøfronten, og høringen for planprogrammet for denne hovedlokalveien.

Når det gjelder tilretteleggelsen for medvirkning for sjøfronten har kommunen hittil kun møtt lovens minstekrav, i form av varsling om oppstart og gjennomføring av offentlig høring i form av et informasjonsmøte og digitale medvirkningsportaler for innspill. Men det er også viktig å påpeke at planprosessen for dette området fortsatt er i en tidlig fase. Kommunen har dermed fremdeles mye tid til å tilrettelegge for mer innovative medvirkningsmetoder senere i prosessen, slik deltaker 1 også sier at de vil gjøre. Deltakeren nevner at planprogrammet omhandler så store strukturer at det ikke er så mye man kan medvirke på og at det vil være større muligheter for dette senere i prosessen når reguleringsplaner for delområdene legges ut for høring. Når det gjelder medvirkningsmulighetene for dette prosjektet er det også sentralt at kommunen her må samarbeide med Statens Vegvesen, som vektlegger fremkommelighet, mens kommunen ønsker en byutvikling som gagnar Sandvika. Dette er en målkonflikt, og jeg vil argumentere for at denne faktoren trolig påvirker kommunens mulighet for å tilrettelegge for medvirkning som går særlig utover dette minstekravet for sjøfronten spesifikt. Dette bekreftes også igjen gjennom deltakerens ytring om at det vil være mer medvirkning under utbyggelsen av Kadettangen,

Sandvikas lokale badested, fordi det her kun er kommunen som eier arealet. Det kan virke som om det dermed er et større fokus for mange ulike medvirkningsmetoder og kanskje en mer transformativ planleggerrolle her, jf. Ringholm og Hofstad (2018), fordi kommunen har enerett til å ta endelige beslutninger for dette området. Men selv om kommunen strever med denne målkonflikten er det likevel, som nevnt i teoridelen, de som har ansvaret for å påse at kravet om medvirkning er oppfylt (Hanssen, 2015). Siden dette kravet kun handler om minstekravet for medvirkning, vil jeg likevel si at kommunen har oppfylt dette.

5.2 Mange innbyggere får ikke med seg medvirkningsmulighetene

Videre kan det diskuteres om informasjonen og tilretteleggelsen for medvirkning er reell og god nok dersom innbyggere ikke får den med seg. Som nevnt tidligere ble det kun sendt inn 39 innspill til planprogrammet totalt, og kun en liten del av disse kom fra ikke-kommersielle interessenter. Deltaker 1 bemerker at dette er relativt lite, men at det kan komme av at denne planprosessen har gått veldig raskt. Som nevnt i teoridelen er det et vanlig problem i norsk planleggingspraksis at innbyggere ikke får med seg medvirkningsmulighetene som finnes i starten av en planprosess, enten fordi innbyggerne ikke ser informasjonen som ligger ute eller ikke har kapasitet til å finne informasjonen digitalt (Hanssen, 2015). Deltaker 1 nevner at vedkommende tror, i tillegg til at det kan være manglende informasjon utad, at mange kanskje ikke vet hva de kan medvirke på, hva medvirkning egentlig er, eller at deres stemme ikke har noe å si.

Blant alle deltakerne utenom én er det enighet om at de opplever det som ressurskrevende å holde seg oppdatert angående byutviklingsprosjektet. Deltaker 2 nevnte at hen helt tilfeldig oppdaget planene om utfylling nedenfor hens hus og etter dette begynte å engasjere seg i planarbeidet, og legger til at «kommunen informerer ikke synes jeg». Denne deltakeren har også nevnt at vedkommende tror kommunen formelt sett holder seg til reglene, men at dette ikke holder hvis informasjonen ikke når frem, og at det kreves mye egeninnsats for å holde seg oppdatert. Både denne deltakeren og deltaker 4 nevner også at de skulle ønske at kommunen kunne varsle på flere måter, gjennom SMS-varsling, plakater i lokalområdet eller fysisk post. Deltaker 4 nevner også at vedkommende fikk digitalt varsel om planene for E18, men ikke for sjøfronten, og at vedkommende skulle ønske at hen fikk varsel her også fordi sjøfronten er et område som mange har et forhold til, ikke bare de aller nærmeste naboene. Men, som denne deltakeren også nevner, er medvirkningsprosesser svært ressurskrevende, og selv om

innbyggere kan ønske at varslingen var mer omfattende, er det alltid en avveining av hva man skal bruke ressursene i en kommune på, og dette kan være urealistisk å kreve fra kommunen i hvert planprosjekt.

Gjennomgående for de fleste informantene er altså at de føler det nødvendig å legge inn mye innsats for å holde seg oppdaterte i arbeidet, og særlig for innbyggere som ikke har kunnskap om planprosessene eller etablert kontakt med kommunen. Deltaker 7 nevner spesifikt at de har vært proaktive ved å aktivt lete etter informasjon og at de bruker mye tid på dette. Deltaker 5 vektlegger også at de passer på å følge med for å vite hvilke knapper de skal trykke på for å påvirke planprosessene, og at dette krever mye innsats. Alle innbyggerne vektlegger også dette, som vist i sitater i empiridelen. Som deltaker 4 sier skal du: «være ganske godt opplyst, du skal være interessert, og forstå hva det innebærer». Det er altså gjennomgående for deltakerne at de fleste synes det er ressurskrevende å holde seg opplyst om prosjektet og medvirkningsmulighetene.

Når kommunen legger opp til medvirkning er formålet, som tidligere nevnt, at: «[...] innbyggerne i et samfunn er med på selv å planlegge sin framtid» (NOU 2001:7). Som nevnt rapporterer innbyggerne om at de synes det er vanskelig å være tilstrekkelig informert om planprosessene, og dette skaper utfordringer når det kommer til om de reelt sett da har mulighet til å planlegge sin framtid. Som deltaker 2 nevner, er det kanskje særlig vanskelig for personer uten høyere utdanning å sette seg inn i disse prosessene, og som deltaker 1 og 4 nevner er det en utfordring at innspillene kan komme fra de samme menneskene hver gang. Dette fører til at innspillene kanskje ikke gjenspeiler det flertallet mener eller ønsker, som igjen stiller spørsmål ved nytten av denne medvirkningen. For dersom medvirkningsinnspill ikke er representative, kan det stilles spørsmål ved om medvirkningen kan anses som god. På den andre siden er slike planprosesser komplekse prosesser, og for å gi riktig informasjon vil jeg argumentere for at det vil være utfordrende for kommunen å sende ut informasjon som er lettfattelig og uten fagrelevante begreper, og samtidig gi riktig og tilstrekkelig informasjon. Deltaker 6 er den intervjupersonen som virker gjennomført fornøyd med informasjonen og mulighetene for å komme med innspill, der hen beskriver at de har store muligheter for å komme med innspill og at informasjonen er lett tilgjengelig for dem. Deltaker 4 beskriver også at hen har god oversikt over informasjonen som ligger ute.

Videre er det også relevant å trekke inn at blant de 39 innspillene som kom inn fra ulike interessenter var det bare én av disse innspillene som kom fra en privat innbygger som faktisk var innenfor det området kommunen anså som direkte berørt og som følgelig fikk skriftlig varsling. Blant de 39 innspillene er det også et mindretall som kommer fra private innbyggere og frivillige interessegrupper. Flertallet av innbyggerne som har medvirket i planprogrammet for sjøfronten har altså funnet fram til all informasjon om prosjektet og medvirkningsmuligheter på eget initiativ. Som deltaker 4 nevner er det mange som har et forhold til dette området, ikke bare de aller nærmeste naboene. Ut ifra denne dataen kan det virke som om flertallet av befolkningen i nærmiljøet ikke engasjerer seg i planarbeidet som skjer, mens de som gjør det engasjerer seg i så stor grad at de aktivt leter etter informasjon på eget initiativ.

Disse innbyggerne som har deltatt uten direkte invitasjon, som altså er alle unntatt én innbygger, kan tyde på at det er et misforhold mellom hvem kommunen anser som berørt av utviklingen og hvem som føler seg berørte blant lokalbefolkningen. Deltaker 4 nevner særlig dette, da vedkommende nevner at hen kan tenke seg at kommunen ikke har vært særlig bevisst på valgene de har gjort når de har kartlagt nedslagsfeltet for hvem som anses som vesentlig berørte innbyggere. Deltaker 1 nevner også dette, da vedkommende sier at medvirkning for dette området er utfordrende fordi det bor så få i det aktuelle området, og det er vanskelig å legge opp for god medvirkning for et område der man typisk ikke oppholder seg. Men fra datamaterialet fra de tre deltakerne som er innbyggere er det tydelig at de føler seg vesentlig påvirket av utbyggingen, samtidig som at kommunen ikke anser dem som det. Deltaker 2 og 3 er tydelige eksempler på to innbyggere som har vist stort engasjement fordi de føler seg nært berørt av utbyggingen selv om kommunen ikke har varslet dem direkte. Gjennom deres initiativ har disse deltakerne også engasjert hele nabolaget, noe som tyder på at flere føler seg direkte berørte enn det kommunen anser. Men igjen må man også veie dette opp mot et fornuftig ressursbruk fra kommunens side. Det kan bli ressurskrevende dersom kommunen skal forsøke å direkte informere alle beboere som kan føle at de har et forhold til et område. Dette er altså en avveining mellom ressursbruk og arbeid for aktivt og representativt engasjement fra innbyggerne som jeg tenker må vurderes i hver enkel plansak.

Men ved at så få har engasjert seg, og at de som har engasjert seg hovedsakelig har gjort dette på eget initiativ uten direkte varsel fra kommunen, kan man fort ende opp med at en liten gruppe høyt utdannede og ressurssterke lokalbeboere taler på vegne av hele lokalsamfunnet. Som beskrevet i teoridelen er det en utfordring man relativt ofte kommer over i norsk

planleggingspraksis, altså at man får en overrepresentasjon av eliten i lokalsamfunnet (Pløger, 2017). Dette stemmer også overens med utvalget av deltakere i dette studiet, der alle har høyere utdanning. Årsaken til dette var at jeg ikke var i stand til å finne noen uten høyere utdanning som hadde medvirket. Dette nevnes også av både deltaker 1 og 4. Deltaker 4 beskriver dette som et paradoks ved medvirkning, mens deltaker 1 nevner at man ofte opplever at de samme innbyggerne blir hørt hver gang. Dersom kommunen klarer å skape større engasjement blant innbyggere, vil jeg også argumentere for at sjansen er større for at man får innspill fra flere demografiske grupper i samfunnet, og dette kunne skapt mer representativ medvirkning som igjen hadde vært fordelaktig for å tilpasse seg til det pluralistiske samfunnet vi lever i.

5.3 Lovens krav om særskilt tilretteleggelse for spesifikke grupper

Som nevnt i teoridelen er en del av minstekravet for medvirkning at kommunen skal tilrettelegge for grupper som krever særskilt tilrettelegging. Her blir barn og unge spesifikt nevnt. Ut ifra datamaterialet vil jeg argumentere for at Bærum kommune viser at de tilrettelegger for unge lokalbeboere i stor grad og utover dette minstekravet i loven. Som deltaker 1 har beskrevet samler de inn innspill fra et ungdomsråd, og de fokuserer også særlig på å spørre unge om deres ønsker for Sandvika i 2040 under den årlige byfesten. Men de fleste andre deltakerne i studiet beskriver likevel at de tenker at det hovedsakelig er godt voksne innbyggere som engasjerer seg i medvirkningsprosesser fordi unge ofte ikke interesserer seg eller er klar over hva som planlegges i nærområdet deres. Dette er likevel et typisk trekk ved denne demografiske gruppen og det er selvsagt vanskelig for kommunen å skape mer engasjement fra dem utover det de har fått til for Sandvika generelt. For medvirkningsprosessene ved sjøfronten vil jeg si at det derimot ikke har blitt tilrettelagt for særskilte grupper ennå i prosessen, men denne byutviklingen er fremdeles på et tidlig stadium og det kan også tenkes at det vil være lettere å engasjere denne gruppen når det er mer håndfaste planer i en senere reguleringsplan for delområdene.

Deltaker 3, 4 og 6 drar særlig frem at de tror unge faller utenfor, mens deltaker 2 drar frem de som allerede bor i området og at det ofte fokuseres mer på nyinnflyttere. Deltaker 6 nevner godt voksne som en gruppe som kanskje ikke har de samme mulighetene i praksis fordi all informasjonen er nettbasert, og dette oppleves som utfordrende for mange i denne generasjonen. Deltaker 2 nevner også dette med at kun digitale informasjonsportaler kan virke ekskluderende mot spesifikke grupper i lokalsamfunnet. Som nevnt ligger all informasjon om

medvirkningsmuligheter på nettsidene til Bærum kommune og Statens Vegvesen eller har blitt sendt digitalt via e-post. Det kan argumenteres for at dette er lite inkluderende ovenfor den eldre demografien, og det er mulig å tenke seg at informasjonen kunne nådd ut til enda flere dersom de også informerte gjennom fysisk skriftlige varsler og informasjonsskriv. Samtidig har kommunen arrangert mange fysiske arrangementer der informasjonen presenteres muntlig og til dels skriftlig på møtene, og så lenge de eldre får med seg at dette tar sted vil jeg argumentere for at de har gode og reelle muligheter for å få med seg tilstrekkelig informasjon til å kunne medvirke i prosessen på denne måten.

5.4 Rommene for medvirkning i utviklingsprosjektet

I senere tid har det, som nevnt, blitt større fokus på transformativ planlegging og potensialet som finnes når innbyggere initierer til forandringer utover de inviterte rommene for deltakelse (Ringholm & Hofstad, 2018). På den ene siden av skalaen har man lukkede rom. Det virker, ut ifra informasjonen deltaker 1 har kommet med, som om det ikke har vært noen beslutninger som har blitt tatt i slike rom. Hen sier at «ingenting er fastbestemt før privatpersoner kommer inn». Dette er også ønskelig for det man i dag betrakter som god planlegging med deltakelse som et normativt ideal. Det er likevel viktig å påpeke at denne deltakeren også sier at det vil være lettere og mer sentralt for innbyggere å medvirke senere når reguleringsplanene kommer ut, se sitat i kapittel 4.1 tema 4. Problemet med å vektlegge medvirkning i dette stadiet av prosessen er at det da allerede vil være mange føringer som er lagt i planprogrammet. Medvirkning på et tidlig tidspunkt er derfor også viktig, som nevnt i teoridelen, og noe det bør fokuseres på for proaktiv deltakelse fra innbyggere og transformativ planlegging (Hanssen & Millstein, 2021). Det virker også, ut fra innbyggernes beskrivelse av egen opplevelse, som om ikke alle innbyggere og frivillige interessegrupper opplever at de kommer inn før viktige beslutninger har blitt vedtatt. Fra datamaterialet som har blitt samlet inn fra deltaker 2 og 3 gir disse innbyggerne inntrykk av at de føler at kommunen ikke har vært mottakelige for å ta imot innspillene deres, og medvirkningsmøtene blir heller beskrevet som informasjonsmøter uten reell mulighet for å medvirke. Likevel er det også viktig å påpeke at dette er deres opplevelse av medvirkningsprosessene fra kommunen, og det kan ikke trekkes noe konklusjon til i hvilken grad kommunen reelt sett har vært mottakelige for å gjøre endringer ved planene i dette stadiet av planprosessen basert på innspill.

Deltaker 1 nevner flere inviterte rom for deltakelse når det gjelder Sandvika generelt, og også noen for sjøfronten spesifikt. Dette har vært Sandvika ByLab, byfesten i Sandvika, digitale medvirkningsportaler, presentasjon av mulighetsstudier, høring for prinsippaken av Sandvika sjøfront og lignende. Jeg vil ut ifra disse tiltakene fra kommunen argumentere for at innbyggere og interessegrupper har hatt mulighet til å komme med innspill gjennom mange inviterte rom for medvirkning som går langt utover lovens minstekrav. Men mange av disse innbyggerne og interessegruppene beskriver at de ikke føler seg trygge på at innspillene deres blir vurdert reelt, og at kommunen først og fremst har skapt disse inviterte rommene for å oppfylle lovens krav om medvirkning. Som følge av at deltakere ikke har følt at de har kunnet påvirke utviklingsprosjektet til deres tilfredsstillelse, har fire av dem følgelig skapt krevde rom for medvirkning som en kompensasjon for at de føler at deltakelse i inviterte rom ikke er tilstrekkelig (Rørtveit, 2023). Deltaker 2 og 3 har gjort dette ved å holde et møte med naboene sine for å informere nabolaget om planene for området og sammen sende inn et høringsinnspill. De to deltakerne informerer også nabolaget fortløpende mens planprosessen foregår. Videre har også disse to innbyggerne ringt planutvalget og forespurt et eget møte for å presentere sine meninger, og ideer om sjøfronten. Dette kan også ses på som et krevd rom fordi det var disse deltakerne som skapte rommet for medvirkning, ikke de formelle planinstitusjonene. Ved å samle denne nabogruppen av eget initiativ utenfor det formelle plansystemet gjennom kollektiv mobilisering i lokalsamfunnet, har disse deltakerne altså skapt et slikt krevd rom for medvirkning. Her er maktforskjellene små fordi alle stiller som lokale innbyggere og privatpersoner med en felles interesse.

Tilsvarende har også båtforeningen som deltaker 7 representerer laget et planforslag på eget initiativ for å vise hvordan deres behov for flere båtplasser kan innarbeides i planene til kommunen. Dette vil jeg også argumentere for at er et krevd rom for medvirkning fordi interessegruppen har formidlet deres meninger gjennom å leie inn en arkitekt og gjøre eget arbeid for å fremme sine interesser og presentere dette for kommunen. Dette initiativet med å utforme et eget planforslag har altså ikke vært noe kommunen har oppfordret til eller tilrettelagt for, og interessegruppen har gjort dette arbeidet for utformelsen av planforslaget uavhengig av kommunens initierte planprosess. Det siste krevde rommet for medvirkning blant deltakerne er skapt av interessegruppen deltaker 5 representerer, der de arrangerte en paneldebatt med alle de ulike politiske partiene og idrettslagene i Bærum for å påvirke gjennom dette initiativet. Som nevnt tidligere kan en planlegger åpne opp for å tilrettelegge for gode muligheter for å skape slike krevde rom (Rørtveit, 2023). Men slik planprosessen for sjøfronten hittil har blitt lagt opp

vil jeg argumentere for at kommunen altså ikke har gjort dette. Innbyggerne og interessegruppene har heller handlet responsivt på planer de har blitt presentert. Det å ha en transformativ planleggerrolle er ikke et lovfestet krav, men det har altså blitt et normativt ideal siden den strategiske vendingen på 1990-tallet (Rørtveit, 2023). Dette vil jeg komme tilbake til i delkapittelet om responsiv og transformativ planleggerrolle.

5.5 Innbyggernes opplevelse av «et sort hull» mellom høringer

Som nevnt tidligere opplever man ofte i norsk planleggingspraksis at medvirkningstiltak utover minstekravet, og da særlig tidlig i planprosessen, er minimal og at dette gjør at innbyggere i praksis ofte har så lite informasjon på dette stadiet at de ikke deltar. Lokale aktører beskriver ofte dette som et «sort hull» der de ikke vet hva statusen på prosjektet er (Hanssen, 2013). Flere av deltakerne beskriver deres opplevelse av egen deltakelse på tilsvarende måte. Deltaker 2 nevner at slik statusen er nå, så vet de som innbyggere veldig lite og at inntrykket til vedkommende er at det virker så hemmelig hva de planlegger frem til de får mer informasjon i posten, og at det da ofte er for sent. Deltaker 3 beskriver også sin opplevelse som tilsvarende ved å stille spørsmål ved hvor alle medvirkningsforslagene blir av og at hen føler at de forsvinner fordi det går så mye tid der hen føler at de ikke blir invitert på «ordentlige, gode, faktisk informative møter». Deltaker 7 mener at det har vært en god del tilretteleggelse for medvirkningsplattformer generelt, men at hen savner at de i større grad får tilbakemeldinger om hva som skjer med engasjementet de har vist. Som deltakeren beskriver, føler de at de bruker mye tid og ressurser på å medvirke, og så er det ikke veldig mye konkret som kommer tilbake.

Med andre ord beskriver altså halvparten av deltakerne at de savner at kommunen i større grad følger opp og gir konkrete tilbakemeldinger og fortløpende statusrapporter om planprosessen. Dette samsvarer med forskning om utenforstående aktørers opplevelse av medvirkning, og er en utfordring i norsk planleggingspraksis for god planlegging (Hanssen, 2013). Samtidig nevner deltaker 4 at vedkommende har sett at innspillene deres har blitt tatt med videre i planleggingen i saksdokumentene, blant annet i oppsummeringsdokumentet av høringsinnspillene til prosjektet. Dokumentet er offentlig tilgjengelig, og alle deltakerne sine innspill står oppført her med et skriftlig svar til hvert innspill. Dette viser at kommunen i det minste har tatt til seg innspillene i den grad at de har kommet med et konkret svar til hver deltaker. Men samtidig er deltaker 4 som nevnt godt kjent med planprosessen gjennom deres stilling, og har derfor kompetansen til å vite hvor hen skal se. Dette er det ikke alle innbyggere

som vil ha kunnskap om. Jeg vil derfor argumentere for at kommunen muligens kunne lagt inn mer ressurser for å gi mer utfyllende oppdateringer og fortløpende statusrapporter for planprosessen.

Det er også viktig å understreke at innbyggere ikke kan forvente å få gjennom ønskene sine selv om innspillene er tatt inn og innbyggerne har mottatt en skriftlig respons, fordi det i et planarbeid alltid vil være motstridende interesser mellom ulike aktører. Men det kan altså argumenteres for at kommunen kunne lagt inn noe mer innsats i å få innbyggere og andre til å føle at innspillene deres blir realistisk vurdert og gitt hyppigere statusrapporter for planarbeidet mellom stegene i planprosessen. Det bør også være åpenhet om hvilke vurderinger som er gjort og hvorfor til hvert steg i planprosessen. I tillegg kunne kommunen gitt tydeligere informasjon om formålet med deltakernes medvirkning, altså hva prosessen er, hva man kan medvirke på i dette stadiet og hva som kommer senere. Mer informasjon rundt dette kunne ført til at innbyggernes opplevelse hadde blitt bedre og at de hadde følt at deres behov ble imøtegått i større grad, slik at denne opplevelsen av «et sort hull» ble mindre. Dette kunne gitt deltakerne en bedre opplevelse som aktive deltakere i planprosessen og dermed satt medvirkningsprosessen på et høyere nivå i Arnsteins medvirkningsstige og White sin interessetypologi (Arnstein, 1969; White, 1996).

5.6 Responsiv- og transformativ planleggerrolle

Som nevnt i teoridelen er det, ifølge Arnsteins medvirkningsstige og Whites interessetypologi, flere stadier for innbyggeres grad av innflytelseskraft i planprosjekter. Høyest i Whites interessetypologi er transformativ deltakelse (White, 1969). I tråd med den strategiske vendingen på 1990-tallet har det blitt et økende fokus på utvikling nedenfra for å imøtekomme det pluralistiske samfunnsbildet og kompleksiteten når det gjelder styringsformer i planlegging. For å gjøre dette, fokuserer altså planlegging i dag i større grad på proaktiv deltakelse fra innbyggere og andre lokale aktører, der det normative idealet er en planlegger som handler ut fra en balanse mellom responsiv og transformativ ståsted, der planleggeren følger det hierarkiske lovverket og samtidig tar en mer initierende og handlingsutløsende rolle (Rørtveit, 2023).

Når det gjelder Bærum kommunes medvirkningsmetoder for Sandvika generelt vil jeg argumentere for at kommunen har lagt inn mye fokus på å tilrettelegge for aktiv deltakelse blant

et mangfold av innbyggernes demografiske grupper. De har gått langt over minstekravet for medvirkning her, og etter min mening legger de inn mye innsats for å høre hva innbyggerne ønsker for utviklingen av byen deres. Disse medvirkningsmetodene er imidlertid innenfor inviterte rom for medvirkning ved at de er satt opp og styres av kommunen, men kommunen legger også mye innsats i å tilrettelegge for at sosiale grupper som krever særlig fokus også får en stemme i prosessene. Etter min mening gjennomfører kommunen her mye transformativ planlegging. I den forbindelse ønsker jeg særlig å trekke frem ByLaben i 2019, der Bærum kommune tydelig viser at de ønsker å medvirke fra innbyggere for å skape nye ideer og for å planlegge byutvikling for hele byen og ikke bare som en respons til et spesifikt byggeprosjekt fra en annen aktør. Gjennom ByLaben, den årlige byfesten i Sandvika og lignende tiltak tilrettelegger altså kommunen godt for transformativ planlegging der innbyggeres innspill får nyskapende verdi og som igjen øker legitimiteten til planleggingen. Dette setter medvirkningen i Sandvika for utvikling av byen generelt på et høyere nivå i Arnsteins og Whites modeller.

Slik jeg vurderer det vil jeg altså påstå at kommunen fokuserer mye på medvirkning og gode medvirkningsmetoder i planprosessene for Sandvika generelt. Når det gjelder utviklingen av sjøfronten spesifikt vil jeg si at det virker som om kommunen fokuserer mer på medvirkning senere i prosjektet når reguleringsplanene skal utarbeides. Som tidligere nevnt har kommunen kun lagt opp til medvirkning som oppfyller lovens minstekrav hittil i planprosessen for sjøfronten spesifikt, mens de har gått langt utover denne for Sandvika generelt. Det har vært relativt lite innspill når det gjelder planprogrammet for sjøfronten, og som deltaker 1 nevner er dette fordi de ikke har kommet så langt i planprosessen ennå. Deltakeren nevner at det hittil har vært snakk om så store strukturer at det blir vanskeligere for privatpersoner å delta, og at det vil være mer medvirkning i reguleringsplanene på et høyere detaljnivå.

Dette er, som vist tidligere, et vanlig dilemma i planleggingspraksis fordi innbyggernes rolle da ofte ender opp med å bli hovedsakelig responsiv, og jeg vil argumentere for at slik planlegging kan gjøre at kommunen går glipp av et potensiale for proaktiv deltakelse som videre kan føre til mer transformativ planlegging tilrettelagt for det spesifikke området. I tillegg kan dette fokuset på medvirkning i senere stadier i planprosessen føre til at føringer i større grad allerede er lagt når innbyggeres innspill får mer oppmerksomhet. Deltaker 2, 3 og 7 har, som nevnt i delkapittel 5.4, handlet proaktivt på eget initiativ ved å danne en nabolagsgruppe og å utforme et eget planforslag for området. Disse deltakerne har uttrykt at de føler at dette er nødvendig for å bli hørt. Denne proaktive deltakelsen er ikke noe som er tilrettelagt av kommunen, men

noe de gjør av eget engasjement. Disse deltakerne har altså, slik jeg vurderer det, handlet proaktivt som en reaksjon til planer de har blitt bevisst på, i stedet for at kommunen legger opp til transformativ planlegging der lokalbefolkningen kan bidra til å for å forme nye ideer for området før planleggingen begynner. Men samtidig er det også, som deltaker 1 sier, vanskelig for innbyggere og andre lokale aktører å sette seg inn i så store strukturer, og for kommunen å kunne endre så overordnede planer. Tidlig proaktiv deltakelse fra innbyggere gjennom transformativ planlegging er altså en utfordrende og ressurskrevende prosess, og ikke noe kommunen er lovpålagt å gjøre. Jeg vil også argumentere for at det vil være ulike prosesser som egner seg bedre enn andre for transformativ- og responsiv planlegging. For utviklingen av Sandvika generelt vil jeg si at utviklingen egner seg godt for transformativ planlegging, slik kommunen også legger opp til. For sjøfronten spesifikt vil det imidlertid være mer passende med responsiv planlegging, siden byutviklingen har oppstått med formål om å møte et behov i forbindelse med utarbeidelsen av den nye E18. Jeg vil derfor argumentere for at kommunen ikke kan kritiseres for at de ikke har tilrettelagt for mer transformativ planlegging for utviklingen av sjøfronten spesifikt hittil, da prosjektet ikke nødvendigvis egnes for dette.

Som jeg har argumentert for tidligere kan det ofte være fordelaktig å tilrettelegge for mye medvirkning i et tidlig stadium i planprosjektet, slik at kommunen kan utnytte potensialet for proaktiv deltakelse og verdifull lokalkunnskap for god planlegging. Slik tidlig deltakelse vil også kunne bidra til å øke planprosessens legitimitet og gi innbyggernes en sterkere følelse av eierskap for nærområdet sitt (Rørtveit, 2023). Samtidig er det også utfordrende fordi det på dette tidspunktet ikke er mye informasjon tilgjengelig og det er snakk om store strukturer. På den andre siden risikerer man også å gå glipp av et potensiale for transformativ deltakelse som tilrettelegger for innovativ og nyskapende planlegging. Som deltaker 2 og 3 nevner følte de behov for å forespørre et eget møte for å presentere sine tanker om sjøfronten. Her handlet de altså responsivt på det som har kommet ut hittil. Deltaker 7 handlet også proaktivt som en demonstrasjon til allerede presenterte planer for å vise hvordan deres behov for båtplasser kunne arbeides inn i deres planer. Jeg vil dermed altså argumentere for at deltakernes opplevelse av eget engasjement, og kommunens potensiale for transformativ og strategisk planlegging, muligens kunne blitt utnyttet bedre dersom det var like stort fokus på aktiv deltakelse fra innbyggere og andre lokale aktører på et tidlig tidspunkt i planlegging som ved senere tidspunkt. Slik kunne planleggingen også vært mer transformativ og nådd høyere opp på Whites interessetypologi. Men samtidig, som White (1996) skriver, er medvirkning en dynamisk prosess og kan endre seg i løpet av et planprosjekt. Det er derfor fortsatt potensial for at

planleggingen kan være mer transformativ senere i prosessen når reguleringsplaner for delområdene legges ut for høring.

5.7 Innbyggeres grad av innflytelse på utviklingen av Sandvika sjøfront

Til slutt i analysedelen skal jeg diskutere innbyggernes opplevelse av egen innflytelse på utbyggingen av sjøfronten hittil. Informant 2 og 3 har nevnt at de føler at møtene de har deltatt på virker mest informative og at politikerne til stede ikke egentlig har vært mottakelige for å ta imot meninger fra dem. Informant 3 har uttrykt at hen også føler at mulighetsstudiene som ble vist, ble presentert som allerede vedtatte planer og at politikerne «har piggene ute» når de som lokalbeboere kommer med forslag i deres møter. Deltakeren kommenterer at hen savner å få vite hvor disse medvirkningsforslagene blir av. Deltakeren beskriver tilsvarende opplevelse for ByLaben i 2018. Deltakeren uttrykker altså at hens opplevelse av egen deltakelse er at medvirkningsmulighetene først og fremst brukes til å informere lokalbefolkningen og at hen ikke egentlig har mulighet til å påvirke planene. Deltaker 2 nevner også dette med at møtene de har deltatt på har følt som informasjonsmøter: «et medvirkningsmøte er en dialog mener jeg. Informasjon går bare den ene veien, og dette var informasjon». Deltakeren beskriver videre at en ikke kan forvente at egen deltakelse fører til endring, da kommunens oppgave er å veie ulike interesser opp mot hverandre. Men deltakeren beskriver at hen føler at innspillene deres ikke faktisk tas inn og vurderes reelt.

Deltaker 7 beskriver også sin opplevelse av egen medvirkning tilsvarende med deltaker 2 og 3, og sier at medvirkningsprosessene føles mer symbolsk. Disse tre deltakerne viser en forståelse over at man ikke kan forvente at egne ønsker kommer frem, men beskriver sin opplevelse av medvirkning som det som på Arnsteins medvirkningsstige kun kan plasseres under informasjon. På dette trinnet er formålet mest å informere og overtale innbyggerne til å akseptere det som egentlig allerede er vedtatt. Men på den andre siden er det relevant å påpeke at båtforeningen har fått flere båtplasser hittil i planleggingen som følge av deres ressursbruk. Dette er ressurser som en vanlig innbygger typisk ikke vil ha, og deltakeren mener selv at deres interessegruppe fikk oppfylt dette fordi de har rettigheter. Deltakeren sier videre: «altså som en ren interessent uten rettigheter, så har du ikke mye du skulle sagt». Denne interessegruppen har altså påvirket prosjektet til en viss grad, noe som vil plassere medvirkningen høyere på Arnsteins medvirkningsstige enn informasjon, som da er konsultasjon. Her får innbyggerne en stemme i prosessen, men det er likevel ingen garanti for at deres meninger vil bli hørt. Man

forsøker altså her til en viss grad å tilrettelegge for medvirkning, men prosessen blir likevel mer symbolsk. Men selv om båtforeningen fikk gjennom sitt ønske, er det viktig å presisere at deltakeren beskriver at hen ikke tror en vanlig innbygger uten rettigheter vil ha like mye påvirkningskraft.

Deltaker 1 nevner også en idé om en kulvertløsning for hovedlokalveien som en mulighet for utbyggingen av sjøfronten, og deltaker 2 har nevnt at denne ideen opprinnelig var vedkommende sin som hen presenterte til kommunen. Deltaker 3 har også nevnt at kommunen sier de skal undersøke mer med sjø og fjord og at området de skal utbygge har blitt redusert, slik de ønsket. Man kan altså her allerede i en tidlig fase av planprosessen se noe reell innvirkning på kommunens planlegging fra innbyggernes engasjement. Jeg vil ut ifra deltaker 2, 3 og 7 sine inntrykk argumentere for at de opplever egen medvirkning tilsvarende til nivået informasjon eller konsultasjon på Arnsteins stige og instrumentell medvirkning i Whites typologi.

Men inntrykket om at medvirkningen hovedsakelig oppleves som symbolsk er ikke entydig blant alle deltakerne i dette studiet. Deltaker 6 beskriver at de har et godt inntrykk av kommunens medvirkningsmuligheter, og at det ikke er sånn at de alltid blir hørt, men at de har mulighet til å komme med innspill og delta i mange møter. Deltakeren sier også at hen tror private innbyggere har like god mulighet til å medvirke som dem og at kommunen er åpne og velvillige til å ta imot innspill fra alle. Deltaker 5 beskriver en opplevelse av at man må jobbe godt og lenge, og særlig som en ikke-kommersiell interessent, men at man gjennom å vite hvilke knapper man skal trykke på kan få reell påvirkning. Deltakeren beskriver at det kan være vanskelig for en innbygger fordi de selv har mye erfaring fra tidligere planprosjekter slik at de vet hva de skal si og hvor de skal legge inn kreftene sine. Men deltakeren sier videre at så lenge de gjør et godt grunnarbeid, så tar politikerne til seg innspillene deres. Deltaker 4 nevner også at hen tenker at innspillene kan tas videre, gitt at man har ressurser til å følge opp i videre prosesser i planarbeidet. Vedkommende tenker altså at man kan ha reell innflytelse som innbygger, men at dette krever mye ressurser. Disse deltakernes opplevelse av egen medvirkning er altså noe mer positiv, der de vektlegger at man kan ha reell innflytelse dersom man legger inn mye egen innsats. Dette kan altså også brukes for å argumentere for at medvirkningen oppleves som høyere på stigen enn informasjon for deltakerne totalt sett.

Videre er det også viktig å påpeke at forskjellige nivåer for innflytelse fra innbyggere vil være passende til ulike prosjekter og til ulik tid, som nevnt i teorien (White, 1996). Lavere nivåer kan være fordelaktig på grunn av begrensede ressurser og kapasitet. Toppen av modellene til Arnstein og White kan også være urealistisk fordi man som planlegger i mange tilfeller må arbeide for å skape konsensus blant interessenter, jf. teorien om kommunikativ planlegging. Innbyggerne som har blitt intervjuet har hatt ganske samsvarende mål som omhandler dette med å bevare naturen, kyststiene og lignende, mens interessegruppene har hatt innspill som har fokusert på deres interessefelt. Det er ikke slik at alles innspill alltid kan gjennomføres, og det vil også være motstridende mål blant forskjellige innbyggers og interessegruppers ønsker. Som nevnt tidligere er det en vanlig utfordring i planleggingspraksis at noen stemmer blir hørt i alle prosjekter (Pløger, 2017). Medvirkning på toppen av Arnsteins medvirkningsstige vil nok ikke være fordelaktig i et prosjekt som dette, da det krever mye ressurser og tid for både kommunen og innbyggerne, og det er tydelig fra mengden innspill at mange trolig ikke er så engasjerte i denne utbyggingen. En planlegger i kommunen vil også ha kunnskap for å ta fornuftige valg som de fleste i en lokalbefolkning ikke vil ha. I tillegg, som nevnt i teorien, bør planleggeren handle ut fra en balanse mellom et responsiv og transformativt ståsted for å ta hensyn til den økende kompleksiteten i samfunnet (Rørtveit, 2023). Med dette vil jeg altså argumentere for at det ikke nødvendigvis er negativt at medvirkningen i dette planprosjektet ikke oppleves å være på et høyere nivå i Arnsteins medvirkningsstige. Samtidig kunne det vært fordelaktig dersom Bærum kommune i større grad tydeliggjorde hvilke forventninger innbyggerne kan ha til egen medvirkning ved å gi mer informasjon fortløpende om prosessen mellom de ulike stegene, og et høyere nivå kunne også ført til økt legitimitet i planprosessen og en sterkere følelse av eierskap til nærområdet blant innbyggerne.

Som Sarah White (1996) vektlegger, bør det heller ikke antas at innbyggere alltid vil ha interesse av å ha så mye innflytelse som mulig, da dette også kan kreve mye arbeidskraft fra dem. Men fra flere av informantene er det tydelig at de gjerne skulle hatt mer innflytelse, eller større sikkerhet for at innspillene deres faktisk blir reelt vurdert. Det kan virke som om flere av deltakerne opplever at kommunen holder medvirkningen på det enkleste nivået, altså nominell, og at de gjerne skulle vært på et høyere nivå. Ut fra deltaker 2, 3, 5 og 7 sine beskrivelser av egne opplevelser, kan det argumenteres for at de ønsker å være på tredje nivå av White sin fremstilling, nemlig representativ deltakelse, der de får en stemme og påvirker utviklingen i samsvar med lokalbefolkningens interesser. Men dette kan også være urealistisk i forhold til hvilke ressurser kommunen har tilgjengelig for dette planprosjektet.

Andre deltakere virker også fornøyde med egen grad av innflytelse og kommunens tilretteleggelse for medvirkning, og da særlig deltaker 4 og 6. Når det gjelder kommunens tilretteleggelse for og syn på medvirkning vil jeg argumentere for at Bærum kommune virker interesserte i å høre lokalbefolkningens ønsker for utviklingen av Sandvika generelt. De utfører mange ulike metoder for medvirkning, og går utover minstekravet for å samle inn meninger fra alle grupper i samfunnet. Når det gjelder medvirkningen for spesifikt sjøfronten hittil er det tydelig at kommunen har noen utfordringer for å tilby den samme kvaliteten på medvirkningsprosessene på grunn av at staten eier veien, og kommunen opplever at de ikke selv har så mye de skulle sagt. Men det vil fortsatt gjenstå å se om det vil bli mer fokus på medvirkning når reguleringsplanene for områdene kommer, slik deltaker 1 selv sier at det vil bli. Og når det gjelder utviklingen av Sandvika generelt, vil jeg altså argumentere for at kommunen gjør en god jobb for å tilrettelegge for et høyt nivå av medvirkning på det representative nivået i Whites fremstilling. Likevel er innbyggernes opplevelse av egen innflytelse sentral, og det er tydelig at de fleste deltakerne i dette studiet ikke opplever medvirkning i Sandvika på et slikt høyt nivå. Jeg vil derfor argumentere for at det virker som om det er et misforhold mellom Sandvikas innsats for god medvirkning og innbyggers opplevelse av egen deltakelse.

Den øverste formen for medvirkning er transformativ medvirkning i Whites interesstypologi og innbyggerkontroll i Arnsteins medvirkningsstige. Slik transformativ medvirkning vil gi myndighetsutøvelse til innbyggere og kunne utfordre «status quo» ved at offentlige aktører tilrettelegger for at utviklingen av et område kontrolleres nedenfra gjennom transformativ planlegging. For områder som er i endring kan du som planlegger altså velge å arbeide responsivt eller transformativt. Når planleggeren tar en mer transformativ planleggerrolle vet man ikke hva potensialet for en bydel er, og man oppsøker aktivt ulike grupper og aktører for å initiere til drøfting om hva de tenker området kan bli (Healey, 2009). For Sandvika generelt har kommunen tilrettelagt for proaktiv deltakelse gjennom transformativ planlegging ved å samle inn meninger fra ulike grupper gjennom å snakke med dem direkte, som for eksempel på den årlige byfesten i Sandvika, og lignende arbeid. Men for sjøfronten spesifikt har de hittil kun fulgt det hierarkiske plansystemet, og utformet området ut fra en bestilling som følge av E18-prosjektet. Jeg vil dermed argumentere for at det virker som om kommunen har fokus på en transformativ planleggerrolle for utviklingen av Sandvika generelt, men at de for sjøfronten hittil kun har handlet responsivt. De kan fortsatt tilrettelegge mer for transformativt arbeid

senere i prosessen, men slik situasjonen er nå, kan kommunen ha gått glipp av et potensial for gode ideer og innspill tidlig i prosessen som kan bidra med å legge videre føringer for medvirkningen av sjøfronten. Det er også tydelig at flere deltakere er misfornøyde med graden av innvirkningsmulighet de føler at de har på dette tidspunktet i planprosjektet.

Men som nevnt i teoridelen påpeker White at medvirkning er en dynamisk prosess, og innbyggerne kan derfor oppleve at de får medvirket på et høyere nivå i Whites interesselypologi senere i planarbeidet (White, 1996). Slik planleggingen for dette området er i dag mener jeg at man kan beskrive medvirkningen som konsultasjon på Arnsteins medvirkningsstige, der innbyggerne får ha en stemme i prosessen, men uten noe garanti for å bli hørt. Det tilrettelegges for at innbyggerne og interessegruppene har en stemme, men mange av informantenes opplevelse er at denne deltakelsen ofte blir mest symbolsk (Arnstein, 1969). Som deltaker 7 nevner er hans inntrykk at du ikke har mye du skulle sagt uten spesifikke rettigheter. På Whites interesselypologi vil jeg plassere deltakernes inntrykk av medvirkningen deres hittil mellom nominell og representativ. Men, som nevnt tidligere, kritiseres også Arnstein sin medvirkningsstige for å legge opp til at mer medvirkning alltid er positivt og det man bør strebe etter. Det trenger derfor ikke å være negativt at deltakerne ikke føler at de har større myndighetsutøvelse, da planene for dette området hittil omhandler store strukturer og befinner seg på et tidlig stadium i prosessen.

6. Konklusjon

I dette kapittelet vil jeg bruke funnene i analysen til å svare på problemstillingen og tilhørende forskningsspørsmål. Muligheter for videre forskning vil også bli diskutert. Problemstillingen for denne oppgaven har vært: «*I hvilken grad opplever innbyggere og frivillige interessegrupper at de har reell innflytelse gjennom medvirkning på utviklingen av Sandvika sjøfront*». Forskningsspørsmålene har vært følgende:

- *I hvilken grad tilrettelegger Bærum kommune for medvirkning fra ikke-kommersielle interessenter?*
- *Hvilke tiltak gjennomfører Bærum kommune for å sikre medvirkning fra alle grupper i samfunnet?*
- *I hvilken grad opplever innbyggere og frivillige interessegrupper at de får tilstrekkelig informasjon om prosjektet og om medvirkningsmuligheter?*

Jeg vil først gi et svar på hvert forskningsspørsmål og deretter konkludere med å gi et svar på problemstillingen. Når det gjelder i hvilken grad kommunen tilrettelegger for medvirkning fra ikke-kommersielle interessenter vil jeg argumentere for at kommunens medvirkningsmetoder for Sandvika generelt går langt utover lovens minstekrav, og at det virker som om kommunen legger mye fokus på å samle inn innbyggers meninger og ønsker. For spesifikt sjøfronten vil jeg på den andre siden argumentere for at medvirkningsmulighetene for prosjektet hittil kun følger dette minstekravet. Men medvirkningen for Sandvika generelt inkluderer også området for sjøfronten indirekte, og det er derfor relevant å trekke frem at kommunen, etter min bedømmelse, har lagt inn mye ressurser for god medvirkning her som også omfatter medvirkning for sjøfronten utover minstekravet. Planleggingen for sjøfronten er også i dag kun på et tidlig stadium, og slik deltaker 1 sier, vil det bli mer medvirkning når reguleringsplaner for delområdene blir ferdigstilt. Målkonflikten med Statens Vegvesen er også en reell utfordring som jeg vil si bidrar til at tilretteleggelsen for medvirkningsmulighetene fra innbyggere blir mer utfordrende for kommunen. For dette forskningsspørsmålet vil jeg derfor konkludere med at kommunen tilrettelegger for medvirkning i høy grad.

Når det gjelder i hvilken grad innbyggere og interessegrupper opplever at de får tilstrekkelig informasjon om prosjektet og medvirkningsmuligheter, vil jeg argumentere for at et stort flertall av deltakerne i studiet beskriver at føler at de må legge inn mye egen innsats for å holde seg

oppdatert. Flere deltakere beskriver at man må lete godt, og at dette er tidskrevende. Dette samsvarer med tidligere presentert teori som beskriver dette som en vanlig utfordring i norsk planleggingspraksis. Det er derfor ikke noe som er unikt til Bærum kommunes arbeid, men et normativt ideal som alle kommuner bør strebe etter. Deltaker 2 og 4 nevner at kommunen kunne gitt fysisk informasjon i form av plakater i nærmiljøet eller fysisk post i tillegg til informasjonen som finnes elektronisk i dag som et tiltak for å informere innbyggere i større grad. Det virker også som om det er et misforhold mellom hvem kommunen anser som direkte berørt av prosjektet og hvem som føler seg berørte.

Halvparten av deltakerne beskriver også at de opplever at de ikke får nok informasjon fortløpende i prosessen, og at det oppleves som et «sort hull» mellom stegene i planprosessen, som også er en vanlig utfordring i norsk planleggingspraksis. Disse deltakerne ønsker altså mer tilbakemeldinger for innspillene de kommer med og mer fortløpende informasjon om statusen for planprosjektet. Men dette må også ses i perspektiv av at kommunen må avveie fornuftig ressursbruk opp god varsling og informasjon om planene. Til dette forskningsspørsmålet vil jeg dermed konkludere med at selv om kommunen legger inn mye innsats for å informere innbyggere, opplever de fleste deltakerne i dette studiet at man må legge inn mye egen innsats for å holde seg oppdatert og at det er en mangel på tilbakemeldinger. Det kunne også vært fordelaktig om kommunen i større grad fokuserte på å informere om medvirkningen sitt formål i form av hva prosessen er, hva man kan medvirke på nå og hva som kommer senere. Dette kunne ført til at innbyggerne opplevelse av egen medvirkning ble bedre. Men andre deltakere beskriver også at de føler at kommunen informerer bra. Det er viktig å poengtere at deltakerne som beskriver dette har også har mer kompetanse og et bedre etablert forhold til kommunen sammenlignet med andre deltakere. Jeg vil dermed argumentere for at innbyggerne og interessegruppene opplever at de til en viss grad får tilstrekkelig informasjon om prosjektet og medvirkningsmuligheter.

Det siste forskningsspørsmålet handler om hvilke tiltak kommunen gjennomfører for å sikre medvirkning fra alle grupper i samfunnet. Ut fra analysen vil jeg argumentere for at Bærum kommune har hatt fokus på unge for utviklingen av Sandvika generelt. For sjøfronten spesifikt har de ikke vist særlig fokus på denne gruppen hittil i planprosessen, men siden sjøfronten inngår i planleggingen av Sandvika vil jeg si at de gjennom dette arbeidet har fokusert på denne gruppen. Imidlertid beskriver de fleste deltakerne at deres inntrykk er at det for det meste er godt voksne som deltar i møter og lignende, men dette er altså en vanlig utfordring i norsk

planleggingspraksis og ikke et problem som er unikt for Bærum kommune. Fra deltakernes innspill har eldre blitt trukket frem som en gruppe som kanskje har vanskeligheter med å delta fordi all informasjon om prosjektet og medvirkningsmuligheter ligger digitalt. For å tilrettelegge for denne gruppen kunne muligens kommunen lagt opp til mer skriftlig informasjon i form av fysiske plakater eller skriftlig post. Men samtidig holder også kommunen flere fysiske møter, og så lenge denne demografiske gruppen får med seg invitasjonene til disse, vil de ha mulighet til å motta informasjon og komme med innspill muntlig her.

Deltaker 3 trekker frem at yrkesfaglige arbeidere og andre uten høyere akademisk utdanning muligens vil ha vanskeligere for å holde seg oppdatert om planprosessene. Deltaker 1 og 4 nevner at det er en vanlig utfordring at innspillene kun gjenspeiler en liten gruppe i lokalsamfunnet sine ønsker. Men samtidig er slike planarbeid komplekse prosesser, og det vil være vanskelig for en kommune å fremstille informasjonen korrekt og i tilstrekkelig grad uten at det også er komplekst. Men gjennom større fokus på flere former for varsling i form av fysiske plakater, fysisk post og lignende, ville muligens kommunen mottatt innspill fra et større mangfold blant befolkningen og dermed skapt mer representativ medvirkning. Samtidig er dette også ressurskrevende og kan være vanskelig å gjennomføre i praksis for alle planprosjekter. Det er også ikke noe som er lovpålagt, og jeg vil argumentere for at kommunen fokuserer på inkluderende medvirkning til en relativt høy grad.

Videre skal jeg svare på problemstillingen for oppgaven. Ut ifra analysen vil jeg si at det ikke virker som om kommunen legger opp til å tilrettelegge for transformativ planlegging for sjøfronten spesifikt. I stedet har halvparten av deltakerne handlet proaktivt som en reaksjon på allerede foreslåtte planer. Det kan derfor argumenteres for at man kan gå glipp av et potensiale for å utforme planer tilpasset til lokalkunnskap og ideer fra innbyggere gjennom transformativ planlegging. Mitt syn er at kommunen tilrettelegger godt for mange ulike inviterte rom for medvirkning for utviklingen av Sandvika der de også handler transformativ, men at planleggerne kun handler responsivt når det gjelder sjøfronten spesifikt hittil. Her er det også et dilemma med tidspunktet for medvirkning og det virker som om kommunen fokuserer mest på medvirkning sent i prosessen. Dette kan altså føre til at man mister dette potensialet for nye ideer og god tilpasning til lokalmiljøet gjennom mer transformativ planlegging.

Ut ifra datamaterialet beskriver også flere av deltakerne at de føler at kommunen ikke er mottakelige for å vurdere innspillene deres reelt. Møtene blir av flere deltakere beskrevet som

informative fremfor en samtale med fokus på dialog, og noen av dem beskriver også medvirkningsprosessene som noe kommunen mest av alt gjennomfører for å oppfylle lovkravet. En overvekt av deltakerne beskriver også en følelse av at det ikke er lett for en vanlig innbygger å medvirke, på grunn av vanskeligheter for å holde seg oppdatert på hele planprosessen og mangel på rettigheter, som særlig deltaker 7 trekker frem som viktig for reell påvirkning. Men dette er ikke alle deltakernes inntrykk, da noen deltakere også beskriver at kommunen oppleves som mottakelige til å ta imot innspill og positive til deltakernes engasjement så lenge deltakeren legger inn egen innsats. Basert på analysen som er gjort vil jeg argumentere for at deltakerne opplever egen innflytelseskraft tilsvarende som mellom steget «informasjon» og «konsultasjon» i Arnsteins medvirkningsstige, og instrumentell medvirkning i Whites typologi. Noen av deltakernes opplevelse vil jeg si plasseres på førstnevnte steg og andre på sistnevnte steg av Arnsteins medvirkningsstige.

Det er imidlertid viktig å understreke at noen av deltakernes beskrivelse av at kommunen ikke oppleves som mottakelige for innspill ikke kan brukes for å trekke noe konklusjon til i hvilken grad kommunen reelt sett er mottakelige for dette. Det er også ikke gitt at innbyggeres ønsker vil oppfylles selv om de reelt vurderes, men det kan altså argumenteres for at kommunen kunne lagt inn noe mer innsats for å få innbyggere og andre til å føle at innspillene deres reelt blir vurdert. Det virker som om kommunen legger inn mye innsats for å tilrettelegge for god medvirkning av Sandvika generelt, og dermed indirekte sjøfronten, men at det virker som om det er et misforhold mellom innsatsen kommunen legger inn for å tilrettelegge for god og reell medvirkning og de fleste av deltakerne sin opplevelse av egen deltakelse og innflytelseskraft. Jeg vil derfor konkludere med at innbyggere og frivillige interessegrupper føler at de har reell innflytelse gjennom medvirkning på utviklingen av Sandvika sjøfront til en viss grad, men at de fleste uttrykker et ønske om mer innflytelseskraft.

Som nevnt i innledningen av denne oppgaven tillegges medvirkning i planprosesser stadig mer fokus og anses i dag som en nødvendighet for god planlegging. Ved videre forskning hadde det vært interessant å studere funnene i denne forskningen mot et annet lignende casestudie for å sammenligne innbyggeres opplevelse av egen innflytelseskraft på tvers av kommuner. Like interessant hadde det vært å følge denne prosessen over tid og samle inn data fra deltakerne senere i prosessen for å analysere hvordan deres inntrykk av egen medvirkning har endret seg over tid i planprosessen. Det kunne også vært spennende å sammenligne Statens Vegvesens syn på medvirkningsprosessene i dette prosjektet med kommunens syn, og se om det er store

forskjeller på hvordan disse instansene ønsker å gå frem for å inkludere innbyggere og andre lokale aktører i arbeidet deres. Til slutt tenker jeg at det hadde vært lærerikt å gjennomføre en kvantitativ undersøkelse om det samme teamet, der man ikke samler inn like dyptgående datamateriale fra hver deltaker, men heller fokuserer på mengden deltakere over flere byutviklingsprosjekter for å samle inn svar som i større grad vil være representative for hele befolkningen.

7. Referanseliste

- Allmendinger, P. (2002). *Planning theory*. Palgrave.
- Arnstein, S. (2000). A ladder of citizen participation. *LeGates, Richard T*, 238-250.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of planners*, 35(4), 216-224.
- Banfield, E. C. (1985). *Ends and means in planning*. Springer.
- Barrantes, C. & Yagüe, J. L. (2012). Planning theory in postmodernity. *PLANNING AND COMMUNITY DEVELOPMENT: CASE STUDIES*, 9.
- Birkeland, M. (2016). *En kvalitativ analyse av medvirkning i Plan og bygningsloven: er loven om medvirkning hensiktsmessig for reguleringsplaner utarbeidet av private aktører?* [Høgskolen i Lillehammer].
- Brink, H. I. (1993). Validity and reliability in qualitative research. *Curationis*, 16(2), 35-38.
- Bäcklund, P. & Mäntysalo, R. (2010). Agonism and institutional ambiguity: Ideas on democracy and the role of participation in the development of planning theory and practice-the case of Finland. *Planning theory*, 9(4), 333-350.
- Bærum kommune. (2019). *Planstrategi 2019-2023. Med planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel*. Bærum kommune.
<https://www.baerum.kommune.no/globalassets/styrende-dokumenter/kommuneplan-samfunnsdel/planstrategi-2019-2023.pdf>
- Bærum kommune. (2020, 02. juni 2022). *Sandvika sjøfront*. Bærum kommune,.
<https://www.baerum.kommune.no/politikk-og-samfunn/samfunnsutvikling/stedsutvikling-i-barum/sandvika3/sandvika-sjofront/>
- Bærum kommune. (2022a, 07. juli 2022). *E18*. Bærum kommune,. Hentet 13. oktober 2022 fra <https://www.baerum.kommune.no/tjenester/vei-trafikk-og-parkering/prosjekter-vei-trafikk-og-kollektivtrafikk/e18/>
- Bærum kommune. (2022b). *Oppsummering av høringsuttalelser - etter 1. gangs behandling*
<https://geointegrasjon.baerum.kommune.no/Arealplan/doks/wfdocument.ashx?journalpostid=2020717465&dokid=6100293&versjon=3&variant=A&>
- Connell, D. J. (2010). Schools of planning thought: Exploring differences through similarities. *International Planning Studies*, 15(4), 269-280.
- Connor, D. M. (1988). A new ladder of citizen participation. *National civic review*, 77(3), 249-257.

- Cornwall, A. (2008). Unpacking 'Participation': models, meanings and practices. *Community development journal*, 43(3), 269-283.
- Davidoff, P. (1965). Advocacy and pluralism in planning. *Journal of the American Institute of planners*, 31(4), 331-338.
- Dunn, K. (2021). Engaging Interviews. I I. Hay & M. Cope (Red.), *Qualitative research methods in human geography* (5. utg., s. 148-185). Oxford.
- Edgren, H., Nordberg, K. H. & Roos, M. (2021). *Masteroppgaven i samfunnsfag - en håndbok for lærerstudenter* Universitetsforlaget.
- Falleth, E., Saglie, I.-L. & Hanssen, G. S. (2010). Makt og medvirkning i urban reguleringsplanlegging. *Plan*, 42(1), 64-67.
- Falleth, E. I., Hanssen, G. S. & Saglie, I.-L. (2008). *Medvirkning i byplanlegging i Norge*. Oslo: Norsk institutt for by-og regionforskning.
- Gaventa, J. (2004). Towards participation as transformation: critical themes and challenges. I S. Hickey & G. Mohan (Red.), *Participation - from tyranny to transformation?* (s. 25-39). Zed Books
- Hanssen, G. S. (2013). Medvirkning – med virkning? *Plan*, 45(3), 18-23.
- Hanssen, G. S. (2015). Medvirkning i planleggingen av den kompakte by - hvordan er praksis? I G. S. Hanssen, H. Hofstad & I.-L. Saglie (Red.), *Kompakt byutvikling : muligheter og utfordringer* (s. 97-113). Universitetsforlaget.
- Hanssen, G. S. & Millstein, M. (2021). Medvirkning i byromsutviklingen. I G. S. Hanssen & M. Millstein (Red.), *Demokratiske byrom* (s. 171-189). Universitetsforlaget.
- Healey, P. (1992). Planning through debate: The communicative turn in planning theory. *The Town planning review*, 143-162.
- Healey, P. (2009). In search of the "strategic" in spatial strategy making. *Planning theory & practice*, 10(4), 439-457.
- Hurlbert, M. & Gupta, J. (2015). The split ladder of participation: A diagnostic, strategic, and evaluation tool to assess when participation is necessary. *Environmental Science & Policy*, 50, 100-113.
- Kamruzzaman, P. & White, S. C. (2018). Empowerment and community participation. *The International Encyclopedia of Anthropology*, 1-10.
- Kenny, A., Farmer, J., Dickson-Swift, V. & Hyett, N. (2015). Community participation for rural health: a review of challenges. *Health Expectations*, 18(6), 1906-1917.
- Kjeldstadli, A. & Thuesen, N. P. (2006). *Kysten vår - indre oslofjord*. Orion Forlag AS.
- Klakegg, O. J. (2004). Målformulering i store statlige investeringsprosjekt.

- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2014). *Veileder: Medvirkning i planlegging. Hvordan legge til rette for økt deltakelse og innflytelse i kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven.*
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/plan/medvirkningsveileder/h230_2b_veileder_medvirkning.pdf
- Lane, M. B. (2005). Public participation in planning: an intellectual history. *Australian geographer*, 36(3), 283-299.
- Lundesgaard, E. (2007). *Bærum i bilder*. Lundesgaard Forlag.
- NOU 2001:7. (2001). *Bedre kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven - planlovutvalgets første delutredning* Miljøverndepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2001-7/id143492/?ch=4>
- Nyseth, T. & Ringholm, T. (2018). Medvirkning i demokratiske spenningsfelt. I G. S. Hanssen & N. Aarsæther (Red.), *Plan- og bygningsloven 2008: en lov for vår tid?* . Universitetsforlaget.
- Phillips, R. & Johns, J. (2012). *Fieldwork for human geography*. Sage.
- Plan- og bygningsloven. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling (LOV-2008-06-27-71)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71>
- Pløger, J. (2017). Planlegging, kunnskap og makt. I N. Aarsæther, E. Falleth, T. Nyseth & R. Kristiansen (Red.), *Utfordringer for norsk planlegging* (s. 256-272). Cappelen Damm Høyskoleforlaget.
- Ringholm, T. & Hanssen, G. S. (2018). Medvirkning i lokal planlegging. I N. Aarsæther, E. Falleth, T. Nyseth & R. Kristiansen (Red.), *Plan og samfunn - system, praksis og teori* (s. 191-207). Cappelen Damm Akademisk.
- Ringholm, T. & Hofstad, H. (2018). Strategisk vending i planleggingen? . I G. S. Hanssen & N. Aarsæther (Red.), *Plan- og bygningsloven 2008: en lov for vår tid?* (s. 107-122). Universitetsforlaget.
- Rørtveit, H. N. (2023). Nye perspektiv for å tenke og handle i planlegging. . I *Læringsmaterieell til etter- og videreutdanningskurs i samfunnsplanlegging: Samfunnsplanlegging og rolleforståelse i komplekse plansituasjoner*. Trondheim, NTNU.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Gyldendal

- Vasstrøm, M. & Paaby, K. (2021). Hvordan skapes rom for «omvendt deltakelse» i bærekraftig lokal samfunnsutvikling–aksjonsforskningens roller og bevegelser. *Forskning og forandring*, 4(2), 106-127.
- Vik, M. L. & Refstie, H. (2014). Medvirkning, makt og avmakt i planlegging–Norge og Malawi. *Kart og Plan*, 74, 280-290.
- Vårt Bærum*. (2020). Dinamo Forlag.
- White, S. C. (1996). Depoliticising development: the uses and abuses of participation. *Development in practice*, 6(1), 6-15.
- Wøllo, K. (2006). *Sandvika: Fra tettsted til by - en billedkavalkade*. Selskabet til Sandvikens Vel.

8. Vedlegg

8.1 Vedlegg 1: Intervjuguide med byplanlegger i Bærum kommune

Når startet ideen om å legge E18 i tunell under Sandvika?

Hvor langt har utbyggingen av E18 grovt sett kommet hittil?

Hvor langt har dere kommet med å ferdigstille planene for det nye området som åpner seg i Sandvika? Er det noen bestemmelser fra staten som fastslår hvordan det nye området skal utvikles?

Kan du fortelle litt om aktørmangfoldet som har vært med i starten av prosessen? Hvilke premisser har blitt bestemt fra før av som innbyggere ikke har kunnet medvirke på?

Når i prosessen kommer innbyggere inn?

Opplever du at innbyggere har en realistisk forståelse av hvor mye de kan påvirke planprosessene?

Hvordan har dere hittil lagt opp for medvirkning fra innbyggere og andre aktører? Hvilke metoder har dere brukt?

Hvordan har dere tatt med innspillene fra medvirkning videre i prosessen hittil?

Jeg ser at du har vært vert for ByLab i Sandvika i 2019 for medvirkning fra innbyggere. Kan du fortelle litt om dette opplegget? Var det noen innspill herfra som påvirket den videre prosessen?

Føler du at alle de ulike sosiale gruppene som finnes blant innbyggerne er representert blant de som har deltatt i de ulike medvirkningsprosessene?

Opplever du at det er godt tilrettelagt for medvirkning i byutviklingsplanene for dette prosjektet utover det som er formelt lovfestet?

Er det noen innbyggergrupper som det er utfordrende å involvere i medvirkningsprosesser, og hvorfor er det eventuelt sånn?

8.2 Vedlegg 2: Intervjuguide med lokale innbyggere i Sandvika som har involvert seg i medvirkningen av prosjektet

Hva er din stilling?

Når begynte du å involvere deg i byutviklingen av sjøfronten i Sandvika?

Hvorfor ønsket du å komme med innspill til utviklingsprosessen av dette området?

Hvilke innspill har du kommet med?

Hva er din opplevelse av hvor stor innflytelse din deltakelse og dine innspill har på planprosessen? Har du fått respons på innspillene dine? I så fall, hvordan har denne responsen vært?

I tillegg til offentlige høringer, hvordan opplever du at det har blitt tilrettelagt for medvirkning? Hvilke ulike plattformer for medvirkning for dette prosjektet har du fått med deg?

Er din opplevelse at det har vært enkelt for deg og andre å vite hvordan dere skal medvirke i prosessen?

Utviklingsprosessen av sjøfronten i Sandvika har fått en del mediedekning. Føler du at de fleste innbyggere i Bærum er klar over at disse planene og mulighetene for medvirkning tar sted?

Tenker du at alle de ulike sosiale gruppene som finnes blant innbyggere i nærmiljøet har reell og like god mulighet for å innvirke på byutviklingen som skjer?

Hvis nei, hvilke grupper i samfunnet tror du har liten reell innvirkning på byutviklingen? Hvorfor?

8.3 Vedlegg 3: Intervjuguide med lokale frivillige interessegrupper i Sandvika som har involvert seg i medvirkningen av prosjektet

Når begynte dere å involvere dere i byutviklingen av sjøfronten i Sandvika?

Hvorfor ønsket dere å komme med innspill til utviklingsprosessen av dette området?

Hvilke innspill har dere kommet med?

Hva er din opplevelse av hvor stor innflytelse deres deltakelse og deres innspill har på planprosessen? Har dere fått respons på innspillene dine? I så fall, hvordan har denne responsen vært?

I tillegg til offentlige høringer, hvordan opplever dere at det har blitt tilrettelagt for medvirkning? Hvilke ulike plattformer for medvirkning for dette prosjektet har dere fått med deg?

Er deres opplevelse at det har vært enkelt for dere og andre å vite hvordan dere skal medvirke i prosessen?

Utviklingsprosessen av sjøfronten i Sandvika har fått en del mediedekning. Føler dere at de fleste innbyggere og interessegrupper i Bærum er klar over at disse planene og mulighetene for medvirkning tar sted?

Tenker dere at alle de ulike sosiale gruppene som finnes blant innbyggere i nærmiljøet har reell og like god mulighet for å innvirke på byutviklingen som skjer?

Hvis nei, hvilke grupper i samfunnet tror dere har liten reell innvirkning på byutviklingen? Hvorfor?

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Medvirkning i byutviklingen av Sandvika sjøfront»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke om innbyggere har reell medvirkning i byutviklingen av sjøfronten i Sandvika i Bærum. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å utforske innbyggere i Sandvika sin reelle medvirkningskraft på det nye området som åpner opp når E18 blir lagt under bakken ved sjøfronten i Sandvika i Bærum. Problemstillingen for oppgaven er følgende: «*I hvilken grad føler innbyggere at de har reell medvirkning på byutviklingen av Sandvika sjøfront?*» Her ønsker jeg å se på innbyggere sine formelle rettigheter til medvirkning i byutviklingsprosessen, og hvordan dette legges til rette for. Jeg ønsker også å se på om innbyggere faktisk har en reell påvirkning på hvordan det endelige resultatet vil bli seende ut. Dataen som samles inn, vil brukes i forbindelse med skriving av en masteroppgave ved NTNU.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget for dette intervjuet er valgt gjennom relevante ansatte byplanleggere i Bærum kommune som arbeider med utviklingen av Sandvika Sjøfront. Formålet er å få innblikk i medvirkningsprosessene av prosjektet fra Bærum kommune sitt ståsted.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et kvalitativt intervju. Det vil ta deg ca. 20-30 minutter. Spørsmålene vil gå ut på hvordan prosessen ligger an for byutviklingen av Sandvika sjøfront, og hvordan kommunen hittil har og planlegger å tilrettelegge for medvirkning fra innbyggere. Opplysningene vil samles inn gjennom

lydopptak, som kun vil brukes til å analysere datainnsamlingen for en skriftlig masteroppgave.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Kun jeg som student og min veileder vil ha tilgang til opplysninger fra intervjuet. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Kun stillingstittelen din vil være synlig i masteroppgaven.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 15. mai 2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NTNU ved Hilde Nymoen Rørtveit. Mail: hilde.nymoen.rortveit@ntnu.no. Telefon: 73595019
- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen. Mail: thomas.helgesen@ntnu.no. Telefon: 93079038.

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Hilde Nymoen Rørtveit
(Forsker/veileder)

Anja Marie Jahr

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Medvirkning i byutviklingen av Sandvika sjøfront», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i kvalitativt intervju
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes gjennom stillingstittel i Bærum kommune

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Medvirkning i byutviklingen av Sandvika sjøfront»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke om innbyggere har reell medvirkning i byutviklingen av sjøfronten i Sandvika i Bærum. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å utforske innbyggere i Sandvika sin reelle medvirkningskraft på det nye området som åpner opp når E18 blir lagt under bakken ved sjøfronten i Sandvika i Bærum. Problemstillingen for oppgaven er følgende: «*I hvilken grad føler innbyggere at de har reell medvirkning på byutviklingen av Sandvika sjøfront?*» Her ønsker jeg å se på innbyggere sine formelle rettigheter til medvirkning i byutviklingsprosessen, og hvordan dette legges til rette for. Jeg ønsker også å se på om innbyggere faktisk har en reell påvirkning på hvordan det endelige resultatet vil bli seende ut. Dataen som samles inn, vil brukes i forbindelse med skriving av en masteroppgave ved NTNU.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget for denne spørreundersøkelsen er valgt fra innbyggere som har sendt inn innspill til medvirkning av byutviklingen av Sandvika sjøfront. Formålet er å få innblikk i medvirkningsprosessene av prosjektet fra aktive innbyggere sitt ståsted.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et kvalitativt intervju og/eller fyller ut et spørreskjema. Et eventuelt intervju vil ta deg ca. 20-30 minutter, og utfylling av spørreskjema vil ta ca. 10 minutter.. Spørsmålene vil gå ut på hvordan du/dere føler at innspill dere har kommet med til medvirkning av byutviklingen av Sandvika sjøfront, har hatt en reell

innvirkning på utviklingsprosjektet. Opplysningene vil samles inn gjennom lydopptak dersom et kvalitativt intervju gjennomføres, eller elektronisk gjennom digitalt spørreskjema.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg/dere til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Kun jeg som student og min veileder vil ha tilgang til opplysninger fra intervjuet. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Kun stillingstittelen din vil være synlig i masteroppgaven.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 15. mai 2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NTNU ved Hilde Nymoene Rørtveit. Mail: hilde.nymoene.rortveit@ntnu.no. Telefon: 73595019
- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen. Mail: thomas.helgesen@ntnu.no. Telefon: 93079038.

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Hilde Nymoene Rørtveit
(Forsker/veileder)

Anja Marie Jahr

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om «Medvirkning i byutviklingen av Sandvika sjøfront», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i kvalitativt intervju
- at stillingstittelen min vil publiseres slik at det er en mulighet for at jeg kan gjenkjennes

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

